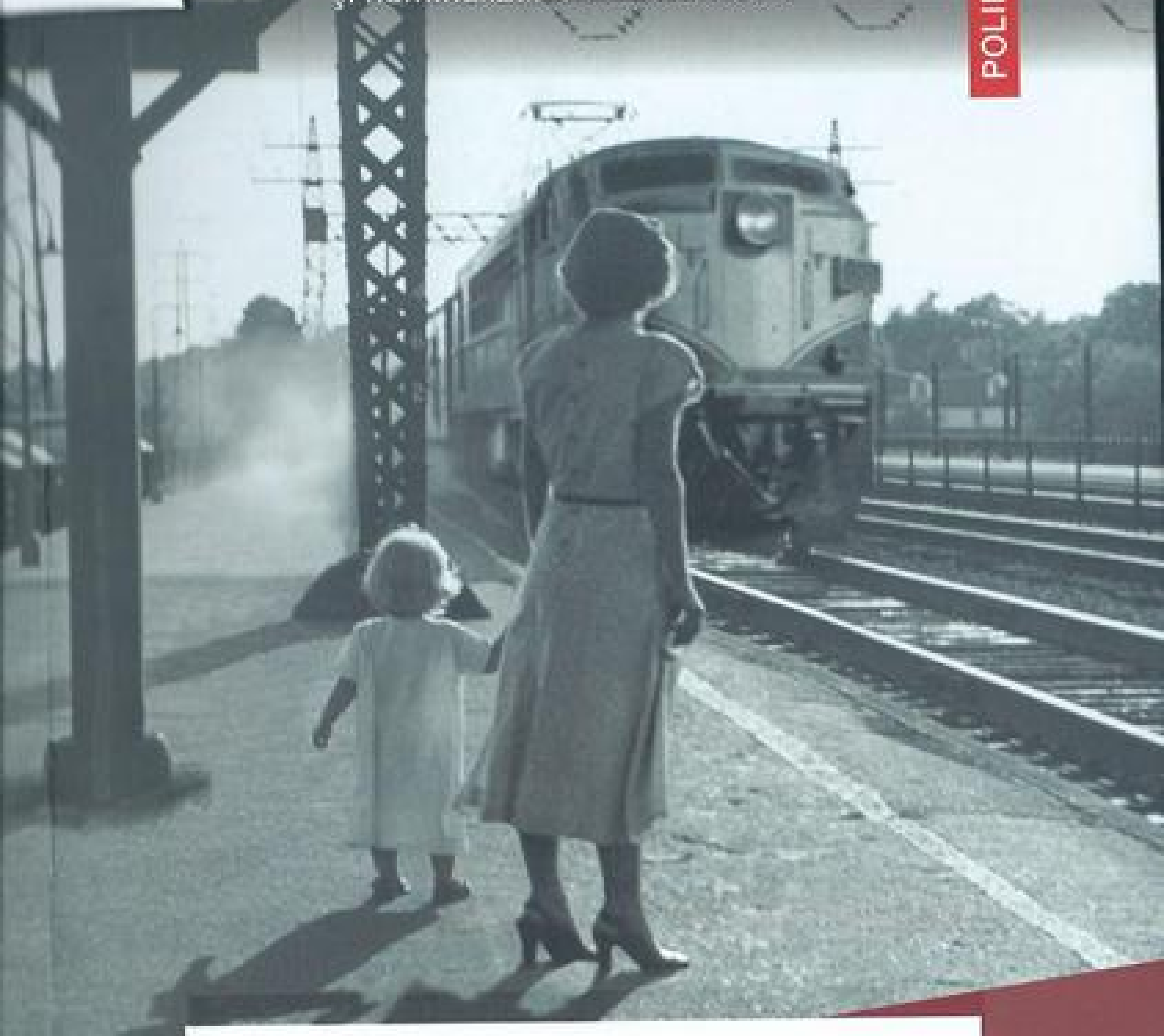
Roman câştigător al Prix Décembre 2015
şi nominalizat la Prix Goncourt

POLIROM

Christine Angot

O iubire imposibilă

BIBLIOTECA POLIROM

La sfârşitul anilor 1950, în Châteauroux, Pierre şi Rachel se trezesc prinşi într-o legătură fugară, însă foarte intensă. El, tânăr de familie bună, erudit, lucrând temporar în provincie, o cucereşte pe Rachel, angajată la Casa de Contribuţii Sociale, o evreică fermecătoare, dar săracă. Şi din acest motiv, şi din pricina celibatului care-i asigură libertatea, Pierre îi spune de la bun început că niciodată nu o va lua de soţie, deşi îşi doresc un copil împreună. Chiar dinainte ca micuţa Christine să se nască, Pierre părăseşte Châteauroux şi va fi doar o prezenţă episodică în viaţa copilului, însă nu mai puţin marcantă. Rachel află abia după mulţi ani că Pierre a profitat de propria fiică. Un sentiment de vinovăţie o sfâşie, căci inima ei adăposteşte deopotrivă iubirea fără margini pentru Christine şi pasiunea pentru un bărbat pe care de fapt nu-l cunoaşte.

CHRISTINE ANGOT

O IUBIRE IMPOSIBILĂ

Titlul original, *Un amour impossible,* 2015,
Traducere din limba franceză şi note de Mădălin Roşioru

POLIROM, 2016

Versiune ebook: v1.0, noiembrie 2017

Tata şi mama s-au întâlnit la Châteauroux, nu departe de avenue de la Gare, în cantina în care ea mergea frecvent. La douăzeci şi şase de ani, ea lucra deja de ceva vreme la Casa de Contribuţii Sociale, intrase în câmpul muncii la şaptesprezece ani ca dactilografă într-un garaj; el, după studii îndelungate, se afla pe-atunci, la treizeci de ani, la primul lui loc de muncă: traducător la baza americană din La Martinerie. Pe un teren ce se întindea preţ de mai multe hectare, americanii construiseră între Châteauroux şi Levroux un cartier de căsuţe cu un singur nivel, înconjurate de grădini, fără garduri, în care locuiau familiile militarilor. Baza le fusese încredinţată în cadrul Planului Marshall, la începutul anilor ’50. Fuseseră plantaţi şi câţiva copaci, dar, când treceai pe lângă cartier, nu se zărea din drum decât o mulţime de acoperişuri roşii în patru ape, răspândite pe un şes întins fără niciun obstacol. Înăuntrul a ceea ce era un sătuc în toată puterea cuvântului, aleile, largi şi asfaltate, le îngăduiau locuitorilor să circule cu maşina la ralanti între case şi şcoală, birouri şi pista de aterizare. Acolo fusese el angajat după terminarea serviciului militar, dar n-avea de gând să rămână. Era în trecere. Tatăl lui, director la Michelin, voia să-l convingă să lucreze pentru Ghidul Verde, pe când el se vedea mai degrabă urmând o carieră de cercetător în lingvistică sau de universitar. Familia lor, originară din Normandia, locuia în Paris de mai multe generaţii, în arondismentul XVII. Avuseseră mai mulţi medici în neam, erau oameni curioşi în ce priveşte lumea înconjurătoare, pasionaţi de stridii.

El a invitat-o la o cafea. Apoi, după alte câteva zile, la dans. În seara aceea, ea trebuia să meargă la un bal zis „de societate” cu o prietenă. Organizate de un grup sau de o asociaţie care închiria o orchestră şi o sală încăpătoare, balurile de societate, spre deosebire de dancinguri, frecventate

de americani, dar şi de prostituate, atrăgeau tineretul din Châteauroux. Balul avea loc într-o sală mare de expoziţie de pe şoseaua care ducea către Déols, în parcul Hidien. Tata nu era obişnuit cu balurile.

— A, eu nu am treabă cu astfel de lucruri… Ieşim noi împreună în altă seară. Rămân acasă, am de lucru…

Ea s-a dus cu prietena ei, Nicole, şi cu vărul acesteia. Serata începuse deja de ceva vreme când, în depărtare, ea l-a văzut cum îşi face loc prin mulţime. Înainta către masa lor. El a invitat-o la dans, ea s-a ridicat, purta o fustă albă cu o centură lată. S-au strecurat în direcţia ringului, sosind pe parchet el a zâmbit, ea era gata să-i alunece în braţe, el a luat-o de mână s-o conducă pe muzică, să danseze cu ea. În clipa aceea orchestra a început să cânte primele măsuri din „Povestea noastră-i o poveste de amor”.

Era un cântec dat peste tot. Dalida tocmai îl lansase, îl cânta cu intensitate, adăugând tragism banalităţii. Accentul ei oriental rotunjea cuvintele, lungindu-le în acelaşi timp, vocea ei gravă învăluia sunetele şi le dădea o anumită substanţă, melodia având în ansamblu ceva îmbătător. Şi, ca să impresioneze mai tare, solista orchestrei imita interpretarea originală.

— „Povestea noastrră-i o poveste de ammorr,

O poveste rrepetată, ca de fiecarre dată, un fiorr

Bun şi rrău totodată…”

Nu-şi vorbeau.

— „Este povesstea cunosscută…”

Ringul se umpluse, era un cântec foarte cunoscut.

— „De iubiţi rrecunoscută,

Romanţa mmea din cântecul a două inimi se iveşşte

E un roman cum şi al vostru se vădeşte,

E flacărra misstuitoarre ce te cuprinde când nu-i foc,

E vissul din visarre atunci când n-ai dorrmit deloc,

Povesstea mea e o povesste de amorr.”

Cât a ţinut cântecul, au tăcut.

— „… şi când bun-rrămassul doarre, şi cu clipe de plictiss,

Şi cu serri întrrisstătoarre, şi cu dimineţi… de viss…

Crrudă ori ameţitoarre, seamăn pe lume nu arre,

Nu se va sfârrşi vrreodată,

E-o povesste de-amorr…”

Nu se uitau unul la celălalt.

— „… blândăă orri ameţitoarre, seamănn pe lume nu arre,

Povestea noastrră-i o povesste… de amorr.”

Cântecul s-a terminat. S-au îndepărtat iarăşi unul de celălalt. Şi au străbătut iar sala, în direcţia mesei. Ea i-a făcut cunoştinţă cu Nicole şi cu vărul ei.

Au început să se întâlnească. Mergeau la cinema, la restaurant, la serate dansante, la sfârşit de săptămână ieşeau, el închiria o maşină, şi duşi erau. În timpul săptămânii, el trecea pe la biroul ei sau pe la ea acasă. Nu peste multă vreme, au ajuns să se vadă zilnic.

Ea descoperea o întreagă lume.

O lume de intimitate, de cuvinte constante, de întrebări, de răspunsuri, cea mai vagă impresie era întoarsă pe toate feţele, personală şi detaliată. Surprindea amănunte neaşteptate, cuvinte noi. Comparaţii uimitoare, inedite, în răspăr, îndrăzneţe. Idei pe care nu le mai auzise rostite vreodată. El îndepărta uzanţele cu un aer firesc. Şi descria tot ce vedea, locurile prin care treceau, peisajele prin care păşeau, oamenii cu care se întâlneau, cu o precizie care grava în ea tot ce spunea el. El îi explica de ce alesese libertatea, nu critica felul în care ceilalţi îşi duceau viaţa, ci doar se distanţa de acesta. Unele lucruri îl făceau să-şi

iasă din fire, altele, care pe ea o şocau, lui îi stârneau râsul sau îl înduioşau. Dumnezeu, pe care ea şi-l închipuise tot timpul deasupra ei, pentru el nu exista, religia era făcută pentru minţile slabe. La vremea respectivă, era un subiect care conta.

Pentru a fi lăsaţi în pace era suficient să-i facă societăţii o concesie-două. Ceea ce avea dublul avantaj de a nu-i răni pe oameni şi de a culege, când sosea clipa, ce aveau ei de adus. Ea punea vorbele care-o deranjau pe seama personalităţii ei neconvenţionale. El se oprea din senin pe vreo cărare, o privea şi evidenţia singularitatea inteligenţei ei, ca îndrăgostit şi ca expert, vorbea despre ea cu aceeaşi pasiune ca despre un autor pe care îl admira. Pertinenţa spuselor ei n-avea pentru el nimic de-a face cu lipsa de studii. El făcea o listă cu oameni instruiţi care erau nişte imbecili, în pofida înaltei lor poziţii publice. Ca s-o facă să profite de pe urma experienţei lui, el o lămurea că trebuia să-i flateze fiindcă, pentru a trăi liber, trebuia să fii singur – şi singurul care ştie acest lucru.

Dacă radioul era cumva pornit, el se enerva brusc. Critica vorbele auzite, de pildă despre ostatici, care plângeau cu lacrimi fierbinţi, cerând ţării de origine să-i salveze, îi dispreţuia pentru că puneau interesul personal mai presus de interesul public. În general, sentimentele colective îl lăsau rece, erupţiile vulcanice, cutremurele care cauzau mii de pierderi de vieţi omeneşti, toate acestea intrau în statistici, pentru el nu contau ca informaţii. Ea nu mai pomenise aşa ceva.

O privea fix, fără să clipească, până ce, de emoţie, era obligat să-şi plece ochii, zăpăcit de zâmbetul ei. Ea avea un zâmbet blând. Dar niciodată naiv. Şi un chip radios, dar rezervat. Avea ochi vii, verzi, strălucitori, mobili, dar fragili, mici, copleşiţi. El îi vorbea despre cât de înalţi erau pometii ei, despre sinceritatea la care trimiteau trăsăturile ei şi despre buzele ei elegante,

despre zâmbetul ei care transforma totul şi despre gâtul, umerii, pântecul, picioarele ei, despre fineţea pielii ei, căutând cuvântul care să descrie exact ce vedea. Se concentra pe senzaţia încercată de mâinile lui când o mângâia. Degetele lui zăboveau pe câte o zonă anume, pentru a găsi materia exactă evocată de textura locşorului cu pricina.

— Mătase. Ca de mătase e pielea ta.

Lectura din Nietzsche îi răvăşise viaţa. După ce făceau dragoste, el îi citea, culcat, câteva pagini, ea-şi odihnea capul în scobitura umărului lui şi, cu obrazul pe pieptul lui, asculta. Apoi ieşeau, mergeau în pădurea din Poinconnet, se plimbau pe alei ţinându-se de mână. S-au cunoscut la sfârşitul verii.

— Ce mâini fine ai, Rachel, e minunat. Nu sunt doar frumoase, sunt catifelate. Ai o adevărata forţă magnetică.

— Crezi tu?

— N-am mai întâlnit niciodată aşa ceva. Nu doar fineţea pielii tale, care e extraordinară. Ai un magnetism, Rachel, te asigur. Ca Isolda. Şi tu îi dai iubitului tău o băutură fermecată. În căuşul palmelor tale.

El îşi strecura degetele între degetele ei, ca aripile strânse ale unui pui de pasăre, adăpostit într-un căuş. Apoi:

— Aşteaptă, Rachel.

Le retrăgea, şi le mişca prin aer, ca să le facă să uite senzaţia catifelată pe care doar ce o lăsaseră în urmă. Mergea câteva minute cu mâinile în buzunare sau pe lângă corp, lângă ea, în linişte, fără s-o atingă. Apoi îşi punea din nou mâna în mâna ei, uşor, o strecura iarăşi în palma mătăsoasă, care se închidea peste mâna lui, fără s-o apese.

— Clipa asta, în care îţi dau mâna. Clipa exactă, momentul în sine. În care îmi strecor mâna în mâna ta. Clipa aceea. Câtă plăcere! Acele câteva secunde. Aaa… E minunat.

El îşi închidea ochii a desfătare, ea râdea.

— Hmm, sunt calde.

Ea îşi pilea unghiile dându-le o formă ovală, le lăcuia cu o ojă portocalie, degetele îi erau lungi, albe, mâinile îi erau mari şi fine, pielea ei avea culoarea unui ceai limpede, i se străvedeau venele.

Uneori, nu-l preocupa decât un lucru: perechea pe care o făceau. Îi atrăgea atenţia asupra rarităţii legăturii lor şi asupra norocului pe care îl aveau. Trecea s-o vadă pe la biroul ei. Rezemat de zidul din faţă, el îi zâmbea. O luau pe rue Victor-Hugo, ocoleau un mic *building* cu opt etaje, care indica şi domina centrul oraşului, traversau Place Gambetta şi soseau pe rue Grande unde el stătea cu chirie.

— Rachel, oamenii vor iubire conjugală pentru că le aduce o bunăstare, o anumită pace. E o iubire previzibilă, fiindcă o aşteaptă, o aşteaptă din motive precise. Cam plicticoasă, ca tot ce e previzibil. Pasiunea amoroasă, în schimb, are legătură cu erupţia. Dă ordinea lucrurilor peste cap, ia prin surprindere. Există şi o a treia categorie. Mai puţin cunoscută, pe care o voi numi… întâlnirea inevitabilă. Atinge o intensitate extremă, şi ar fi putut să nu se-ntâmple. În cea mai mare parte a vieţilor, nu se petrece. Nu e căutată, nici nu erupe. Apare. Când s-a ivit, suntem frapaţi de evidenţa ei. Ea are particularitatea că se trăieşte cu fiinţe a căror existenţă nu ne-o închipuiam, pe care nu credeam că le-am cunoaşte vreodată. Întâlnirea inevitabilă e imprevizibilă, neconformă, nu se integrează într-o viaţă rezonabilă. Dar natura ei este atât de diferită, că nu perturbă ordinea socială, fiindcă-i scapă.

— Pentru tine, întâlnirea noastră, ea cărei categorii îi aparţine?

— Rachel, nu mai spune: „întâlnirea noastră, ea”, întâlnirea noastră. Cărei categorii. Îi aparţine. Subiectul n-are nevoie să fie dublat, l-ai menţionat, s-a înţeles. Am priceput ce zici. Aş situa-o între a doua şi a treia.

— Pierre!

— Da.

— … Mă iubeşti?

— Uită-te la mine.

— Mă uit.

— Te iubesc, Rachel.

— Şi eu, să ştii.

Aveau să dea o tură prin grădina publică, intrau dinspre avenue de Déols, mergeau pe aleea cu castani care cobora către iaz, lebede alunecau pe lac, era o salcie plângătoare cu crengile plecate, care se mişcau în bătaia vântului, ei se sprijineau de balustradă şi rămâneau câteva minute aşa, privind în linişte crengile fine ce se legănau, abia atingând suprafaţa apei, mângâind-o. Ceva mai departe nişte copii adunau castane, apoi le lustruiau cu o cârpă. În susul parcului, într-o cuşcă imensă, nişte păuni îşi rotau cozile. Era şi un chioşc cu muzică. Într-o zi, în parc a răsunat *Marseilleza.* Toată lumea s-a ridicat de pe bănci, de pe scaune. Nimeni nu mai stătea aşezat. Doar un tip a rămas tolănit pe iarbă, cu ostentaţie. Aruncându-i o căutătură fugară şi ridicând din umeri, ea şi-a întors privirea de la el. Şi a continuat să stea cât se poate de dreaptă.

— Spune-mi, Rachel, eşti patrioată?…

— Poate că sunt. Da, poate că sunt patrioată. De ce, cumva nu trebuie, tu nu eşti?

— Pe mine nu mă şochează că individul ăla, care a avut pesemne o săptămână obositoare, rămâne lungit pe iarbă, la urma urmei e duminică. A venit în parc să se destindă. Dar văd că pe tine te şochează.

— Probabil. Da. Aşa e, mă şochează un pic.

— Pe mine tipul mă amuză. Mi se pare mai degrabă nostim.

— Totuşi, e imnul naţional. E o chestiune de respect, în semn de respect ne ridicăm în picioare. Au murit oameni pentru noi. Ca să fim liberi.

— Daaa, cum să nu! Ai dreptate, Rachel. Dar tu crezi că toţi cei care se ridică, acolo, au avut cu

toţii un comportament exemplar?

— Sigur că nu. Dar nu cred că despre asta e vorba. Tu ai fi vrut să rămânem sub ocupaţie? E groaznic să fii sub ocupaţie. N-aveam nimic. Nu mai eram liberi. Mai ales nu mai aveam nimic de mâncat. Sunt lucruri care nu se uită. O iarnă întreagă am stat în sandale. Iarna lui ’44. Mama nu mai avea ce să ne dea de mâncare!

— Unde era tatăl tău?

— Tata e evreu, ştii doar. A plecat în Egipt în ’35, noi trebuia să-l urmăm. Nu ne-am dus, nu imediat, iar după aceea a fost prea târziu. Frontierele se încinseseră. Nu mai puteai călători, nu mai circula nimic, el nu mai avea cum să-i trimită mamei bani. Pentru el, ca evreu, era mai bine să rămână acolo. Noi nu primeam nicio veste. N-aveam nimic. Şi nu ştiam nimic. N-a fost uşor. Aveam o vecină, doamna Brun, avea un iubit german, în cartier oamenii n-o plăceau, aşa că ieşea la fereastră şi striga: „Să facă bine să fie atenţi oamenii ăştia, doamna Schwartz, nevastă de evreu, şi fata ei, aş putea să le fac rău oamenilor ăstora”. Corect. N-a făcut niciodată nimic. Pesemne nu era atât de rea, în fond.

Când l-a cunoscut, maică-sa era internată într-un sanatoriu din Grasse. Avea o boală respiratorie cronică destul de gravă. Soră-sa tocmai împlinise şaptesprezece ani. Trăiau amândouă pe rue de l’Indre la numărul 36, într-o casă din piatră cu o grădină mare, care se întindea până la un râu. Se ajungea acolo pe un drumeag, pe nume Chemin des Prés.

Rue de l’Indre se afla mai jos de rue Grande. Numărul 36 corespundea intrării drumului. După vreo cincizeci de metri era casa. Se intra într-o curte, în capăt era un garaj din tablă, lângă – o odaie nelocuită, cu geamurile sparte, cu zidurile pline de salpetru, fusese spălătoria bunică-sii, apoi atelierul de călcat rufe al maică-sii din vremea

războiului. În prelungirea curţii se afla grădina. Aceasta era despărţită de drumeag de un mic zid dărăpănat. Cărarea ducea până la râu.

În mijlocul grădinii se afla un cireş enorm. Şi, care-ncotro, un piersic, un prun, un măr. Aveau căpşuni, flori, stânjenei, lalele, trandafiri, un liliac şi, aproape de zidul dărăpănat al grădinii, un păr, ale cărui crengi ieşeau deasupra drumului.

Era şi un lavoar unde spălau rufele, la capătul cărării.

De pe treptele de la intrarea în casă, se vedea totul până la râu. Curtea, grădina, apa. Apoi privirea întâlnea o perdea de copaci. Dincolo, o scurtătură ducea la Belle-île, o plajă amenajată pe malul râului Indre. Se ajungea la trecerea spre grădina publică prin poarta din spate.

Mai departe de teritoriul cu casa te ajutau să ajungi câteva străzi. Nişte scări care dădeau în rue de l'Indre te conduceau drept în centrul localităţii. Una, foarte strâmtă, întunecoasă, numită scara-a-mică, urca abrupt după ce o cotea printre case şi printre ziduri înalte, şi le scotea în spatele străzii Grande, pe rue des Pavillons. Urmând-o pe cealaltă, largă, luminoasă, numită scara-a-mare, ieşeai în spatele primăriei.

Prima oară când el a venit la ea acasă, o fotografie uitată pe lada din bucătărie înfăţişa un grup de fete, fiecare cu câte o tichie de hârtie pe cap. Fusese făcută în birourile Casei de Contribuţii Sociale de ziua Sfintei Ecaterina[1]. În ziua aceea dădeau petrecere. Fetele de douăzeci şi cinci de ani, necăsătorite, purtau o tichie, se spunea că „primeau cununa" Sfintei Ecaterina şi erau numite Catherinete. Ideea era să fie remarcate înainte de a împleti cosiţă albă, cum se zice. Angajatele în cauză îşi confecţionaseră tichia din hârtie, scotch şi agrafe şi făcuseră cinste cu un păhărel de tărie după ziua de muncă. Ea se afla pe ultimul rând, cu cele mai înalte, îşi dădea capul pe spate şi râdea cu gura larg deschisă. Aruncând o ultimă privire în

încăpere înainte de sosirea lui, privirea îi căzuse pe acea fotografie, pe care a pus-o în sertar.

Sora ei era logodită. Deseori pleca la întâlnire. Au cinat în doi. Şi-au petrecut seara împreună, iar el s-a întors la casa lui.

Lui, casa i se părea originală. Un turnuleţ se înălţa deasupra unui acoperiş de ardezie. Uşa nu era niciodată încuiată. Ciocănea şi intra. Pătrundeai direct în sufragerie, care nu era niciodată folosită. În turnuleţ puteai ajunge prin bucătăria de alături, o uşă masivă din lemn pe peretele din spate dădea spre o scară, la etajul intermediar se zărea o înşiruire de odăi nelocuite, aureolate de lumina filtrată de fantele obloanelor închise. Nu trebuia să intre acolo, se desprindeau pietre. Nu exista baie. Ea fierbea apa într-o căldare şi se spăla în chiuveta din bucătărie. Sărăcia casei sărea în ochi. El nu discuta despre asta. Îi vorbea de Paris, insista pe cât era de legat de acest oraş, pe neputinţa lui de a-şi duce viaţa altundeva. Îi descria locul unde stătea:

Nu departe de Arcul de Triumf.

Pe bulevardul Pereire, într-un imobil din spatele grădinilor.

Două apartamente pe acelaşi palier. Unul ocupat de părinţii lui, în care încă se afla camera lui, celălalt, ocupat de fratele lui, soţia acestuia şi cele două fete ale lor.

Când vorbea despre soţia fratelui, spunea: „e o fată simpluţă”. Şi, pentru a-i explica alegerea fratelui său, „el nu-şi dorea decât să fie drăguţă”, pe un ton care dădea de înţeles că era un soi de mezalianţă.

Pe vremea aceea, tinerii îşi făceau serviciul militar în Algeria. Sora ei se logodise cu un băiat care tocmai îşi petrecuse acolo doi ani şi se întorsese cu amintiri de groază. Ca student, tata beneficiase de o amânare, apoi fusese convocat şi ar fi trebuit să şi plece. Dar, printr-o prietenă al

cărei amant fusese şi al cărei tată era ministru, fusese afectat în Germania, ca secretar, interpret şi şofer pentru un ofiţer. Într-o seară, se întorcea cu maşina la cazarmă, o fată îi trăsese clapa, era foarte nervos, conducea repede. A lovit un trecător. I-a ajuns pe capotă, corpul i-a fost proiectat pe şosea, dar el nu s-a oprit. Mortul a fost găsit a doua zi dimineaţa. S-a făcut o anchetă, s-au comunicat semnalmentele maşinii, tata a fost încarcerat. Deci, când a sosit la Châteauroux, el ieşea din închisoarea militară.

„Ţigări, whisky şi fetiţe", un şlagăr al lui Eddie Constantine, se auzea la radio, erau în pat, totul mergea bine. Dintr-odată el s-a întunecat la faţă.

— Ce e, Pierre, ai păţit ceva?

— …Nu ştiu dacă pot să-ţi povestesc. Mă gândesc. Nu există secrete între noi, nu-i aşa, Rachel?

— Sper că nu.

— Nu mă vei judeca, nu vei spune nimic nimănui?

— Pierre, ştii ce zic despre mine colegele la birou?

— Ce zic?

— „Domnişoara Schwartz tace ca un mormânt!"

— Ei bine…

Cuvintele îi ieşeau din gât încet, ca un nod care se desface.

— Ei bine, cântecul ăsta.

— Da.

— „Ţigări, whisky şi fetiţe"…

— …Da…

— Ei bine…

— Pierre… Nu voi spune nimic.

— Prima oară când l-am auzit… eram la închisoare.

— La închisoare, cum aşa?!

— În arest militar, când eram în armată. E prima dată când vorbesc despre asta.

— N-o să spun nimic, stai liniştit.

— Mi-a fost frică. În loc să mă opresc… ei bine, am accelerat.

— …

— Ştii, Rachel, sunt un băiat nefericit. Sunt un om singur. N-am niciun prieten. Toată lumea m-a respins, în jurul meu era gloata, înţelegi, gloata, iar eu, izolat, în mijlocul ei…

Ea şi-a apropiat perna de perna lui, şi-a pus capul pe trunchiul lui, şi-a trecut braţul peste burta lui şi s-a lipit de el.

— Şi-ai rămas mult timp la închisoare?

— Un an şi jumătate. Am evadat. Dar toată lumea era pe urmele mele. M-au prins imediat. Nimeni nu m-a ajutat. A fost cumplit. Din fericire, tata îmi scria în fiecare zi. El nu m-a judecat.

Cu obrazul pe pieptul lui, ea îi auzea bătăile inimii.

— Eram orgolios. Eram autoritar. Eram inflexibil. Trebuia să mă impun întotdeauna în faţa celorlalţi. Să-mi marchez superioritatea. Eram un tinerel vanitos, să ştii. Un soi de mic marchiz, destul de pretenţios. Nu prea simpatic. Nu mai vreau să fiu omul acela.

Avea o expresie de sinceritate deplină.

— Când băietanul a traversat strada, n-am stăpânit nicidecum situaţia. N-aveam timp să frânez. Şi am intrat în panică. S-a întâmplat aşa fiindcă eram nervos. Din orgoliu. Din vanitate. Deloc glorios, nu? Nu mai sunt omul acela, Rachel.

Vorbea despre el la trecut. Spunea că vrea să se schimbe. Era întins pe spate, cu ochii în tavan. Apoi şi-a vârât chipul către ea şi i-a sorbit buzele. Şi-a băgat din nou mâna sub cearşaf. Şi-a înfipt un deget în vaginul ei. L-a îndesat. Apoi a intrat în ea. Ea a avut o senzaţie complexă. Un curent electric o cutreiera la suprafaţă, şi în acelaşi timp unda îi atingea străfundurile fiinţei. A avut impresia că e nimicită. Era o impresie fericită, că e o fiinţă omenească, dar nu neapărat ea. O fiinţă

omenească, oricare, o muritoare. Nu mai încercase niciodată aşa ceva. Şi-a dat drumul la fel de mult din pricina frecării mişcărilor de du-te-vino ale penisului dinăuntrul ei, cât a faptului că se simţea, în acelaşi timp, prinsă ca un lucru într-un mare vid, şi integrată acestui neant, inclusă. Era o senzaţie de adevăr. Nu se simţea umplută la modul banal, ci anihilată, deşertată de personalitate, redusă la stadiul de praf şi pulbere. Cu propria ei materie transformată, cu propria ei persoană modificată chimic. Făcea parte din acel nimic. Timpul căruia îi aparţinea se întinsese deodată, cât să cuprindă milioane de ani. Corpul i-a încremenit preţ de câteva clipe, a gemut, apoi şi-a întors capul pe pernă. A plâns. El şi-a accelerat mişcarea şi a ejaculat pe burta ei, precaut, aşa cum făcea mereu şi după cum se înţeleseseră.

Au adormit. Ea s-a trezit după câteva minute. Trebuia să se întoarcă la ea acasă:

— Cât e ceasul? Cre' că-i târziu.

— Nu spune „cre' că".

— Ştiu. Se spune „cred că". Dar în limba vorbită… merge şi aşa…

— Tu spui cumva „numa' "? Vorbeşti cu „numai' "? Sau spui „numai"?

— *Numai.*

— Sora ta spune „numai' ", ai băgat de seamă? Ar trebui să-i zici, va fi depunctată în plan social. Un tip poate face toate studiile de pe lume, dar dacă spune „numai' " poate că va avea o diplomă, însă nimic mai mult.

— Ştii, lui Didi…

— Îi e totuna, nu-i aşa? Dar ţie? Şi ţie la fel?

— Nu. Mie nu.

Prima oară când au rămas împreună toată noaptea, a doua zi dimineaţă, când ea a deschis ochii, el se trezise deja. Şi o privea.

— E minunat, Rachel. El i-a mângâiat obrazul.

— Ni se întâmplă ceva, ştii?

— Cred că da.

— De n-ar fi fost ochii tăi, nu s-ar fi întâmplat, ştii asta? Sunt aşa de frumoşi, ochii tăi frumoşi şi verzi. Verdele lor e atât de blând… Eşti o femeie foarte simpatică, Rachel. Ştiai?

— …Păi… de unde să ştiu? Nu prea cred. Nu neapărat, nu.

— Eşti cu adevărat o femeie foarte frumoasă.

— Mulţumesc.

— Ai un corp foarte frumos. Ai putea avea bărbaţi foarte arătoşi.

— Mie tu-mi eşti pe plac.

Şi i-a citat câţiva actori care-i plăceau mai puţin decât el.

— Tu ai farmec, e mai interesant, eşti mai mult decât frumos.

El a râs.

— Eşti drăguţă, fetişcana mea. Ne e bine împreună, nu-i aşa, Rachel?…

— În orice caz, mie, una, îmi e bine cu tine.

— Ştiu că ţi-e bine. O simt sub mângâierea mea. Şi unde mi se îndoaie braţul. Şi ici, între buzele mele. Acolo, de asemenea. Şi acolo.

— N-am fost niciodată aşa, cu nimeni, Pierre.

— Rachel…

— Da.

— Spune-mi că vom fi mereu aşa. Ca în acest moment. Că nimic nu va distruge ce avem acum. Niciodată. Spune-mi că nimic nu se va schimba între noi. Că peste o lună vom fi exact ca acum. Cum suntem acum. Cu picioarele tale cuibărite lângă ale mele. Că vom simţi ceea ce simţim în clipa asta. Întocmai. Impresia de-acum, din clipa asta, a amândurora, că suntem doar un trup. Spune-mi-o, Rachel. Spune-mi: „da, Pierre”.

Ea şi-a închis ochii.

— Spune-o. Priveşte-mă.

— Da, Pierre. Şi mie mi-ar plăcea să continue, ştii doar. Cât mai mult cu putinţă, nu numai o lună.

El a întrebat-o cum îşi vedea ea viaţa.

— Te vezi trăind la Châteauroux? Sau ţi-ar plăcea să pleci? Să trăieşti altundeva.
— Încă nu ştiu. Aş putea pleca.
— Vrei să te măriţi?
— Nu ştiu. Dar tu?
— Eu?!… Eu, nu. Vreau să pot face tot ce poftesc.
— Şi n-ai putea, dacă ai fi căsătorit?
— Cu siguranţă nu.
— De ce? Pentru că n-ai putea avea amante?
— Da, dar nu numai. Alături de cineva ca tine în orice caz n-aş putea face tot ce vreau.
— De ce spui una ca asta?
— Pentru că tu eşti foarte exigentă, Rachel. Îţi place să te impui. Să atragi atenţia, inclusiv sexual. Dacă ţi-aş da voie, ai dirija operaţiunile, nu-i aşa?
— Deloc. De ce spui asta?
— Nu te abandonezi!
— Poate că sunt prudentă uneori, dar… Poate la început. Când încă nu te cunoşteam. Dar din ce în ce mai puţin. Te deranjează?
— E important ca o femeie să aibă încredere în tine.
— Dar eu am încredere în tine, Pierre. Nu mă gândesc să fiu cea care conduce. Dimpotrivă.
— Sărută-mă. Vino. Nici nu ştii ce-mi place să gust la tine! Ba ştii? Şi ce-mi place mai puţin. Lasă-mă să-mi fac treaba, de acord?
— Îmi place să ai iniţiative… asta-mi place cu tine.
— Vino, fetişcana mea. Haide, vino. Nu te îngrijora. Zâmbeşte-mi.
El i-a mângâiat spinarea prin cearşaf ca şi când mâna lui era imensă şi avea puterea, doar trecând peste ţesătură, s-o facă să tremure de la scobitura rinichilor până la ceafă.
— Hmm. Ce bine e, Pierre. Îmi place la nebunie.
— Dac-ai veni să locuieşti la Paris, am putea să ne vedem deseori. Ţi-ar plăcea?

— Bineînţeles. Dar munca mea?!
— Poţi munci la Paris, nu?
— Ar trebui să-mi cer transferul…
— Aş putea să te ajut să-ţi găseşti un mic apartament. Şi, dacă vrei să te căsătoreşti, pentru că înţeleg, pentru o femeie e important, n-aş avea nimic împotrivă.
— Cu un alt bărbat, vrei să zici?
— A, da. Ţi-am spus, cu mine nu se poate. Pentru noi, să te măriţi n-ar schimba nimic. Ne-am vedea cât de mult ţi-ai dori.
— N-ai fi gelos?
— Nu.
Apoi, el i-a dat o pălmuţă peste sfârcuri, cu un aer parcă distrat. I-a spus să se concentreze şi să-şi dea drumul. Ea şi-a înfundat capul în pernă, cu ochii închişi. Apoi ceafa i s-a ridicat, înţepenită. A scos un suspin, simţind cum i se îngreunează capul din nou. A rămas lungită câteva clipe. Apoi s-a ridicat în şezut. Şi şi-a acoperit sexul cu mâna.
— Ai avut mulţi iubiţi?
— Nu. Unul singur, înainte de tine. Dar am fost logodită. Când eram foarte tânără…
— Povesteşte… Era o partidă bună?
— Nu era rea deloc. Dar eram foarte tânără. Aveam şaisprezece ani.
— El a fost primul tău iubit?
— Nu, el mi-a fost logodnic. Îl chema Charlie.
— Cu y, era american Charly ăsta al tău?
— Nu, francez. Şi se purta foarte respectuos cu tânăra care eram atunci. Am rămas logodiţi doi ani. Era unbăiat tare de treabă. Mi-ar fi adus şi luna de pe cer!
— Şi cu ce se ocupa prietenul tău Charlie?
— Urma să-şi termine studiile. Şi el era foarte tânăr. Trebuia să preia cabinetul de proteze dentare al tatălui său. Părinţii lui locuiau la Paris, în arondismentul XVI.
— Unde anume?
— Pe cheiul Louis-Bleriot.

— Şi de ce n-a mers?
— Urma să fie stabilită data nunţii. Ne scriam. Tata chiar fusese la Paris, să-i cunoască familia. Şi-apoi m-am plictisit.
— Tu ai pus capăt relaţiei?
— Da. Am încetat să-i mai răspund la scrisori. Dintr-odată, aşa. Fără să mă gândesc cu adevărat.
— Sărmanul.
— De altfel, a suferit. Dar cred că nu-mi dădeam seama. Eram atât de tânără! M-a aşteptat. Şi a sfârşit prin a se însura.
— Bietul băiat.
— I-a scris mamei să afle dacă-i primeam scrisorile.
— Ai păreri de rău?
— Hmm. Mda. Uneori. Mi se mai întâmplă. Îmi oferea o viaţă… cum să spun? În fine, mi s-a întâmplat să mă gândesc c-aş fi avut un trai mai confortabil, în mod sigur. Vezi tu, n-aş mai fi mers în fiecare dimineaţă la Casa de Contribuţii Sociale, de exemplu.
Ea a râs.
Visul fetelor din vremea respectivă era să se mărite cu cineva care să le permită să rămână casnice. Să nu fie obligate să muncească.
— De ce ai ratat ocazia acestei căsătorii?
— Nu-mi plăcea.
— Adică?
— Nu-mi plăcea cum mă săruta.

Din punct de vedere fizic, tata nu corespundea gusturilor din timpurile acelea. Erau apreciaţi bărbaţii înalţi cu părul tuns periuţă. El era de talie mijlocie, mai degrabă slab, foarte miop, cu ochii puţin bulbucaţi şi cu ochelari cu sticla groasă, şi nu dădea doi bani pe eleganţa vestimentară. Dar avea un farmec, o siguranţă, un zâmbet care făceau ca toţi ceilalţi bărbaţi să nu mai existe pentru ea. Cei care-i observau ţinându-se de mână vedeau o tânără foarte frumoasă însoţită de un bărbat total

neinteresant. Maniera în care îşi ţinea capul şi un anumit fel în care-şi mişca umerii când mergea îl transformau, în ochii ei, în cineva absolut unic. Prietenele ei nu pricepeau ce găsise la el. Lipsa lor de înţelegere o amuza. Ea era prin urmare singura care-i înţelegea seducţia. Charisma lui, întregul lui limbaj. Era exilată în acel oraş, însă în sfârşit găsise pe cineva care să-i fie pe potrivă.

Nicole trăia într-un mic apartament de pe bulevard, singură cu mama ei. Era brunetă, cu părul creţ, avea o voce piţigăiată, surprinzătoare, discordantă, dar seducătoare. Se cunoşteau de mult. Amândouă lucrau la Casa de Contribuţii Sociale, ale căror birouri tocmai fuseseră transferate pe rue Jacques-Sadron. Se vedeau des.

— Ce vei face când el se va întoarce la Paris?

— M-a întrebat dacă aş lua în calcul să plec din Châteauroux.

— Vrea să pleci cu el?

— Nu tocmai. Vreau să continuăm să trăim ca aici, cred. Ţine mult la independenţa lui.

— Şi tu ce părere ai?

— Nu ştiu. Ne e bine împreună.

— Asta e sigur, Rachel. E evident. Până şi eu văd. Vă e bine, sunteţi fericiţi, se vede cu ochiul liber.

— A, da?! Ţi se pare? După ce? Cum de se vede?

— N-aş putea să-ţi spun. Se vede că vă este bine împreună. E politicos, te caută, e amabil cu tine. Te priveşte tot timpul…

— Nu cred că ne-am vedea zilnic dacă nu m-ar iubi… Oricum, ne iubim.

— A dat de înţeles c-ar vrea să se însoare?

— Nu cred. Spune că vrea să rămână liber. Dar am vorbit despre un copil.

— Stai un pic… Vrea să pleci din Châteauroux, vrea un copil cu tine, dar nu vrea să se-nsoare!? Ciudat, nu?

— Aşa e el. Ţine mult la libertatea lui. Cu siguranţă nu-i un tip banal. Dar ne iubim. Şi asta-i sigur, şi vrea un copil cu mine. Ar fi atât de bine!

— Dacă vrea un copil cu tine înseamnă că vede un viitor cu tine. E un tip bine, inteligent, ştie ce face. E amabil, nu-i cineva care face orice. E atent, sensibil. Nu-i genul de tip arogant, deşi ar putea.

Era politicos în societate. Se interesa de viaţa oamenilor, le punea întrebări, îi asculta. Nicole îl aprecia.

— Fizic îţi place, presupun?

— Bineînţeles. Şi-apoi ne e bine împreună. Ne e bine împreună. Asta este, ce să-ţi mai spun… Ne e! Bine! împreună!

La începutul primăverii, au petrecut un weekend în regiunea Creuse. Se cunoşteau de şase luni. Au dormit la Crozant într-un mic hotel. Sfârşitul de săptămână a fost minunat. El închiriase o maşină, au mers la Gargilesse şi la Nohant. Au vizitat casa lui George Sand. Existau acolo documente despre viaţa ei, despre amanţi, detalii despre cei care au petrecut un timp la Nohant, despre romanele ei, ce a fost inspirat de ce anume, ce vedea ea de la fereastră, locurile unde se desfăşoară anumite scene din cărţile ei, tabloul în care ea e îmbrăcată în bărbat, la costum, cu vestă, pantaloni, cămaşă, lavalieră, cu un trabuc între degete.

— În orice caz, la noi la birou, în ziua în care a sosit una – mai glumeaţă – în pantaloni, n-a fost deloc ca George Sand. Imediat a fost chemată de şef. Iar el a rugat-o să meargă să se schimbe.

— N-aveţi dreptul să purtaţi pantaloni la muncă?

— A, nu! Sigur că nu. Nu, nu. M-am dus să-i zic vreo două şefului! I-am spus că nu mi se pare normal s-o trimită acasă. Nu se face gaură-n cer pentru o singură dată.

— Era important pentru tine?

— Da, era important. Mai ales că, în ce-l privea pe el. Îşi permitea o grămadă! La început, voia să mă facă amanta lui. Şi, cum n-am marşat niciodată, mi-a făcut viaţa un chin, ani întregi. Din fericire m-a trecut în alt serviciu şi nu mai sunt secretara lui.

— Nu ştie că nu te interesează şefuleţii de felul lui?

— Ei, nu, după cum vezi!! Se pare.

Pe drumul de întoarcere, s-au fotografiat pe câmp. Ea l-a fotografiat pe el, el a fotografiat-o pe ea, identic. Rezemată de acelaşi stâlp, în aceeaşi poziţie. Ambele fotografii au fost făcute de departe. Ea avea un pulover cu mâneci scurte, pantaloni-pană, balerini şi un fular în jurul gâtului. El, o cămaşă albă cu mânecile suflecate şi pantaloni cu curea, care-i veneau largi în jurul şoldurilor. Nu se distingeau prea bine trăsăturile. Se vedea poziţia corpurilor, cadrul şi câmpul din jur.

A început să plouă, au urcat înapoi în maşină. Pe drumul de întoarcere, au vorbit despre locurile în care visau să ajungă într-o bună zi.

— Eu am o pasiune, pe care trebuie neapărat să mi-o satisfac în fiecare an, fie şi numai pentru câteva zile, Italia.

— N-am fost niciodată acolo.

— Trebuie să mergi neapărat.

Maşina străbătea sate pe care ea le cunoştea dintotdeauna. El le pronunţa numele cu voce tare, descoperindu-le pe pancarte, apoi le făcea etimologia, casele defilau. Ploaia fină care cădea pe parbriz începea să se-ndesească. Cerul era la fel de cenuşiu peste tot.

— Rachel, pe tatăl tău îl admiri, sau nu?

— Poate că l-oi fi admirat. Dar nu pot spune că-l iubesc.

— Din ce motiv?

— Din ce motiv?… Ah. E greu de spus.

Ea a făcut o pauză, apoi:

— Ei bine, să zicem…

Ea şi-a lăsat timp să cântărească fiece vorbă:

— Ei bine, să zicem… E cineva care m-a respins.

— De ce spui asta?

— A plecat de acasă când aveam patru ani; când s-a întors, aveam şaptesprezece. În cei treisprezece ani cât a lipsit, aveam o fotografie a lui, la care mă uitam în fiecare zi, fusese făcută pe drum, fuma pipă, avea un pardesiu frumos din lână, cu carouri. Mi se părea elegant. Când mă certam cu mama, mă uitam la fotografie. „Ai-ai-ai”, îmi spuneam, „dacă tata ar fi aici, el măcar m-ar înţelege”. Şi-apoi…

Au urmat câteva clipe de tăcere.

— De ce te-ai oprit? Continuă.

— Nu-mi place să vorbesc despre asta. Mă răscoleşte.

— Nu-l poţi alunga din viaţa ta.

— Ştiu

— E tatăl tău.

— Ştiu. Bine. Voi încerca să-ţi spun. Când s-a întors, după treisprezece ani, lipsise mai ales cât a durat războiul…

— La câţi ani după război s-a întors?

— Unul sau doi. Eram încă foarte slabă, avuseserăm multe lipsuri. Şi nu ne-am apucat de mâncat imediat după război. Am dus-o greu multă vreme. Presupun că nu eram o fată foarte drăguţă. Ceea ce pe el cred că nu-l flata. Într-o zi, m-a chemat în grădină. Şi. În fine, nu ştiu dacă am chef să mai spun.

El a lăsat volanul, i-a pus o mână pe genunchi.

— Continuă.

— Păi, vezi tu, când s-a întors nu-l cunoşteam. Aveam aşteptări mari. Probabil prea mari. Şi într-o zi, doar ce terminaserăm prânzul, mi-a spus să-l urmez. Şi a plecat în grădină… Şi, pe aleea din grădină, a început să mă compare cu copiii fratelui lui.

Ea şi-a modificat poziţia corpului, ca un povestitor care se pregăteşte să istorisească o tărăşenie care va fi un pic cam lungă. Şi-a îndreptat spinarea în scaunul maşinii.

— Şi şi-a dus mâinile aşa: aşa, vezi?

Ea şi-a întins mâinile una în faţa celeilalte, paralele. Era un spaţiu de circa douăzeci de centimetri între ele.

— Aşa, faţă în faţă. Şi, ca să mă deosebească pe mine, pe de o parte, de copiii fratelui lui, de cealaltă parte, îşi plimba mâinile aşa, dintr-o parte a grădinii în cealaltă.

Ea şi-a mişcat mâinile în partea dreaptă.

— Deci erau, pe de o parte: copiii fratelui lui. Care erau… să zicem, „binecrescuţi”.

Ea şi-a suspendat, preţ de o clipă, gestul. Cu mâinile faţă în faţă, spre exterior, spre geamul maşinii.

— Şi de cealaltă parte: eu.

Şi le-a deplasat spre volan.

A părut să şovăie dacă să mai continue. Apoi şi-a reluat mişcarea de du-te-vino a mâinilor ei paralele. Ca de o parte şi de cealaltă a grădinii. Înspre volan. Înspre geam.

— Deci… copiii fratelui lui erau: frumoşi, inteligenţi, cultivaţi. Pe de o parte. Iar eu eram: urâtă, proastă, incultă. Pe de altă parte. A continuat aşa până la râu. E lungă grădina, ştii. Eu stăteam acolo, fără să zic nimic.

Imita pronunţia sacadată a tatălui ei:

— „Verii tăi sunt frumoşi. Tu eşti urâtă!” „Ei sunt inteligenţi. Tu eşti proastă!” „Ei sunt educaţi. Tu eşti incultă!”

— Care era originea lui exactă? Ce accent imiţi tu acum?

— O, nu ştiu dacă imit vreun accent anume. Părinţii lui veneau din Europa de Est, el s-a născut în Egipt, în Alexandria. Avea un paşaport italian. A început să călătorească foarte devreme. A învăţat contabilitatea internaţională. Presupun că vorbea

cu accent oriental. Sau că era un amestec din toate astea, română, maghiară, ebraică, arabă, italiană, habar n-am. Şi-şi termina gestul aşa, cu o mică zvâcnire. Cam aşa, vezi?…

Ea a descris în aer un salt, cu o mişcare scurtă.

— Când am ajuns la râu, mi-a spus: „În concluzie, mi-ar fi ruşine să i te prezint mamei”.

Faţa i se crispase, golită de orice expresie. Rămăsese un fel de răceală care putea trece drept placiditate.

— Iar mamei nu i-am spus nimic, când ne-am întors în casă.

Tata i-a pus din nou mâna pe genunchi, i-a mângâiat coapsa prin ţesătura pantalonilor-pană.

— În ce relaţii mai sunteţi astăzi?

— Offf. Mai trece pe la Châteauroux din când în când. E complicat, pentru că nu ştie de existenţa lui Didi, şi atunci când vine el, ea pleacă. Mama nu i-a spus niciodată c-a mai avut un copil… Iar în cartier toată lumea şi-a ţinut gura. Nimeni nu i-a suflat nimic niciodată.

— Nici măcar tu?

— A, nu. E secretul mamei. Ea a avut-o pe Didi cu un domn care a murit chiar înainte să se termine războiul. N-am ştiut niciodată prea bine cine era. Şi nici Didi.

— Bani are tatăl tău?

— Are conturi în bancă, din câte spune. În Italia, în Elveţia, în Israel, dar habar nu am cât are-n ele. Cu siguranţă nu cine ştie ce.

— Dar la urma urmei e tatăl tău, nu-i orişicine. De ce să fii nesuferită când vine, de două ori pe an? Ar ajunge puţin efort. Eşti unica lui fiică, într-o bună zi se va gândi la moştenirea lui…

— Da, oh, ştii, nu mai pot eu de asta.

— Greşeşti, Rachel.

— Dar tatăl tău? Îl admiri?

— Spre deosebire de tine, eu, unul, îmi iubesc mult tatăl. Şi-l admir mult. E un om excepţional. Foarte inteligent. Curios, sclipitor, amuzant. Foarte

vioi, rapid. Foarte cultivat, foarte fin, foarte… E un om ieşit din comun. E foarte…

— Are toate calităţile, dacă înţeleg bine…

El a râs.

— Pe toate!

A râs şi ea.

— Numeşte-mi nişte calităţi, Rachel…

— Ei bine, nu ştiu, să zicem… Bunătatea?

— Ooo!!! Este extrem de bun! Extrem!

Au continuat să râdă. Dialogul lor s-a preschimbat în joc către sfârşitul traseului. Au sosit la Châteauroux, iar când a lăsat-o la intrarea pe drum, se jucau încă.

În decursul lunilor care au urmat, de fiecare dată când el îi vorbea despre tatăl lui, ea îi dădea replica.

— Deci, acum… să vedem… Să zicem… Delicateţea!

Şi el, intenţionat cu emfază:

— A, extrem de delicat. Este extrem de delicat… E de o delicateţe… Dar de o delicateţe… Extremă.

Joculeţul s-a repetat, duoul lor a căpătat experienţă.

— Inteligenţa?!

— Aaa!!!… mai inteligent nu există.

— Generozitatea.

— Este ex-trem de generos. Ex-trem. E generozitatea întrupată. Generozitatea însăşi.

Practic nu i-a vorbit niciodată despre maică-sa.

Când bunica s-a întors de la Grasse, ea i-a spus că întâlnise un tânăr care lucra în La Martinerie, că se vedea cu el din când în când, că era de treabă. Didi urma să împlinească optsprezece ani, era manipulantă la Quintonine. Logodnicul ei era ucenic ebenist, aveau să se căsătorească. Problema la care se gândea întreaga casă era: cine o s-o conducă pe Didi la altar în ziua căsătoriei, dacă tatăl ei nu mai era? Unchiul bunicii mele s-a oferit.

Ceremonia urma să aibă loc într-un han de la ţară. Tata era invitat. Dar mama nu i-a oferit invitaţia.

Cântecele, jartiera, accentul din Berry, hora din salon, masa în formă de potcoavă, bărbaţii la costum cu paranteze la picioare, rochiile cumpărate prin corespondenţă, glumele, ea a preferat să le trăiască fără el. Nicole devenise o prietenă a familiei, stătea la masă lângă ea.

— A intrat în viaţa mea, pentru mine face parte din ea, nu-l văd că vrea să iasă. Înţelegi? Pentru mine el este deja în viaţa mea. Dar nu ştiu ce se va întâmpla. Habar nu am.

— Ar trebui să mergi la o ghicitoare, Rachel. Ştiu eu una, bună de tot.

Femeia ghicea în zaţul de cafea. După câteva secunde, se iveau forme. Desluşea litere, pe care le comenta. Mama şi-a stabilit o întâlnire cu ea. Într-o cămăruţă banală, între o canapea şi un bufet, ghicitoarea cerceta zaţul de cafea răsturnat pe o farfurie. Litera P se arătase. Avea multă importanţă. Peste patru-cinci ani, o răsturnare de situaţie avea să se petreacă. O mutare, o mutaţie, un deces, un şoc, ceva neaşteptat şi brutal. Dar un eveniment are să-i permită să treacă peste acel şoc. Ghicitoarea i-a cerut să mişte din nou farfuria. Zaţul de cafea a dezvăluit forma unui C. Desenul era foarte adâncit. Femeia era sigură pe ea, litera avea multă importanţă. Degeaba a căutat mama, nu pricepea de unde venea C-ul. Ghicitoarea o ţinea pe-a ei. C-ul o să conteze toată viaţa ei. Şi chiar o să aibă o importanţă enormă.

La mijlocul primăverii, societatea care-l angajase pe tata ca traducător în La Martinerie i-a notificat încheierea contractului de muncă pe data de 30 aprilie. El şi-a luat bilet de tren pentru 2 mai, la ora 14.30. Ea s-a învoit pentru dimineaţa zilei de 2, ca să poată prânzi liniştiţi în ziua aceea.

Şi-au petrecut împreună ziua de 1 mai. A fost foarte vesel. S-au dus la pădure. S-au plimbat pe poteci, au pătruns într-o zonă a pădurii cu multă

verdeaţă; din principiu, fiind 1 mai, au dat frunzele la o parte şi au privit în zare, fără să le vină să-şi creadă ochilor: dintr-odată, multe punctuleţe albe au apărut pretutindeni în faţa lor. Nimeriseră într-un loc excepţional. Călcau pe lăcrămioare, atât de multe erau. Nu apucau să le culeagă pe cele de lângă ei, că zăreau deja alţi clopoţei, ceva mai departe. Patru mâini nu le ajungeau. Firicelele erau înmiresmate. Au ajuns la maşină cu braţele pline, având impresia că au trăit ceva nemaiauzit. Apoi s-au oprit să mănânce la Chasseneuil.

El a ezitat dacă să ia stridii, existau în meniu. A hotărât că va aştepta până la Paris. I-a vorbit despre La Brasserie Lorraine şi despre Place des Ternes.

— Mi-ar plăcea mult să te muţi la Paris şi să continuăm să ne vedem. Te mai gândeşti, Rachel?

— Şi mie mi-ar plăcea, Pierre. Dar în ce condiţii? Nu mă văd locuind într-o cămăruţă şi lucrând la Casa de Contribuţii Sociale, cu tine venind să mă vezi din când în când. Am face multe împreună? M-ai prezenta familiei tale? Sau ar fi o separaţie completă între viaţa ta şi mine?

— Nu asta contează cel mai mult. Nu crezi? În anumite domenii, va exista o separaţie, da, bineînţeles. Dar vei dispune de timpul tău. În fond, tu eşti ataşată de nişte convenţii, Rachel, asta-i o problemă cu tine. Nu te voi lua de soţie, şi tu ştii, am discutat deja. Haide, zâmbeşte-mi, vino, s-o luăm pe rue Grande. N-avem mult timp.

O sticlă de vin se afla pe masă, destupată. El a băgat un deget în gâtul sticlei, privind-o drept în ochi, cu un zâmbet plin de subînţelesuri, făcând o mişcare de du-te-vino cu degetul, pe dinăuntrul şi pe dinafară sticlei, mai repede sau mai încet, apoi a cerut nota. Şi s-au repezit în maşină.

— Nu, Pierre, nu aici.

— Atunci ne întoarcem imediat la Châteauroux.

— De acord.

El a tras maşina pe rue Descente des Cordeliers, au alergat ţinându-se de mână până la rue Grande.

— Mă laşi să-mi dau drumul în tine astăzi?

— Da.

S-au sărutat cu patimă. Ea se agăţa cu mâinile de gâtul lui, de părul lui.

— Îţi place că eşti femeie?

— În clipele astea, da.

— De ce? Spune-mi. De ce îţi place că eşti femeie?

— Pentru că sunt cu tine.

— Doar atât?

— Sunt a ta.

— Doar atât?

— Îmi place ce-mi faci.

— Ce-ţi fac?

El şi-a pus palma între picioarele ei, apoi i-a vârât un deget în crăpătură.

— Avem o fântâniţă drăguţă aici, nu-i aşa…

La birou, ea lucra opt ore pe zi. Programul era strict, de la ora 8 la 12, de la ora 14 la 18. Pe 2 mai ea n-avea să ajungă decât la ora 15. Au luat prânzul la hotelul Faisan.

— Dacă vrei să vii la Paris, mă anunţi.

S-au despărţit în piaţa din faţa gării.

Ea a apucat-o spre Casă. Nu se gândea la nimic. A trecut pe lângă *building,* a cotit-o la stânga pe rue Victor-Hugo, a traversat Place de la Mairie, apoi a apucat-o pe rue Jacques-Sadron. La sosire, i-a telefonat lui Nicole, care lucra la ghişeu, şi a plâns la aparat.

După cincisprezece zile mama a primit o scrisoare.

> *Draga mea Rachel,*
>
> *Primele zile de la întoarcerea mea la Paris s-au petrecut cu demersuri de toate felurile. Aşa cum mă temeam, am ajuns prea târziu pentru postul care mi se oferise. Dar o*

companie aviatică mi-a propus o slujbă interesantă. După o examinare trecută cu bine, am fost acceptat. Din nefericire, aflu că va trebui să mă duc la Toulouse. Bineînţeles, n-am niciun chef să mă exilez din nou. Pentru moment sunt deci într-o incertitudine desăvârşită în ceea ce-mi priveşte viitorul.

Mi-ar plăcea să ştiu cum o mai duci şi dacă zilele tale se desfăşoară tot după programul pe care îl cunosc sau dacă s-a schimbat ceva. Spune-mi ce faci şi cum te simţi.

Pentru mine, şederea la Paris a avut aceleaşi efecte ca de obicei. Am sentimentul a ceva perfect, desăvârşit, definitiv, care mă mulţumeşte, şi în acelaşi timp am o anumită nelinişte morală. Imaginează-ţi un echilibrist care riscă în fiecare clipă să cadă în orice direcţie, dar conştient că acest risc e meseria şi viaţa lui.

Cele mai bune amintiri surioarei tale.

Îţi sărut frumoasele mâini.

Nu mă da uitării.

Pierre

Ea i-a răspuns, el i-a scris înapoi imediat.

Fetişcana mea,

Scrisoarea ta mi-a făcut o mare plăcere. E aşa drăgălaşă! Am fost fericit să-ţi regăsesc parfumul, regretând că nu se amestecă în el mireasma pielii tale.

E-o treabă excelentă că ai reluat bunele relaţii cu tatăl tău. Să nu rămâi în acest stadiu. Continuă să-i scrii, vezi-l. Ar trebui să aplici aceleaşi principii realiste şi să ceri să fii plătită pe bani grei, în loc să refuzi să defilezi pentru casa de mode care ţi-a făcut propunerea. De ce să nu poţi? Oricum ar fi, prin ricoşeu, şi eu mă simt flatat. Dacă ai de

gând să pleci din Châteauroux, nu trece cu vederea să mă ţii la curent.

Aici, a avut loc o mică dramă. Mama şi nepoată-mea au avut parte de o cădere împreună şi a trebuit să fie spitalizate. Acum totul a reintrat în normal. Dar poate că asta şi multe alte lucruri mă fac să uit să mai zâmbesc. Totuşi, cu tine mi se întâmpla să fiu vesel şi nepăsător, nu-i aşa? Aş avea nevoie ca mâna ta prelungă şi alinătoare să se strecoare din timp în timp în mâna mea. Mi-ar face bine.

Aştept cu nerăbdare o scrisoare de la tine şi, ştii doar, n-am nicio obiecţie să se întindă pe mai multe pagini. Dimpotrivă.

Cele mai calde gânduri,

Pierre

PS: Mulţumesc pentru fotografie, pe ea scrie „ne iubesc" mult de tot.

Ea i-a scris după câteva săptămâni. Trebuia neapărat să se vadă, era însărcinată.

A primit un răspuns rapid: el nu putea să vină la Châteauroux înainte de sfârşitul verii, avea nevoie de vacanţă, pleca în Italia.

După câteva zile, a sosit o carte poştală din Milano, cu catedrala.

Dragă Rachel,

După o şedere agreabilă în Milano, sunt acum invitat la Roma. Mă voi întoarce probabil către 20 ale lunii şi sper să te pot întâlni curând. Ţi-am scris de pe acoperişul catedralei, care e informă de terasă. Ai grijă de sănătatea ta. E important.

Pierre

O altă carte poştală a urmat, cu ştampila poştei din Roma. Reprezenta chipul din *Pietà* în alb şi negru.

Rachel,

Îţi trimit poate cea mai frumoasă faţă a Romei. Aş vrea să afli şi tu într-însa aceeaşi emoţie pe care mi-a dăruit-o mie.

Scrie-mi: Pensione Ottaviani, via del Tritone nr. 113, Roma.

Mă gândesc la tine,

Pierre

După alte câteva zile a lăsat în urmă Italia. Scrisoarea în care-şi anunţa întoarcerea avea antetul hotelului Marcellin din Beaulieu-sur-Mer, unde îi propunea să vină, să petreacă o săptămână de vacanţă cu el.

Dragă Rachel,

Călătoria mea în Italia s-a încheiat. A fost plină de minuni şi de învăţături. Dar obositoare. Iată de ce, trecând prin Coasta de Azur, am hotărât să mă opresc aici să mă odihnesc opt-zece zile şi să am o adevărată vacanţă în stil Hulot[2]*. Începutul e foarte promiţător. Pensiunea în care am descins, aş putea chiar spune în care m-am rătăcit, este plină de perechi în vârstă ieşite din veacul al XIX-lea. Aici se găteşte ca la ţară, ca pe vremuri, dar în fond am linişte. De mâine, băi în mare şi şedinţe de bronzare. Ţin să mă întorc negru. Program simplu, dar sănătos. Probabil că după o vreme are să m-apuce plictiseala, dar după emoţiile turistice din Italia, o mică doză de plictis nu-mi poate dăuna.*

Dar tu cum o mai duci? De ce n-ai veni să-ţi petreci vacanţa pe Coastă? Eu, unul, n-am putut rezista tentaţiei să fac cunoştinţă cu această regiune.

La revedere, Rachel. Ai grijă de tine. Sărutări,

Pentru a ajunge pe Coasta de Azur, trebuia să treacă prin Paris. Sosea la Gare d'Austerlitz, iar la Gare de Lyon lua un tren spre Nisa. El o aştepta, închiriase un Renault 4CV. Au mers direct la Beaulieu-sur-Mer.

Săptămâna a fost minunată. Au vizitat coasta. Au fost peste tot. Au avut parte şi de păţanii. Mergeau cu maşina pe buza falezei înalte, de la Nisa la Menton, admirând panorama, când deodată capota s-a ridicat. Capota modelelor 4CV se ridica din faţă şi se lipea de parbriz. Erau orbiţi. Nu mai aveau deloc vizibilitate. Nu doar priveliştea nu se mai vedea, dar şi drumul – sau mai degrabă dantelăria dintre stânci care şerpuia la mai puţin de un metru de prăpastie – devenise invizibil, iar maşina mergea. El a avut reflexe bune, a frânat încet. Roţile au înaintat uşor şi s-au oprit după câţiva metri. El a ieşit, a închis capota bine de tot, şi după această sperietură zdravănă au continuat deplasarea către Menton.

În port, el i-a cumpărat o mică broşa din metal, fără valoare, dar drăguţă, un căluţ de mare cu ochii verzi.

La întoarcere, trenul de Paris era plin ochi. Stăteau în picioare. Pe vremea aceea, drumul dura opt-nouă ore.

— Nu poţi călători aşa în starea ta, Rachel.

Au coborât la Saint-Raphaël.

Cum nu mai lucrase de câteva luni şi tot petrecuse în vacanţă, iar în Italia cheltuise mult, şi nu-i cerea niciodată bani tatălui lui, nu mai avea un sfanţ. În ultima seară, la Nisa, în Palais de la Méditerranée el poftise să joace, iar ea-i împrumutase ultima ei bancnotă de cincizeci de franci; el o prăpădise, aşa că nici ea nu mai avea nimic.

Au căutat o Casă de Economii, el a scos o sută de franci de pe carnetul lui şi au rezervat locuri

pentru a doua zi.

Aveau o seară de vacanţă în plus. Au cinat într-un restaurant bun. Şi şi-au petrecut ultima lor noapte într-un hotel mic şi drăguţ, cu vedere la mare.

În tren, au avut o ultimă conversaţie.

— Dac-ai fi fost bogată, m-aş mai fi gândit, cu siguranţă.

— A, da?

— M-aş mai fi gândit. Da. E-adevărat. Sunt sincer. Mereu am fost aşa cu tine. Nu te voi lua de soţie, ţi-am spus-o întotdeauna. Şi… am fost amândoi de acord să facem acest copil.

— Da.

— Eşti însărcinată, dar asta nu schimbă efectiv nimic, Rachel. Nu-i aşa? Am mai discutat subiectul. Nu?

— Da, da.

El a repetat propunerea pe care i-o făcuse pe 2 mai, la plecarea din Châteauroux:

— Cere-ţi transferul. Te voi ajuta să-ţi găseşti o cameră sau un mic apartament.

— O să mă gândesc, Pierre. Îţi promit.

— Gândeşte-te şi ţine-mă la curent.

— Îţi voi da răspunsul meu înainte de sfârşitul lunii.

Erau ultimele zile din iunie.

Şi-au luat rămas-bun pe peronul din Gare d’Austerlitz. Vagoanele erau aproape goale, ea era singură în compartiment. Un pic tristă. Nu peste măsură. Ştiuse mereu, în adâncul ei, că nu se putea petrece altfel.

Sosită la Châteauroux, a apucat-o pe avenue de la Gare şi, când a ajuns pe rue de l’Indre, lucrurile au început să se limpezească. Mai întâi, avea să-i spună mamei sale că rămăsese însărcinată. Şi dacă maică-sa era de acord, avea să păstreze sarcina. S-au aşezat amândouă la masa din bucătărie. După ce au stat de vorbă o oră, hotărârea fusese luată. Păstra sarcina.

Dar, contrar a ce hotărâse pe peronul din Gare d'Austerlitz, mama nu i-a comunicat tatălui meu decizia ei. I-a spus lui Nicole:

— Nu, nu i-am scris. M-am despărţit de el.

În octombrie, a sosit o scrisoare scurtă. Câteva rânduri cu binecunoscuta caligrafie cu litere minuscule şi mult împodobite.

> *Dragă Rachel,*
>
> *Să nu crezi că am uitat să-ţi înapoiez ceea ce-ţi datorez. Dar, de la vacanţă, situaţia mea financiară e aproape falimentară şi nu se întremează decât într-un ritm disperant de lent. Încă n-am fost în stare să-i înapoiez tatei măcar un bănuţ din cei 80.000 de franci pe care mi i-a împrumutat. Şi, dacă fratele meu tot nu e în măsură să-mi înapoieze împrumutul, în schimb preceptorul a avut timp să se ocupe de mine. Or, în prezent, câştig mai puţin decât am fost lăsat să sper, cu aproximativ 20.000 de franci mai puţin decât la Châteauroux.*
>
> *N-aş vrea să te superi pe mine că am întârziat cu înapoierea sumei pe care mi-ai împrumutat-o la Nisa, la Palais de la Méditerranée. N-am putut să rezolv chestiunea mai devreme, sper totuşi că nu te-ai îndoit niciodată că aş face-o.*
>
> *O seară bună, Rachel.*
>
> *Pierre*

Asta era tot.

Scrisoarea era însoţită de o bancnotă de cincizeci de franci.

Ea a regretat că nu l-a ţinut la curent cu ce hotărâse. S-a gândit că se purtase urât. Că avea o parte de responsabilitate în întorsătura pe care o luau evenimentele. O scrisoare seacă alături de o

bancnotă de cincizeci de franci, rambursarea sumei pe care ea i-o împrumutase ca să joace la Palais de la Méditerranée.

În lunile următoare avea să trăiască singură şi tot aşa să nască şi, probabil, să-şi declare copilul. Asistenta socială de la Casă îi era prietenă. Cunoştea cazuri în care bărbatul nu voia femeia, dar voia copilul. În timp ce femeia rămânea internată în spital, el mergea la primărie, recunoştea copilul, iar soţia lui îi devenea micuţului mamă oficială. Pentru a contracara acest gen de situaţie, o lege doar ce fusese adoptată. Erau primele dispoziţii referitoare la copiii proveniţi din cupluri necăsătorite. Legea permitea mamei recunoaşterea copilului înainte de naştere printr-o procedură în două faze. Trebuia mers la primărie cu un certificat de sarcină, apoi revenit după naştere cu fişa de externare din spital, pentru precizarea sexului, a prenumelui şi a datei naşterii.

Era însărcinată în cinci luni şi deja luase mult în greutate. Funcţionarul care asigura permanenţa avea vreo patruzeci de ani. Pe ghişeu se afla o plăcuţă cu numele lui, Georges Piat, iar ea i-a spus că ar dori să beneficieze de o nouă procedură care se numeşte „Recunoaştere înaintea naşterii". El a luat un formular, l-a băgat în maşina de scris, i-a pus câteva întrebări, apoi a întors ruloul cu un zgomot de zornăitoare şi a tras foaia din maşină. Mama a semnat. Angajatul şi-a ridicat privirea spre ea şi i-a întins hârtia fără niciun cuvânt.

Documentul avea titlul „Naştere" şi stipula:

„În data de 20 octombrie 1958, la orele 15:45, Rachel Schwartz, născută la Châteauroux pe 8 noiembrie 1931, secretară, domiciliată în Châteauroux, Indre, Chemin des Pres-Brault, Ne-a declarat că-l recunoaşte drept copilul său pe copilul cu care ea, Rachel Schwartz, declară că este în prezent însărcinată. După ce a citit, declaranta a semnat în prezenţa Noastră, Georges

Piat, Şef de Birou, Ofiţer al Stării Civile din Châteauroux, prin delegare de către Primar".

În partea de jos funcţionarul semnase, îşi trecuse numele şi funcţia, iar în margine apăreau un număr, numele mamei mele şi numele procedurii.

În aceeaşi perioadă, ea a auzit vorbindu-se despre o clinică, dar şi despre un medic reputat care lucra acolo. Tot acolo aveau loc şi pregătiri pentru naştere, nu numai naşterile. Clinica se găsea pe ruta către Argenton. A hotărât că acolo avea să nască. Un vecin care locuia pe acelaşi drum, domnul Ligot, i-a zis: „Când veţi avea nevoie de mine să mă anunţaţi", fiindcă avea maşină. Ea a simţit primele dureri într-o noapte, pe la ora unsprezece, iar maică-sa a plecat să-l caute. Omul le-a condus la clinică. Au instalat-o într-o cameră. Ea avea contracţii, totul se desfăşura normal. A fost dusă în sala de naşteri. Medicul sosise. Totul mergea bine. Dar, la un moment dat, contracţiile s-au oprit.

Era poate o reacţie, un efect de origine psihologică pentru care s-ar fi găsit o explicaţie în modul în care se scurseseră ultimele luni. Naşterea s-a complicat. Era prea târziu pentru a face o cezariană, eu coborâsem prea mult. Iar ea nu mai avea contracţii.

Treizeci de minute de întârziere, cât dura pregătirea cezarienei, însemna că eu aş fi murit. Medicul a decis să recurgă la forceps. Ea avusese contracţii toată noaptea, eram în pericol. Trebuia s-o adoarmă foarte repede. Urmarea avea să fie delicată. Eu coborâsem foarte mult, iar ea dormea. A fost necesar să introducă forcepsul fără să mă atingă, cu grijă la capul meu.

Când mama s-a trezit, încă în ceaţa anesteziei, bunica s-a apropiat de ea:

— Ai o frumuseţe de fetiţă.

M-au adus la ea, să mă vadă. Nu mult, era încă ameţită. Am fost readusă la salonul de nou-născuţi.

Moaşa i-a pus mâna pe umăr şi i-a spus:

— Doctorul a făcut o treabă extraordinară.

Moaşa a lăsat-o să se odihnească în camera ei, sub supravegherea unei infirmiere. Când s-a întors, a văzut din prima că mama nu se simţea bine. Se albise cu totul. Avea o hemoragie internă. Era la limita dintre viaţă şi moarte. Infirmiera nu-şi dăduse seama de nimic. Medicul a fost rechemat. I-au făcut de urgenţă transfuzii. Prima dată au folosit sânge universal. Apoi i-au testat grupa sanguină şi i s-a mai făcut una.

A doua zi, eram cu ea în cameră. Se felicita că alesese acea clinică în locul spitalului, care nu avea reputaţie bună, n-am fi scăpat din el nici una, nici cealaltă. A rămas în clinică vreo zece zile. Bunica venea să ne vadă în fiecare zi. Şi unchiul şi mătuşa veneau. Toţi apropiaţii ne-au vizitat.

Când s-a întors acasă, bunica ne cumpărase mimoze, o vază pusă pe lada bucătăriei dădea pe dinafară de mimoze galben-deschis. Mireasma lor era îmbătătoare. Mama s-a aşezat în faţa ferestrei, cu mine în braţe.

Nicole a venit s-o vadă în cursul după-amiezii.

— Ştii, Nicole… adineaori, şedeam acolo pe scaun, cu Christine în braţe, mă uitam pe geam. Şi mi-a trecut prin minte: Şi-apoi, după aceea?!

După câteva zile, i-a scris tatălui meu, cerându-i să vină să mă vadă. El nu putea, i-a trimis o telegramă.

„Regret, practic imposibil să vin azi, Pierre."

A venit în iulie. Aveam cinci luni. A rămas o zi. A plecat în seara zilei cu pricina. Eram în leagănul meu.

Înainte ca el să plece, mama i-a spus:

— Ar fi bine s-o recunoşti pe Christine.

— Mă mai gândesc. Te anunţ eu.

Nemaiavând veşti de câteva săptămâni, ea i-a scris din nou. Scrisoarea i s-a întors, cu menţiunea

„nu mai locuieşte la adresa indicată”. Ea s-a urcat într-un tren de Paris. La începutul după-amiezii, s-a înfăţişat la recepţia sediului Michelin. Era singura adresă pe care o avea. A cerut o întrevedere cu directorul. A fot condusă la ultimul etaj, într-un birou.

Un bărbat de talie mijlocie, cu evidente responsabilităţi, i-a indicat un mic fotoliu.

— Vă rog, domnişoară.

— Fiul dumneavoastră şi cu mine avem o fetiţă.

Ştia. Fiul lui îi zisese că nu se simte responsabil.

— Nu vă pot spune nimic special, sunt la rândul meu tată!

Restul întâlnirii s-a desfăşurat fără şocuri. El i-a vorbit foarte calm.

După câteva săptămâni, ea a primit o scrisoare din Strasbourg. Pe plic, scrisul fin cu caligrafie înflorită: Domnişoara Rachel Schwartz, Chemin des Pres, rue de l’Indre, Châteauroux.

Era o scrisoare de câteva rânduri, iar el îşi dădea noua adresă. Când unchiul îmi făcea vreo fotografie drăguţă, ea i-o trimitea. În una dintre ele eram pe malul unui lac. Zâmbeam. Purtam pe cap o pălărie de paie prea mare pentru mine, de-a lui.

În vara anului în care împlinisem doi ani, mama a hotărât să mergem la Arcachon, într-un mic hotel. I-a scris, propunându-i să vină şi el să-şi petreacă acolo weekendul de 14 iulie.

Dragă Rachel,
Efectiv, luând totul în calcul, mai ales enorma distanţă, nu va fi posibil să vin la Arcachon. Mai întâi, mă tem de o călătorie lungă dus-întors de unul singur, apoi, şi aici intervine un nou element, voi avea o lucrare de finalizat la mine acasă, pe durata verii. Ceea ce fac la birou nu se mai termină, nu pot întârzia prea mult timp, astfel că voi profita de acest weekend prelungit ca să avansez cu lucrarea, în linişte.
Dar voi fi alături de tine, cu gândul. Vacanţă plăcută şi o briză marină asemenea!
Pierre

În pofida greutăţilor cu care se confrunta în anii aceia o mamă necăsătorită, mai ales într-un orăşel, ea nu avea păreri de rău. Mai întâi, pentru că trăise o mare pasiune, îmi arăta fotografia cu el, la ţară, rezemat de un stâlp, şi cu ea, în acelaşi loc şi-n aceeaşi poziţie. Şi-apoi, eram eu lângă ea.

Nu regreta că refuzase propunerea să locuiască la Paris. Privind în urmă, realiza proporţiile erorii pe care fusese cât pe ce s-o comită. Ce-ar fi făcut ea acolo, singură cu mine într-o cămăruţă, cu el care ar fi venit s-o vadă din când în când, fără s-o prezinte părinţilor lui, fără s-o ia de soţie, fără să-i ofere nicio stabilitate, nicio protecţie, niciun mediu social, pe când ea s-ar fi aflat într-un loc necunoscut, fără ajutor, fără susţinere?

Dinainte să mă nasc, începuse să-i corecteze pe toţi cei care îi mai spuneau domnişoară. După ce m-am născut, toată lumea – sau aproape – îi spunea doamna Schwartz.

I se părea că sunt un pic nervoasă, dar sensibilă, drăgălaşă şi afectuoasă. Se vedea pe mine că eram fericită. Unchiul m-a fotografiat călare pe o lebădă-balansoar pusă pe masa din bucătărie. Cum îmi julisem nasul de mai multe ori de gâtul din lemn, bunica meşterise o pernuţă pentru amortizarea şocurilor. Îmi luam avânt pe lebădă cu energie şi izbucneam în râs. Fotografia i-a fost trimisă tatei.

La trei ani, mergeam singurică la băcănie şi mă plimbam de voie pe raza câtorva străzi. Vecinii se întâlneau cu mine pe drum. Îmi cereau să le cânt vreun cântecel, să dansez twist, n-aveam nevoie de muzică. Erau şi alţi copii de seama mea în cartier. Nathalie Olejnik locuia la numărul 38 pe rue de l'Indre, chiar alături de streaşină pe sub care treceai ca să ieşi în drum. Mergeam la ea în fiecare zi. Plecam înainte să i se întoarcă tatăl.

— Haide, Christine, e foarte de treabă domnul Olejnik. N-ai de ce te teme.

— Ştiu, buna, dar mi-e frică.

— N-ai niciun motiv să-ţi fie frică, nu-i niciun pericol.

— Da, dar mi-e frică de taţi.

— Nu trebuie, Christine.

— Ştiu, buna, dar mai bine plec înainte să vină el.

Chantal Ligot locuia chiar vizavi. Avea în curte iepuri şi pui de găină. Ca s-o vizitez trebuia doar să traversez drumul.

Seara, mâncam în bucătărie. Uneori, în timpul mesei, mă ridicam pe neaşteptate. Dădeam ocol mesei, o îmbrăţişam pe mama, apoi pe bunica, sau invers. După ce le strângeam în braţe, mă aşezam la loc. Pe bunica o adoram. Pe mama o iubeam.

— Mai mult decât până la cer şi înapoi.

De cum am învăţat literele, am scris poezii despre frumuseţea ei. Şi despre sentimentele pe care le încercam. Făceam planuri de călătorie

împreună şi desenam schiţele casei ideale în care aveam să locuim când voi fi mare.

N-aveam voie să plec de la masă înainte să termin de mâncat. Într-o zi, mă aşteptau copii afară, la joacă. O banană era pusă în farfuria mea, dar eu n-o voiam. Mama a insistat. M-am ridicat de la masă. Şi-am aruncat banana în cameră. A aterizat în celălalt capăt al bucătăriei.

— Christine, ia banana de pe jos.

Mama se ridicase şi se proţăpise în faţa bananei.

— Christine, ia banana de pe jos.

Tonul îi era ferm. Stătea dreaptă.

— Ia banana de pe jos, Christine.

Mă uitam în pământ. Ea mă privea, vorbind răspicat.

— Christine. Ia banana de pe jos!

A repetat fraza, prelungind tăcerile. Ţintuindu-mă cu privirea. Bunica n-a zis nimic. Am ieşit din bucătărie şi m-am dus în camera mea. M-am întors cu păpuşa în braţe. M-am proţăpit în faţa bananei.

— Păpuşă, ia banana de pe jos.

Am insistat.

Apoi am cedat:

— Păpuşă, nu vrei să iei banana de pe jos? Bine, o ia Christine.

Am ieşit.

Ele au izbucnit în râs, singure în bucătărie.

Altădată, refuzam să-mi mănânc supa; îmi puneam coatele pe masă şi-mi luam capul în mâini, bălăngănindu-mi-l dintr-o parte în alta, sprijinindu-mă când pe-un cot, când pe celălalt:

— Ai-ai-ai, Doamne, ce mă plictisesc, Doamne, dar ce mă plictisesc, mă plictisesc, mă plictisesc, dar ce mă plictisesc!… Dar ce mă plicti, plicti, plictisesc, plicti, plicti, plictisesc! Mă plictisesc, mă plictisesc, mă plictisesc, dar ce mă plictisesc, dar ce mă plictisesc, Doamne…

Ele se uitau una la alta şi aşteptau să ies, ca să comenteze.

Fiindcă-mi plăcea roşul, bunica îmi tricota pulovere şi fulare roşii. Uneori, ca să mă bucur, mama mă îmbrăca în roşu din cap până-n picioare. Într-o zi, am intrat amândouă într-o brutărie, iar eu purtam o pelerină roşie şi pantaloni roşii, şi am fost întrebată dacă sunt cumva Scufiţa Roşie. Am răspuns, am mai schimbat câteva cuvinte, iar după ce am plătit am ieşit. Uşa se închidea în urma noastră; când să se întoarcă pe de-a-ntregul în balamale, am auzit pe cineva dinăuntru:

— Ce drăguţ e micuţul.

— Se vede că sunt fată, ce proşti sunt, mamă, oamenii ăştia.

Ieşiserăm.

— N-au fost atenţi. Eşti în pantaloni şi tunsă scurt.

— Chiar dacă! Chiar dacă am pantaloni şi părul scurt. Sunt proşti.

Nici n-aveam de gând să-mi retrag cuvintele, uşa doar ce se închisese la loc. Mergeam. Ne îndepărtam.

— N-au fost atenţi, atâta tot. S-au luat cu munca.

— Scufiţa Roşie era fetiţă, oricum. Asta ştiau prea bine.

Unele lucruri mă scoteau din pepeni. Ca atunci. Lucruri care pe ea n-o deranjau. Am continuat să mergem una lângă alta, ţinând-o de mână. Nu mi-ar fi dat prin cap să-mi desprind mâna dintr-a ei.

Uneori, alergam de lângă ea, înainte, îmi luam un avans de câţiva metri, apoi mă întorceam. Şi mă repezeam spre ea, să mă prindă. Mama mă lua în braţe, mă ridica şi mă rotea în jurul ei:

— Vuuuuu… Vuuuuu… Vuuuuu…

Nu însemna ceva special. Îşi urma ritmul paşilor, care se învârteau în cerc.

Dacă făceam vreo prostie, ea-mi explica de ce meritam să fiu pedepsită. Avea să-mi dea o bătăiţă la fund. Eu mă întorceam cu spatele. Iar ea mi-o administra. Apoi îi ceream iertare şi o îmbrăţişam.

De Crăciunul când aveam trei ani, mama mi-a dăruit o tricicletă roşie. Mă plimbam cu ea pe drum şi prin grădină. Mă urmăreau pe fereastră cum pedalam. Într-o zi pedalam pe aleea din grădină, purtam o fustiţă roşie, mama se uita după mine din când în când. Şi-apoi nu m-a mai văzut. Antrenată de ritmul pedalatului, nu mai putusem frâna. Căzusem în râu. Ea m-a auzit ţipând. A alergat. Eram la capătul aleii, ieşisem din râu, îmi ţineam tricicleta în mână. Eram leoarcă. Fusta îmi picura. Şi urlam:

— Am căzut în apă am căzut în apă am căzut în apă am căzut în apă am căzut în apă am căzut în apă am căzut în apă am…

Ad libitum fără să mă pot opri, şi în hohote de plâns.

Ea m-a uscat şi m-a luat în patul ei, cu două perne mari la spate.

Ne petreceam duminicile cu unchiul, mătuşa şi verişoarele mele. La vreo treizeci de kilometri de Châteauroux, la Bellebouche, exista un iaz amenajat. Acolo mergeam când era vreme frumoasă. Ne scăldam, ne distram. După ce mă apuca de o încheietură a mâinii şi de-o gleznă, unchiul mă învârtea în jurul lui; ca un avion în aer, urcam, coboram şi planam. Ne întorceam acasă la lăsarea nopţii. Toamna mergeam în pădurea din Poinconnet. Ne jucam de-a v-aţi ascunselea prin dumbravă, adunam ghinde, frunze moarte, muşchi. Sau mergeam în grădina publică. O luam pe scurtătura care mergea de la casă la grilajul din jos. Era un pârâiaş cu un vad. Treceam prin el sărind din piatră-n piatră, verişoara mă urma. O alee mărginită de castani ne ducea la balansoare. În pofida atenţionărilor, într-o zi m-am repezit sub un balansoar, care m-a lovit în arcadă. Sângele a început să curgă. Cine ştie, poate îmi plesnise ochiul. Mama a dat fuga spre mine. Unchiul o luase razna văzând sângele care curgea întruna. M-a dus în braţe, în căutarea unui medic, spre cealaltă

ieşire din grădina publică, cea care dădea în avenue de Déols. Chiar înainte de asta îmi făcuse o poză. Purtam o fustiţă cu bretele şi o vestă de mohair.

Când făcea fotografii, unchiului îi plăcea să existe o perspectivă, un fundal, ceva în spate, flori, un peisaj, un decor în afară de persoana, grupul sau momentul pe care-l imortaliza. Multe fotografii au fost făcute pe drumeag: Chantal Ligot pe calul ei de lemn, verişoarele mele, amicul meu Jean-Pierre care mă plimba într-o roabă, eu dând la pedale. Altele au fost făcute în curte. Cea cu micul fotoliu din ratan, pe măsura mea, în care îmi pusesem păpuşa. În fotografie, stăteam în picioare şi mă aplecam deasupra ei cu grijă, iar în spatele meu bunica atingea o frunză de liliac.

Aproape toate femeile renunţau la serviciu când se căsătoreau ori la naşterea primului copil. Seara, aşteptau la poarta şcolii când terminau copiii orele. Mama era una dintre puţinele care nu putea veni, scăpa prea târziu de la birou. Mă întorceam acasă singurică, pe o străduţă pe dreapta, cum ieşeam de la şcoală sau de la grădiniţă. Apoi o luam pe Descente des Cordeliers, o stradă pavată care cobora, o cotea şi se intersecta cu rue de l'Indre. La răspântie mă opream. Mai precis la colţul străzii. Mă jucam cu limacşi, dezlipeam melci, care se prindeau ca o ventuză de pavaj, ghemuită, atentă, absorbită de ce făceam, pe o ploaie fină. Şi porneam din nou. Îmi contemplam de la înălţimea mea pantofii negri din picioare pe care mi-i cumpărase mama. Coboram pe stradă până la numărul 36, treceam pe sub streaşină şi intram pe drumeag.

— Bună, Christine! Cum a fost la grădiniţă?

Pe drum era lume. Vecini care mă salutau. Trecători. Cartierul încă nu fusese reabilitat. Cei ieşiţi la plimbare priveau cum femeile îşi spălau rufele în lavoare.

Din susul treptelor casei, mă uitam la cine vine şi cine pleacă. Bunica mergea deseori la sanatoriu sau la spital. Când era internată, cea mai mare parte a timpului stătea culcată. Eu rămâneam în susul treptelor. Mă jucam cu păpuşa. Priveam grădina, cireşul enorm, roşiile, stânjeneii, părul ale cărui crengi ieşeau în drum. Uneori, câte un trecător culegea o pară.

— Hei, care eşti acolo, te-nvăţ eu minte să-mi mai furi perele!

O fetiţă de patru ani stropşindu-se la un trecător îi amuza pe oameni. Vecinul care a asistat la scenă i-a povestit-o mamei seara.

— Şi ziceţi aşa, doamnă Schwartz, e bine păzită casa, nu?

Sâmbăta nu lucra, venea să mă aştepte la ieşirea de la grădiniţă. Dădeam o tură prin centru înainte să ne întoarcem acasă. Treceam pe rue Grande. Ne opream la patiseria care vindea fursecuri cu alune de pădure. Vorbeam despre ce se întâmplase peste zi. Unchiul lucra la Nouvelles Galeries, uneori mergeam să-l vizităm, traversam parcarea primăriei.

— Uite, mamă, o maşină Dauphine, nu ţi se pare că zâmbeşte?

— Nu-mi dau seama.

— Ba da! Uite, bara din faţă. Seamănă cu o gură care râde. Vezi? Uită-te. Îi vezi dinţii?

— Poate…

Despre R8, automobilul unchiului meu, căzuserăm de acord că e simpatică. Şi despre Ami 6 că se hâţână prea tare.

— Şi nu ţi se pare că „Ami” nu i se potriveşte ca nume? Ce ştiu ei dacă-i amicul lor?

— Sunt pur şi simplu nişte nume pe care le dau maşinilor, să ştii.

Doctorul Rosenberg, medicul care avea grijă de mine, avea un Citroen DS.

— Cel mai mult îmi place Ford Taunus, când mă fac mare o să am unul.

— Nu ştiu dacă-l vor mai fabrica atunci.

— Ah, 4CV, urăsc maşina asta. Nu ţi se pare că e o răutăcioasă? Zici c-a făcut ceva rău şi-acum i-e ruşine. Se uită chiondorâş, nu ţi se pare? Şi mai e şi tristă, cu griul ăsta al ei.

— E totuşi maşina pe care am avut-o tatăl tău şi cu mine când am petrecut o săptămână de vacanţă la Beaulieu-sur-Mer. Şi ne-a fost foarte folositoare să ne plimbăm prin regiune. Am fost la Nisa, la Vallauris, la Saint-Jean-Cap-Ferrat, la Eze, la Menton. Am făcut toată coasta. A fost superb. O săptămână extraordinară.

Îmi vorbea despre el. Toţi copiii aveau un tată. Al meu era un intelectual. Cunoştea mai multe limbi străine. Se iubiseră. Fusese o mare iubire. Fusesem dorită. Nu eram un accident. Fusese mândră să mă poarte timp de nouă luni. În pofida glumelor proaste şi a vorbelor spuse pe la spatele ei. Acum eram acolo. Iar ea era fericită că existam. Unde era tata, ce făcea, asta nu era treaba nimănui. Dacă mă întreba cineva, murise, ori era în călătorie.

Casa se încălzea de la o sobă cu cărbuni aflată în bucătărie. Şi-atât. Bunica a făcut din nou o congestie pulmonară. Mama i-a scris bunicului cerându-i un ajutor financiar, pentru instalarea unui sistem de încălzire centrală. Răspunsul a sosit într-o scrisoare pusă la poştă în Niger. Considera că boala e un pretext, aşadar refuza să trimită vreun ban. Patul bunicii a fost mutat în bucătărie. Îşi petrecea zilele pe un şezlong, citind, cosând sau împletind. Noaptea, se aşeza în pat, rezemată de perne ridicate. Din pricina astmului, se sufoca dacă stătea culcată.

Mama şi cu mine dormeam în camera de lângă bucătărie. Patul ei era la mijloc. Al meu sub o fereastră, de unde vedeam luna. Seara, recitam în cor un *Tatăl nostru* sau un *Ave Maria*. Mă aşezam

în genunchi lângă pat. Apoi îi ceream lui Dumnezeu să-i apere pe cei pe care-i iubeam:

— Pe mama, pe buna, pe tata.

După ce mă mângâia pe obraz, ea mi-l pupa. Ieşea din cameră trăgând uşa în urma ei, lăsând să pătrundă o fâşie de lumină.

Despărţirea de tata nu fusese categorică. Nimic n-o împiedica să spere la o revenire. Nu putea accepta precizarea „născută din tată necunoscut" din actul meu de naştere. Era o menţiune falsă. Nedreaptă. Spera să fie corectată. Să mă recunoască, să existe o recunoaştere legală şi oficială. Periodic, îi scria în sensul ăsta. Reluarea legăturii cu el avea şi un al doilea obiectiv, să-l revadă.

> *Dragă Rachel,*
>
> *De la finele anului trecut, mi-am schimbat din nou adresa şi ocupaţia. De-acum înainte îmi poţi scrie la: rue du Temple-Neuf nr. 22, Strasbourg. Dar aproape că nu mai am ocazia să merg la Paris.*
>
> *Cele mai frumoase amintiri,*
>
> *Pierre*

Găsise un loc de muncă stabil şi bănos, lucra la Consiliul Europei. Nu plătea nici impozite. Era funcţionar internaţional. Se alăturase echipei de traducători din limbi indoeuropene şi îndeplinea anumite misiuni personale.

În vara în care aveam patru ani, ea a vrut să găsească un loc de vacanţă nu foarte departe de Strasbourg. Munţii Jura sau Munţii Vosges.

> *Dragă Rachel,*
>
> *Am aflat din scrisoarea ta că-ţi vei petrece vacanţa probabil în Munţii Jura sau în Vosges. Dacă te hotărăşti pentru Munţii Vosges, îţi recomand versantul estic, deoarece*

va ploua mult mai puţin. Dimpotrivă, ploile venite dinspre Atlantic se ciocnesc de versantul vestic şi cad adesea săptămâni întregi, fără întrerupere. Bineînţeles, presupun că alegerea ta va depinde de răspunsurile pe care le vei primi de la hotelieri.

Cât despre mine, voi pleca în vacanţă în iunie şi voi reveni la Strasbourg în jur de 8 sau 10 iulie. Dacă îmi dai adresa hotelului tău, poate vom reuşi să ne vedem. Cele mai bune amintiri,

Pierre

Am fost amândouă în munţii Vosges. La Gérardmer.

A trecut să ne vadă într-o zi. Am mers cu hidrobicicleta pe lac. Îmi plăcea. I-am spus „tată". Un fotograf ambulant ne-a făcut o poză. Aveam o rochie cu bretele, o bentiţă roşie în păr, îmi ţineam păpuşa în braţe. Amintirea mi s-a şters din minte. Dar fotografia a fost mărită şi duplicată.

În anul următor, ea a ales Munţii Jura.

Dragă Rachel,

Ultima ta scrisoare îmi spune că ai intenţia să-ţi petreci vacanţa la Lons-le-Saulnier, dar nu-mi spune şi când. Sper că vei găsi ocazia să-mi scrii acest detaliu, iar eu, dacă nu apare vreun impediment major, voi aranja lucrurile astfel încât să pot da o tură prin părţile acelea. Acum o lună, am trecut prin Châteauroux, dar în împrejurări cât se poate de dureroase, care nu mi-au îngăduit să mă opresc nici măcar pentru un minut, deşi mi-a trecut prin minte. O însoţeam pe mama pe drumul spre ţinutul ei natal, la ultima sa întoarcere. Nu mă puteam îndepărta de convoi. M-am gândit mult la tine, ţi-o zic

acum, alături de cele mai bune urări de sănătate pentru tine şi pentru Christine.

Pierre

Maică-sa îşi pusese capăt zilelor. Sărise de la etajul al patrulea. Tata era la Strasbourg. Restul familiei abia ce-şi terminase prânzul, în reşedinţa din boulevard Pereire. Aveau de gând să facă o plimbare prin parcul Monceau. Ea nu voise să-i însoţească. Ceilalţi doar ce coborâseră scările şi ajunseseră în curtea imobilului. Tocmai o traversau. Corpul se strivise la picioarele fratelui lui.

Înmormântarea a avut loc lângă Carcassonne. În satul în care se născuse în urmă cu şaizeci de ani. Tocmai îşi pierduse mama, aşa că ea i-a scris o scrisoare afabilă.

În anul în care am împlinit cinci ani, mi-am schimbat locul unde învăţam. Bunica nu mai avea putere să-mi dea de mâncare, iar şcoala mea nu avea cantină. Şcoala particulară din oraş, Jeanne-de-France, dădea în Place Lafayette, avea internat şi era chiar alături de casă. Notabilităţile din Châteauroux şi agricultorii din regiune, care preferau ca odraslele lor să nu fie şcolarizate la ţară, îşi aduceau aici fiicele.

În plus faţă de astmul şi de infecţia ei pulmonară, bunica a făcut o tuberculoză mai specială, morbul lui Pott. Se localiza la nivelul şalelor şi nu se trata decât în poziţie culcată. Cum în acea poziţie ea se sufoca, tratarea uneia dintre boli o agrava pe cealaltă. Îngrijirile erau complicate. A fost transferată la spital. După câteva zile, a intrat în comă.

În fiecare seară, când pleca de la birou mama mergea s-o vadă. Îi ţinea mâna inertă într-a ei. Uneori pleoapele îi tremurau. Într-o seară, ochii i s-au deschis. A văzut-o pe mama. I-a strâns mâna. I-a strâns degetele foarte tare şi a spus:

— A!!! Fata mea!

Brusc îşi recăpătase cunoştinţa şi energia. Apoi mâna i s-a relaxat. Şi-a închis ochii. Şi a murit.

Dragă Rachel,

Vestea pe care mi-o dai îmi îngăduie cu uşurinţă să-mi închipui cât de nefericită trebuie că eşti. Dar să fii convinsă, aşa cum sunt şi eu, că mama ta n-a murit de tot. Nu că m-am convertit la nemurirea sufletului, dar sunt sigur că porţi în tine amprenta caracterului şi a inimii ei. Vezi tu, nu murim niciodată cu totul, fiindcă le transmitem celorlalţi care rămân în urma noastră, mai ales celor care ne iubesc şi ne cunosc bine, un pic din propria fiinţă. La fel cum eşti uimită că moşteneşti bunuri materiale de care ştiai fără să te fi gândit la asta, te afli în situaţia de a deţine o preţioasă moştenire spirituală, a cărei amploare ţi se dezvăluie brusc. Cel puţin aceasta este descoperirea pe care am făcut-o la moartea mamei mele, şi probabil cea pe care o faci şi tu. Când o înţelegem, moartea celor pe care îi iubim este cu mult mai puţin tristă. Depinde de noi să-i facem să trăiască dincolo de dispariţia lor fizică, punându-le în practică şi ducându-le mai departe calităţile.

Aş fi vrut să-ţi spun aceste lucruri prin viu grai. Dar, din nefericire, îmi este absolut imposibil să vin să te văd la Lons-le-Saulnier în perioada când vei fi acolo. Mi-a fost greu să-mi iau concediu în iulie, iar acum totul e organizat. Pentru restul verii, prezenţa mea la birou este indispensabilă. Datele, în ce mă priveşte, sunt bătute în cuie. Chiar mi-e imposibil să mai schimb ceva. Ne putem gândi la o întâlnire mai târziu, dacă vrei. Asta dacă nu cumva poţi face tu o schimbare şi să-ţi iei concediul în august. Caz în care aş

putea cu siguranţă să mă învoiesc cât va fi nevoie. Scrie-mi dacă vezi vreo soluţie.

Vă port cele mai bune amintiri ţie şi lui Christine,

Pierre

Am mers la Lons-le-Saulnier în august.

A venit să ne vadă, o zi. Ne-am plimbat. Ea a fost mulţumită. Şi s-a întristat în clipa despărţirii. O despărţire era *despărţirea.* Despărţirea cu D mare. Cea de tatăl ei pe peronul gării din Châteauroux. Ea are patru ani. Uşile vagoanelor încă nu se închid automat. Un călător poate rămâne în cadrul uşii. Ea e pe peron. Priveşte silueta din uşa deschisă. Mâna flutură. Trenul se zdruncină. Apoi se îndepărtează, iar silueta dispare. Apoi nimic, timp de treisprezece ani. Apoi silueta, pe acelaşi peron. Ea are şaptesprezece ani. El coboară din tren, o îmbrăţişează. Şi suspină, strângând-o la piept.

„Cine-i bărbatul acesta care suspină când mă ia în braţe?"

Desigur, ştia cine e.

Moartea celor două mame, una după alta, în acelaşi an, i-a apropiat. Ziua la Lons-le-Saulnier se petrecuse bine. Ritmul scrisorilor a fost reluat. Către sfârşitul anului ea a primit una care se termina cu: „Mi-e dor să vă văd. Mi-e tare dor".

Dragă Rachel,

Scrisoarea ta m-a bucurat şi te asigur că voi profita de prima ocazie să vin să te văd. Mi-e dor de asta. Nu înţeleg de ce trebuie să pleci din locuinţa voastră de pe Chemin des Pres. Dar cred că nu va mai dura mult până voi afla. Repet: voi veni curând să vă văd pe amândouă de îndată ce voi putea, pentru un motiv foarte simplu: mi-e dor să vă văd. Mi-e tare dor.

Pierre

Era o scrisoare scurtă, dar în care el spunea: „Mi-e dor să vă văd. Mi-e tare dor”. Timpul trecuse. Lucrurile evoluau, oamenii se schimbau, îşi pierduse mama, se maturizase. Seara, în pat, când închidea ochii, cuvintele o legănau, „mi-e dor să vă văd, mi-e tare dor”. Şi în acelaşi timp o împiedicau să doarmă.

După câteva zile a primit o a doua scrisoare. El îşi anunţa sosirea la sfârşitul lunii în curs sau la începutul lunii următoare. Probabil într-o duminică. Cuvintele i se rostogoleau în minte: „Mi-e dor să vă văd. Mi-e tare dor”. Nu scrii aşa ceva fără motiv. Acel „vă” nu era lipsit de semnificaţie, „Mi-e dor să *vă* văd”. Avea să mă recunoască? Zilele treceau. Sfârşitul lunii se apropia.

A primit o nouă scrisoare. Preciza ziua şi ora sosirii lui.

> *Dragă Rachel,*
>
> *Voi trece prin Châteauroux pe 13 februarie şi sper să rămân toată duminica. Sper că veţi fi acolo şi că voi putea să vă văd. Cât despre ora sosirii mele, va fi pe la şase sau şapte seara, poate mai devreme. Dar mi-e cu adevărat greu să fiu mai precis de-atât. Dacă apare vreo problemă, poţi telefona la 35–34–00 sau poţi telegrafia ori scrie, bineînţeles.*
>
> *Până atunci, sănătate amândurora şi pe curând.*
>
> *Pierre*

Cineva a ciocănit la uşă. Ea zâmbea, fericită. El era.

— E tatăl tău.

Doar ce împlinisem şase ani.

— Ba da, Christine, haide, îl cunoşti. L-ai văzut la Gerardmer când erai mică de tot. Îţi aminteşti că am mers cu hidrobicicleta?… Ei bine, cu tatăl tău am fost…

Am cinat toţi trei. După ce m-au culcat, au stat de vorbă.

— Am ceva să-ţi spun.

— Da…

— M-am căsătorit.

I-a descris-o pe soţia lui.

— Blondă. De statură potrivită. Cu ochi albaştri. Cu părul foarte frumos. E nemţoaică. Foarte tânără. S-a născut la Hamburg. Tatăl ei este medic. E însărcinată, a trebuit să ne căsătorim foarte repede. Voi avea un copil. Nu aveam de gând s-o iau de soţie, îmi ştii punctul de vedere. Dar tatăl ei a fost foarte convingător, iar eu, în fond, sunt foarte fericit. Mai ales că am luat o nemţoaică.

— De ce?

— Sunt singurele femei, în afară de japoneze, cărora chiar le place să aibă grijă de bărbaţi. Au fost atâţia bărbaţi ucişi în Germania în timpul războiului! Nemţoaicele nu ştiu ce să mai facă pentru ei. Iar tatăl ei a insistat mult. A contat şi asta. Bine. Sunt destul de bogaţi. E o familie cultivată. Sunt oameni plăcuţi. Foarte melomani, ca toţi germanii de-un anumit nivel. Una peste alta, sunt din lumea bună, cum se spune.

Ea nu a plâns de faţă cu el. Lăuntric, se prăbuşise. L-a ascultat fără să verse o lacrimă până la sfârşit. Dar efortul pe care ea îl făcea ca să nu lase nimic să răzbată în exterior o trăda. Îi asprea trăsăturile. El i-a spus, pe un ton sentenţios:

— Într-o zi, îţi vei pune întrebarea cum de-ai putut încerca astfel de sentimente pentru mine. Iar ziua aceea va fi foarte tristă!

După aceea, el a încercat s-o mângâie. Ea l-a respins. El a insistat. I-a spus că nu avea aceleaşi raporturi cu soţia lui, că nu era tandru în acelaşi

fel. Ea n-a cedat. Era târziu. L-a lăsat să doarmă în casă. Dar, dis-de-dimineaţă:
— Acum, pleci!

Ea a deschis uşa. Tocmai mă trezisem. El mi-a spus la revedere. A coborât treptele. L-am privit amândouă din susul scării. A traversat curtea. Şi a dispărut pe drum.
Atunci ea s-a prăbuşit. În hohote. Plângea cu atât mai tare cu cât surpriza fusese totală. Cum şi-ar fi putut închipui cu o zi înainte că acum avea să se găsească într-o asemenea situaţie?
Ca o gaură neagră.
— Vino, mergem la tia şi la neni. N-o să rămânem aici.
Unchiul şi mătuşa locuiau la cincisprezece minute de mers pe jos. Într-un cartier de blocuri de apartamente cu chirie redusă[3] din apropierea centrului, care fusese construit la începutul anilor ’50. Am mers pe străzile pustii duminica la ora aceea. Am sosit, am urcat pe scări, mătuşa a deschis uşa:
— Ai păţit ceva?
Era surprinsă, se presupunea că aveam să fim ocupate tot weekendul. Oh, Didi…
— Ai păţit ceva? Ce se petrece?
— Ooo! Didi. Didi. E greu, Didi.
Se înăbuşea. Putea rosti numai frânturi de frază.
— Viaţa-i prea grea. Prea, prea grea.
— N-a ieşit cum trebuie?
— Nu. Deloc. Deloc n-a ieşit cum trebuie. S-a însurat.

Eu m-am dus în camera verişoarelor mele, ea a mers după mătuşa în salon. Unchiul era acolo. Ea se învinuia. Visase aiurea. Fusese proastă, naivă. Crezuse altceva. Totul pornind de la câteva cuvinte. „Mi-e dor să vă văd. Mi-e tare dor.” Şi hop, o luase pe arătură.

În spatele blocului exista un maidan, iar în faţă – o esplanadă cu iarbă şi alei. Am ieşit cu Marie-Hélène la joacă. Am rămas afară toată dimineaţa. Ghemuite, frecând îndelung în palme bulgări de pământ, până se transformau într-un praf foarte fin. După ce am cernut bine ţărâna, dându-i consistenţă de nisip fin, l-am luat din nou în căuşul palmelor şi am făcut turul peluzei, strigând să-l vindem:

— Nisip fin, cine vrea nisip fin şi frumos? Cine vrea nisip fin şi frumos, făcut de mine? Cine vrea să cumpere nisipul meu fin şi frumos?

Apoi am urcat din nou în apartament.

Seara am rămas la cină.

Ne-am întors acasă după lăsarea nopţii.

Era prima ruptură a legăturii dintre ei. Ea îi spusese: „Nu mai avem nimic de împărţit”. Apoi: „Acum, pleci”. Plecase. El îi adusese deschidere către o altă lume, iar ea avusese pentru el sentimente pe care nu le mai încercase înainte.

Se construiau cele dintâi zone de dezvoltare urbană[4] la periferia oraşelor. Zona Saint-Jean aducea a cartier american, dar se situa în proximitatea mediului rural, chiar după străzile liniştite ce ieşeau din bulevarde. Casa noastră avea nevoie de reparaţii. Trebuiau izolaţi pereţii, instalată o baie şi reparat acoperişul. Ea nu era în stare. A scos-o la vânzare. Un cumpărător s-a înfăţişat, iar după părerea lui, având în vedere starea locuinţei, valoarea proprietăţii era dată de cea a grădinii. A oferit o sumă destul de mică. Mama a acceptat-o. A făcut apoi o cerere de spaţiu locuibil în zona Saint-Jean. Şi ne-am mutat la etajul al şaptelea într-un turn cu optsprezece niveluri.

Mama a cumpărat mobilier din ratan pentru camera mea, pat, noptieră, scaun, fotoliu, şi un material cu imprimeu albastru, din care a cusut draperii, o cuvertură şi pernuţe. Ferestrele dădeau spre cer. La câteva săptămâni după ce ne-am mutat, am deschis geamul camerei mele şi, în genunchi pe un scaun, am început să scrutez norii, cu coatele pe glaf.

— Buna, buna!

Se presupunea că bunica mea e în ceruri.

— Buna! Buna!

Am presupus că avea nevoie de timp să apară. Am aşteptat puţin.

— Buna!

Apoi timpul dintre chemările mele s-a scurtat.

— Buna!! Buna!!

Camera mea era despărţită de a mamei printr-un perete subţire, se auzea totul.

— Buna!!! Buna!!!!

Mama a venit să mă vadă. Eram în genunchi pe scaun.

— Buna!!!

Mă uitam sus în cer, cu spatele la uşă.

— Buna, buna!! Buna!!!! apoi am început să plâng.

— Buna buna buna buna buna buna buna buna buna buna buna buna buna…

Nu mai aveam suflu, strigătul meu devenea un sunet inform

— Na-aa-aa.

Un sunet degradat, neîntrerupt, nearticulat

— Naaaaaaaa.

O singură vocală, lipsită de energie:

— Aaaaaaaa…

— Christine. Coboară de acolo. Hai. Vino la mine. Nu se întâmplă nimic aşa, Christine.

M-am dat jos de pe scaun şi am văzut-o în pragul uşii întredeschise.

— Buna n-o să apară.

S-a apropiat de mine şi s-a ghemuit, să fie la înălţimea mea.

— Haide, Christine, vino aici, nu mai plânge, scumpa mea.

— Mi-ai spus că buna e în cer. Dacă nu-i în cer, atunci unde e?

— Ba da, e în cer. Ea te vede, dar numai ea. Noi n-o putem vedea. Dar ea ne vede.

Apartamentul avea trei camere. Înainte să ne mutăm fuseserăm întrebate de ce culoare alegem să fie tapetul, între galben şi albastru, fiecare în camera sa, iar eu alesesem albastru. Era un tapet albastru-gri. Nu era nici turcoaz, nici albastru curat, nici azuriu. Galbenul, pe care ea îl alesese, era un fel de bej.

Când mă întorceam de la şcoală, răsuceam cheia de două ori şi nu mai ieşeam. Mă plimbam prin camere. Mă duceam în camera ei. Îi aranjam obiectele de pe comodă, puneam în ordinea mărimii vază, scrumieră, revistă, oglindă de buzunar, îi etalam colierele în cerc.

— Dar aşa se potriveşte cu gusturile unui copil, Christine.

Ea-şi punea obiectele la loc şi revistele, de-a curmezişul.

— Căluţul tău de mare nu mai e în cutie, unde este?

— S-o fi pierdut când ne-am mutat.

Îmi făceam păpuşile să stea de vorbă între ele. Pălăvrăgeam şi eu cu ele. Sau adunam beţele de chibrit arse pe care le găseam pe aragaz şi construiam o căsuţă de lemn, lipindu-le pe carton.

Uneori, mă lăsa să mă dau cu patinele cu rotile pe linoleumul din hol. Aveam trei-patru metri la dispoziţie, între uşa de la intrare şi cea de la vestibul.

— Mamă!! Vino să vezi!

Ea mă privea cum mă avântam cu palma înainte, proptind-o de uşa închisă, reluându-mi elanul la întoarcere şi pornind din nou în celălalt sens.

Apoi mâncam amândouă, iar eu mergeam la culcare. Mă uitam sub pat, să văd dacă nu cumva se ascunde cineva acolo. Ea mă linişte a şi se întorcea în salon.

Exista şcoală în cartier, dar rămăsesem la Jeanne-de-France. Luam autobuzul să mă duc la ore. Staţia era în faţa centrului comercial, după un maidan. De teamă să nu mă pomenesc închisă în lift cu băieţi, coboram şi urcam cele şapte etaje pe jos.

Sâmbăta, după ce verificam traversând maidanul că era lumină la al şaptelea etaj din blocul-turn, urcam scările în goană şi sunam la uşă.

— Iar ţi-ai uitat cheile?! Ce zăpăcită poţi să fii, fetiţa mea! Să ştii că eşti cam zăpăcită, Christine…

Punea o crăticioară de lapte pe foc şi scotea o prăjitură din frigider. Apoi se aşeza cu mine, de cealaltă parte a colţului mesei.

Mă mângâia pe păr.

— Ai avut o zi bună?

Se uita peste un caiet, la o lucrare corectată, mă asculta recitând o poezie.

— E bine, căprioara mea.

Îmi citea compunerile, se uita peste notele şi evaluările mele ţinându-şi mâna caldă peste mâna

mea.

— E bine, foarte bine, căprioara mea.

O mângâiam pe mână. Sau urmăream cu degetul linia venelor ei. Îi întorceam mâna şi-i mângâiam palma.

— Ai-ai-ai, căprioara mea scumpă.

Ea mă bătea uşor pe mână, îşi dădea scaunul înapoi să se ocupe de laptele care dădea în foc, apoi îl turna în castronul meu, ţinând de coada de lemn a crăticioarei.

— Mamă, serios, ar trebui să te duci la un concurs de frumuseţe pentru mâini. L-ai câştiga. Sunt sigură.

Râdea.

— De ce nu vrei? De ce râzi?

După aceea, fie ieşeam amândouă, fie mă privea cum mă fâţâiam prin apartament dată cu ruj de buze, cu fuste mari şi evazate ale ei şi cu toculeţe care ţăcăneau.

— Vezi, Christine? Putem să ne simţim bine şi aici. Te distrezi. Ne e bine în casă. Nu ne pasă de ce e afară. Nici afară nu-i rău, de acord, dar afară e afară. Nu trăim afară.

Când eram întrebate unde locuim, ca să nu spună în zona de dezvoltare urbană, ea o numea cartierul Saint-Jean.

Chiar înainte de zona unde locuiam, se făcea un drumeag spre provincie. Era mărginit de case particulare. Fiecare avea propria alee, care pavată cu pietre, care presărată cu pietre de râu, dreaptă sau sinuoasă. Fiecare uşă de intrare era diferită de cea de lângă prin culoare, materie, un amănunt, un grilaj, o clanţă sau un inel de ciocănit. Ea îmi spunea care îi place cel mai mult, eu făceam la fel, mergeam pe drumeag ţinându-ne de mână, vorbind despre viitor şi despre locuri unde ne-am fi putut duce viaţa.

— Ce mâini fine ai, mamă.

— Şi tatăl tău îmi spunea la fel. Zicea că am o forţă magnetică! Îmi dădea mâna, rămânea aşa

cinci minute. Apoi şi-o retrăgea. Zicea că face aşa pentru plăcerea de a-mi da mâna din nou. Era un om cam complicat, ştii… Apoi mă lua iarăşi de mână.

Îi repeta gesturile în timp ce vorbea, ca să înţeleg.

— Sunt calde. Şi atât de frumoase!

— Eşti drăguţă, căprioara mea.

— De ce nu vrei să te duci la un concurs de frumuseţe pentru mâini? Ai putea cel puţin să te interesezi…

— Ştii, Christine, nu cred să existe aşa ceva.

Sâmbăta o însoţeam la cumpărături. Intra într-o cabină de probă, iar eu o aşteptam pe un taburet, afară. Ieşea, eu mă uitam la ea, apoi îi priveam reflexia în oglindă. Vânzătoarea spunea:

— Vă vine bine, doamnă. Zâmbeam una la alta în oglindă.

— Ce înaltă sunteţi!

De fiecare dată vânzătoarele îi spuneau asta.

Întoarsă în cabina de probă, uneori dădea puţin într-o parte draperia şi îmi făcea cu ochiul.

Intram în magazine de ţesături, iar ea alegea materiale şi culori pentru pernuţe, feţe de masă sau canapele. Vânzătoarea şifona o mostră între degete, apoi îi dădea s-o pipăie. Părerea mea conta. O pipăiam şi eu.

— Aveţi dreptate, domnişoară.

De îndată ce ieşeam pe stradă, mama mă lauda. Nu-i semănăm fizic, dar în materie de gust pe ea o moşteneam. În rest, eram pasionată de limbi străine şi de călătorii, pe când ea nu suporta gările.

— Într-o zi te voi duce la New York, mamă.

— Şi soţul tău ce va spune?

— Va putea veni şi el cu noi.

— Mai vedem noi peste câţiva ani…

— Când mă voi duce în America, vii şi tu cu mine?

— Încă n-am ajuns acolo. Bine? Vom vedea. Mai vorbim. Până una-alta, eu nu vorbesc

englezeşte.

— Dar voi vorbi eu. Când voi fi la gimnaziu voi învăţa engleza.

— Ar trebui să faci mai puţine greşeli la dictările în franceză înainte să te gândeşti să înveţi engleză.

— Alaltăieri, la tia, stăteam de vorbă cu Marie-Hélène, vorbeam despre cuvintele din dicţionar. Eu îi spuneam că sunt atât de multe, că nu poţi să le ştii pe toate. Îţi dai seama, mamă, toate cuvintele din dicţionar!

— A, sigur.

— Şi am întrebat-o pe Marie-Hélène: „Ai impresia că oamenii mari le ştiu pe toate?”. Ştii ce mi-a răspuns?

— Nu.

— A zis: „Da, tata le ştie pe toate!”. Crezi că-i adevărat? Crezi că nenea ştie toate cuvintele din dicţionar?

— Nu, nu pe toate, iar eu ştiu cu siguranţă mai multe decât el.

— Mamă, pot să-ţi zic ceva?

— Bineînţeles!

— Ştii, uneori am impresia că sunt un pacheţel.

— Un pacheţel? Cum adică, un pacheţel?

— Păi, un pacheţel! Un pacheţel pe care-l iei cu tine şi-l ţii de-o sforicică.

— De ce spui asta?

— De-aia.

— Dar nu eşti deloc un pacheţel. Haide. Ce te face să crezi una ca asta?

— Când te-ntâlneşti cu oameni pe stradă şi vorbeşti cu ei, eu stau şi aştept.

La Jeanne-de-France, în clasa mea, făceam parte dintr-un grup de fete bogate. Aveau bone. De ziua lor, uneori servitori cu mănuşi albe ne aduceau oranjade şi îngheţată la cupă. Se apropia aniversarea mea. Nu voiam s-o serbez, ca să nu le aduc în cartier. Ea m-a convins: puteam să mă joc

cu invitatele mele cu garderoba ei. Am chicotit în cămăruţa întunecată, apoi am defilat cu fustele şi cu încălţămintea ei. A fost atât de bine, că, atunci când mamele lor au venit să le ia, voiau să mai rămână.

— Vezi că a fost bine? Nu-i nevoie să locuim într-un parc ca să avem totuşi o zi reuşită.

Fetele au povestit apoi întregii clase ce amuzant a fost la mine acasă.

Mama îşi sorta hainele cu fiecare nou anotimp. În combinezon, se tot fâţâia între şifonier şi oglinda din camera ei, cu braţele încărcate. Arunca hainele pe pat. Le proba pe rând, rochiile, puloverele, fustele, întrebându-se ce nu mai era la modă, ce nu-i mai venea, ce arăta încă bine… Stând pe fotoliul din camera ei, cu capul rezemat de spătar şi cu picioarele lungite, îmi dădeam părerea: de aruncat, de dat, de păstrat. Până ce-mi spunea:

— Bine, hai. Ajunge, mă opresc.

— O, nu, mamă, te rog. Hai, încă puţin.

— Nu, Christine, mă opresc, gata. Am treburi de făcut. Doar n-o să pierdem toată ziua cu asta.

— O, te rog!

Mă aşezam pe genunchii ei. Îmi puneam capul pe gâtul ei, iar ea mă îmbrăţişa. Sau mă lipeam de ea, în picioare, înconjurându-i coapsele cu braţele. Rămâneam aşa, strângând-o. Adăugam terminaţii cuvântului „mama”, îl făceam să stăruie în gura mea. Mă jucam cu rostirea lui. Inventam cuvinte ca s-o numesc. Ea îşi ridica ochii spre cer şi-şi legăna capul. O sărutam mult. Unele săruturi aveau şi nume. Îl botezasem „pupăcit complet” pe cel care începea cu fruntea, cobora pe pleoape, obraji, bărbie şi se încheia cu câte un pupic pe ambele urechi.

Deseori, mă făcea să râd. Simţeam că nici să respir nu mai pot.

Mă puneam călare pe genunchii ei, iar ea îşi lăsa bărbia în piept. Stăteam aşa un pic, apoi o băteam pe umeri, din scurt. Mama îşi ridica atunci capul de parcă aş fi apăsat pe un buton electric, iar ea ar fi fost o marionetă, cu gesturi automate, cu gâtul înţepenit, cu ochi ficşi, cu o expresie comică.

— Mai vreau!

Ea-şi cobora din nou capul. O băteam din nou pe umeri, lovitura trebuia să fie rapidă şi scurtă. Se auzea zgomotul şocului. Expresia ei trebuia să fie alta de fiecare dată, iar reacţia ei, imediată. Asta se numea „capul".

— Bine, haide, ajunge, Christine.

Îi povesteam tot ce mi se întâmpla. Tot ce-mi trecea prin minte. Toate gândurile care mă vizitau.

Seara după cină, masându-şi mâinile cu cremă, şezând în fotoliul de velur de la bunica, îmi vorbea despre ea, ce simţea, ce visa, proiectele care nu se vor împlini poate niciodată, imaginile care o bântuiau.

— Ştii, Christine, într-o zi am avut un vis. Mă gândesc de multe ori la visul ăla. Sunt într-un tunel, un tunel foarte lung, şi merg. Merg, şi nu văd capătul tunelului. Ca şi când nu s-ar mai termina. La un moment dat, zăresc o luminiţă. Chiar în capăt, în capăt de tot. Foarte departe. Merg în continuare. Lumina creşte. Dar eu tot nu ies din tunelul ăla. Atât e de lung! Îmi spun „la naiba, nu voi ieşi niciodată". Şi-apoi dintr-odată ies. Şi chiar în clipa aceea îmi cade în braţe un bebeluş. Şi ştiu că tu eşti.

Îmi vorbea în timp ce făcea altceva. Când mătura, când călca rufele. Atunci când călca, punea muzică. Uneori, pe neaşteptate, lăsa fierul deoparte. Îi plăcea o melodie, avea chef să danseze. Trecea prin faţa mea zâmbind, făcând o piruetă. Şi făcea gesturi largi cu mâinile în aer, cu ochii scăpărând. Îşi lăsa capul într-o parte, apoi în cealaltă.

— Eşti veselă, mamă.

— Zici tu?!
— O, da! Dansezi, cânţi, râzi. O, da, mamă. Eşti veselă.

Eram mereu cu ea, sau nu departe de ea. Fie stăteam lângă ea, fie mergeam pe lângă ea, fie o aşteptam. Îmi cheltuiam toţi banii de buzunar pe cadouri pentru ea. Mă gândeam la ziua mamei cu mult timp înainte de această sărbătoare. Magazinul Tranchant, de pe avenue de la Gare, era bijuteria cea frumoasă a oraşului. Într-un an, am pus ochii pe nişte cercei aurii emailaţi cu negru. Din afară nu se vedea preţul. Eticheta era întoarsă. Am intrat, vânzătoarea şi-a scufundat mâna în vitrină şi mi-a dat o cifră. După aceea, am alergat plângând până la autogară. Am luat autobuzul. În cartierul nostru, am traversat maidanul în fugă. Am urcat cele şapte etaje în lacrimi şi am sunat la uşă.
— Ce-ai păţit, Christine?
Mă sufocam.
— Dar ce se petrece? S-a întâmplat ceva? A fost ceva la şcoală?
I-am povestit.
M-a luat în braţe. Mi-am împletit degetele la ceafa ei şi mi-am pus capul pe pieptul ei. Ea-mi mângâia braţele şi încheieturile.
— Mi-am pus acum cel mai frumos colier. Braţele fetiţei mele.
M-a mângâiat pe cap, pe păr şi din nou pe braţele încolăcite.
— Cel mai frumos colier al meu. Altul mai frumos nu există.
— Mamă…
— Ce e, căprioara mea?
— Ştii, eu… eu…
— Ce e, căprioara mea scumpă?
— Mamă. Eu. Aş vrea să-ţi spun ceva, mamă.
— Da, căprioara mea.
— Ştii, mamă, eu te iubesc mai mult, mult mai mult, dar mult, mult mai mult decât îşi iubesc

mamele celelalte fetiţe.

Într-o dimineaţă, devreme, se auzeau plânsete din camera mea. Ea nu coborâse din pat. S-a ridicat. Plângeam în hohote, în patul meu.

— Ce se întâmplă, Christine?

Nu răspundeam.

— Ei, hai, ce se petrece?

Îmi ştergeam ochii cu cearşaful.

— Spune-mi. Nu vrei să-mi zici ce-ai păţit? Haide, Christine… Spune-mi.

— Am visat urât.

— Ce-ai visat, căprioara mea?

— Păi… am visat că… eram în camera de pe rue de l'Indre… şi…

Mi-am înghiţit saliva.

— Eram în pătuţul meu… lângă fereastră… Şi în patul cel mare erau ceilalţi copii ai lui tata… Şi…

Am tăcut din nou.

— Încearcă să-mi spui, căprioara mea.

— Şi tata… of…

— Spune.

— A intrat în cameră, să ne zică la revedere, dar pe obrajii lui… Obrajii lui tata…

Am hohotit şi mai tare.

— Linişteşte-te. Linişteşte-te, Christine. Încet. Povesteşte-mi încet.

— Păi…

— …Spune-mi încet. Linişteşte-te.

— Păi tata avea… ştii… Ştii periile alea de păr cum are Marie-Hélène? Cu ţepi mari. Of, şi el avea un obraz moale, şi celălalt obraz…

Mi-a luat ceva să continui.

— …era zbârlit de ţepi. Ca o perie de păr.

— Ia vino aici. Hai. Vino pe genunchii mei.

— Nu s-a terminat, mamă, visul…

— Zi mai departe, căprioara mea.

— …El se duce la ceilalţi copii, se apleacă spre ei să le spună la revedere şi le dă obrazul moale…

Am izbucnit din nou în hohote.

— Şi apoi… Apoi a venit pe partea mea. Şi mie, mamă… Mie mi-a dat obrazul cu ţepi.

Urlam.

— A fost un coşmar, Christine a mea. S-a terminat. A fost un vis nesuferit. S-a terminat acum. Hai. Dă-mi un pupic. A trecut. Da? Spune-mi. A trecut? N-a fost de-adevăratelea. Ştii, e doar un vis. E ceva care nu există, căprioara mea. A fost doar un vis urât. Acum s-a terminat. Hai să-ţi dau un pupic pe obrăjor.

Mă interesam de numărul limbilor pe care le vorbea bunicul şi de călătoriile lui. Ea-mi răspundea cu o anumită indiferenţă, apoi adăuga:

— Are o părere extrem de bună despre sine, să ştii. „Noi, neamul Schwartz!”… îmi amintesc că spunea asta: „Noi, neamul Schwartz!”.

Într-o zi bunicul a venit să mă aştepte la ieşirea de la şcoală. A luat autobuzul cu mine. Ea a fost surprinsă să-l vadă, când s-a întors seara. După cină, el şi-a întors capul din profil şi mi-a spus să-l privesc cu atenţie. Trebuia să observ curba care mergea de la ceafă până în creştet şi să constat ce armonioasă era.

— Există două tipuri de cranii. Brahicefal şi dolicocefal. Brahicefal este când linia e dreaptă. Dolicocefal când e curbă, ca la mine.

Cu căuşul palmei, a desenat o linie rotunjită prin aer şi s-a întors din nou din profil, să verific.

— Vezi? La femei se vede mai puţin. Din cauza părului. Dar şi maică-ta e dolicocefală. Iar tu, stai să văd… Da. Şi tu.

Mama i-a spus după aceea lui Nicole:

— A fost s-o aştepte pe Christine la Jeanne-de-France… păi, da, nu avea adresa, când ne-am mutat, nu i-am spus unde mergem. Atâta ce mi-a scos ochii când am vândut casa, chipurile că am pus mâna pe toţi banii. Totuşi, n-am cum să-i spun că i-am dat jumătate lui Didi!

Bunica îşi luase secretul în mormânt. Iar mama considera că nu-i treaba ei să-l dezvăluie.

Îmi vorbea despre bărbaţii cu care s-ar fi putut mărita. Charlie, logodnicul de la şaisprezece ani, era de treabă, atent. Îi făcea mereu mici cadouri. Privirea i se pierdea în gol, ca şi când s-ar fi uitat la viaţa pe care ar fi avut-o dacă ar fi rămas cu el. Apoi îmi vorbea de un altul.

— Era foarte interesant Jean Dubois. Făcea o grămadă de lucruri. Voia să devină jurnalist. La vârsta lui călătorise deja mult. Arăta bine. Era înalt. Dădeam bine amândoi când dansam.

Îl întâlnise la un bal de societate.

— Nu erau mulţi tipi ca el la Châteauroux. Şi era un om foarte interesant. Nu era banal Jean Dubois. Faţă de alţii, ieşea în evidenţă.

— Îl cunoşteai deja pe tata?

— Nu încă. E o prostie, nu-i aşa? Jean Dubois mi se părea prea tânăr pentru mine, avea cu trei ani mai puţin. Totuşi, nu-i mare lucru. Dar pe vremea aceea aşa era. Nu ieşeai cu un băiat mai tânăr ca tine.

— Şi după tata ai cunoscut alt domn?

— Am rămas legată de tatăl tău multă vreme. Femeile erau mai puţin libere ca-n ziua de azi. Nu era uşor, să ştii. Întâlnisem pe cineva pe plaja din Belle-île, la un an sau doi după ce te-ai născut, dar buna mi-a dat de înţeles că, faţă de vecini, se simţea stânjenită. „Gândeşte-te la mine”, mi-a zis. Dacă ieşeai cu un bărbat şi nu erai măritată, era vai de capul tău pe vremea aceea, să ştii.

Casa de Contribuţii Sociale administra asigurările de sănătate, ocupându-se inclusiv de stabilimentele spitaliceşti finanţate din cotizaţii. Un spital de psihiatrie tocmai fusese înfiinţat la cinci kilometri de Châteauroux. La Gireugne. Era o instituţie revoluţionară, care se distanţa de azilele de nebuni. Cam peste tot în Franţa încă vedeai celule zăvorâte, interdicţia absolută de a ieşi, terapii dure, internări de lungă durată, uniforme pentru a-i deosebi pe îngrijitori de pacienţi, şi chiar duşuri în aer liber pentru a-i spăla pe bolnavii goi şi aliniaţi, în anumite regiuni de peste mări. Gireugne ţinea pasul cu evoluţia psihiatriei moderne, care repunea în discuţie noţiunea de normalitate şi se preocupa de psihoze fără a-i izola pe suferinzi de restul oamenilor. În decursul ultimelor decenii, se făcuseră progrese care puneau în centrul metodelor terapeutice cuvântul. La Gireugne, nu existau gratii la ferestre şi nici îmbrăcăminte distinctivă, serviciile erau repartizate în pavilioane aflate la acelaşi nivel, iar cuvântul „nebun” era proscris. Bolnavii se plimbau liberi prin stabiliment, pe aleile parcului şi prin împrejurimile pădurii. Se amestecau cu personalul pe culoare sau în cantină, unde unii consumau suc de struguri în pahare de vin; se păstra atât iluzia, cât şi concentraţia de zahăr în sânge cu care erau obişnuiţi cei veniţi la dezintoxicare. Trecuseră câţiva ani de la războiul din Algeria. Mulţi repatriaţi fuseseră angajaţi în posturile administrative. Locuiau chiar acolo, cu familiile, în case cu un etaj din cărămidă maro-închis, risipite prin pădure şi ascunse unele de altele de frunzişul copacilor. Pavilioanele erau apropiate de locuinţe şi grupate în jurul clădirii administraţiei. Ansamblul se numea Centrul Psihoterapeutic din Gireugne şi se afla la liziera pădurii din Poinconnet.

Era liber postul de secretară de direcţie. Ea şi-a depus candidatura. Scrisoarea ei a fost selecţionată

şi, după un interviu cu medicul director, a fost angajată. Avea nevoie de maşină să ajungă acolo. Şi-a luat permis de conducere. Trebuia neapărat să-l aibă. Aveam să mă gândesc la ea în ziua probei de conducere. Chiar la ora cu pricina.

Întâlnea psihiatri, psihanalişti, psihologi. Discuta cu ei. Totul se juca în primii ani de copilărie. Citea, învăţa diverse lucruri. Se înţelegea bine cu medicul director. Birourile lor comunicau. O interesa ce lucrează. Mânca la muncă şi-mi povestea despre ziua ei când se întorcea, seara.

— E acolo o pacientă, domnişoara Renaud, care e foarte grasă, ştii, dar chiar foarte, foarte grasă, şi domnişoara asta Renaud se îmbracă mereu numai în roz, dar nu vreun roz discret, ştii, ci un roz viu, un roz-bombon. La prânz, se plimba prin pădure, toată în roz, ca de obicei. Iar magazionerul, cu care am stat astăzi la masă, a spus văzând-o pe fereastră cum se plimbă: „O, ia uitaţi-o pe domnişoara Renaud, parcă-i o frăguţă!!”. Am râs. N-am rezistat. Recunosc. Nu-i bine, nu?! Însă recunosc. Am râs. Dar tu, căprioara mea, ai avut o zi bună?

Coborâsem în staţia mea, ca de obicei, o scurtasem pe maidan, iar în clipa în care mă pregăteam să traversez strada:

— …pe trotuarul din faţă erau două fete de-o seamă cu mine, care stăteau şi ele de vorbă. Şi una a întrebat-o pe cealaltă: „Unde e tatăl tău?”. Iar cealaltă i-a răspuns: „Eu n-am tată”.

Ne aşezaserăm la masa din bucătărie, pe colţ, una lângă cealaltă. Ea a terminat de mestecat, a lăsat tacâmurile şi s-a întors spre mine.

— Totuşi, fetiţa aceea are şi ea un tată. Toată lumea are. Ştii doar, Christine. Am mai vorbit noi. Mama ei poate că nu i-a spus. Dar şi ea are unul. Ca fiecare. Poate că nu-l cunoaşte, dar tată are. Şi eu am unul. N-am petrecut mult timp cu el. Dar e tatăl meu. Am tată. Şi tu ai unul. Şi tia are unul. Toată lumea. Şi tu. Nu îl cunoşti. Sau, mai

degrabă, nu ţi-l aminteşti. De văzut, l-ai văzut. Nu-ţi mai aduci aminte, dar l-ai văzut. Prima oară când l-ai văzut aveai doi ani, în vacanţă. A doua oară, aveai trei ani. Când l-ai văzut a treia oară, aveai şase ani. E-adevărat, niciodată n-aţi stat mult timp. Şi a venit să te vadă când erai bebeluş. Erai în legănuţ, nu-ţi mai aduci aminte. Fetiţa aceea are şi ea un tată. Chiar dacă nu l-a văzut niciodată. Toată lumea are.

Contabilul-şef venea din Alger. Familia lui locuia într-una din căsuţele din cărămidă maro-închis şi avea o fetiţă de vârsta mea. Mama mă lăsa la ei miercurea dimineaţa şi mă lua înapoi seara. Într-o zi, nu ne-am întors direct acasă. Ea m-a dus într-un birouaş, unde o psiholoagă mi-a pus tot felul de întrebări.

Se făcuse deja noapte.

— Vrei, te rog, să-mi desenezi o familie, Christine? Când am ieşit din birou, a intrat mama, iar eu am aşteptat-o pe culoar. Apoi am mers la maşină.

— Bun. Spune că totul e în regulă. Ţi-a cerut să desenezi o familie, mi se pare…

— Da.

— Şi totul e în regulă, aşa-i? Mi-a arătat desenul tău. Din desenele copiilor vezi unele lucruri. La tine e foarte bine. Ai desenat tatăl. Deci e foarte bine.

— Păi da, trebuia să desenez o familie!

— Da, şi e foarte bine, Christine. Ai făcut bine tatăl. După aceea ai făcut o fetiţă, e bine. Apoi ai făcut mama. Ai desenat o familie echilibrată. Este foarte bine.

S-a întors spre mine zâmbind:

— Tatăl l-ai făcut foarte mic. E mititel, un omuleţ, dar apare. Bravo. Este mic de tot într-un colţ de foaie, dar există. Ai făcut o fetiţă, aproape cât tatăl de mică. Dar e bine. Pentru că toată lumea e-acolo, toată lumea e la locul potrivit. Şi-ai făcut şi o mamă. Dar ce mamă… ce mai mamă ai

desenat acolo… O mamă… Enormă. Ocupă toată pagina.

Şi-a dat capul pe spate şi a râs cu poftă.

Stâlpi masivi din beton susţineau cele optsprezece etaje ale turnului. Formau un peristil imens în jurul holului. Înainte să intri în clădire, trebuia să treci printre acele coloane. Curenţii de aer erau foarte puternici. A parcat maşina, am intrat în peristil, ea mergea cu paşi grăbiţi, protejându-şi gâtul cu mâna, cu capul plecat şi cu umerii strânşi.

— A, la naiba, curentul ăsta! Te doboară!!

Părul ne flutura înapoi din cauza furiei aerului, fustele ni se lipeau de coapse. Înaintam cu greu. Singurul lucru din zona de dezvoltare urbană pe care îşi îngăduia să-l critice era curentul dintre stâlpii aceia.

În anul în care am împlinit doisprezece ani, şcoala a organizat o excursie la Veneţia. La întoarcere, mama a venit să mă aştepte la gară, sub un cer cenuşiu şi apăsător. Am discutat în maşină, trecând printre faţadele de ciment de pe boulevard de Bruyas.

— N-ai idee cât de frumos a fost, mamă! E frumoasă Veneţia! Minunată. N-ai idee. Ştiu că a costat mult, dar chiar a meritat efortul. A fost extraordinar.

— Gata-gata să plece toată clasa, şi tu voiai să mai rămâi acolo!!?? Aşa?! Totuşi!

— Dacă mă întorc, vii şi tu cu mine?

— Vom vedea. Până una-alta, nu vorbesc italieneşte.

— Dar toţi vânzătorii de acolo vorbesc franţuzeşte. Şi-apoi, e vreme frumoasă. Se stă în tricou. Era un soare superb. Pe când aici uite şi tu ce vreme nasoală.

— Cred şi eu, dac-o compari cu Châteauroux…

— Oricum ar fi, eu nu rămân aici. Voi pleca.

— O, spui aşa, dar poate n-o vei face niciodată!

— Ba da, voi pleca. Vei vedea.
— Aşa e. Voi vedea.

Anul următor, a sunat-o doamna Borgeais, o prietenă de-a ei care lucra la Casa de Contribuţii Sociale.

— Repede, repede, Rachel, trebuie să-ţi spun ceva. Ah, să-ţi zic. Repede. Foarte repede. Să-ţi zic. Tatăl micuţei doar ce-a telefonat la Casă. Şi te-a cerut pe tine. I s-a spus că nu mai lucrezi aici. Că eşti la Gireugne. O să te sune. A spus că te sună imediat. De asta te-am sunat să te anunţ.

Era după-amiază. Au închis. După câteva minute, telefonul ei ţârâia.

— Bună, Rachel, sunt Pierre. Ce mai faci?

Vocea tatălui meu era clară şi calmă.

— Foarte bine. Dar tu? Ce mai faci?

Şi a ei la fel.

— Te sun pentru că am să-ţi spun ceva, Rachel. Probabil voi pleca din Strasbourg şi voi fi mai aproape de voi.

Tatăl lui abia ce se pensionase. Michelin îi oferea postul de director.

— Am putea să ne vedem mai uşor, Paris-Châteauroux nu-i foarte departe.

— Da. Ar fi bine.

— Dar tu, Rachel, ce mai faci? Eu… Mă rog, tu… În fine, cum o mai duci?

— Foarte bine. O duc foarte bine.

— Nu e prea greu la spital?

— Dimpotrivă, e foarte bine.

— De cât timp eşti în spital, nu ştiam…

— Nu sunt internată, Pierre. Lucrez aici. Sunt responsabilă cu personalul şi secretara medicului director.

— A, minunat. Scuze. Nu înţelesesem.

Era pentru prima oară când îi auzea glasul, din dimineaţa în care ea-i spusese „acum, pleci”, iar el dispăruse pe drumeag.

Trecuseră cinci ani de când el traversase curtea, eu spunându-i la revedere şi numindu-l tată, în timp ce-l priveam cum se-ndepărtează pe trepte, ca un copil care asistă la o scenă, iar ea începuse să plângă în hohote după ce închisese uşa. De atunci, mânia i se domolise.

Aproape că încetase să se mai gândească la el. Evoluase profesional. Îşi recăpătase încrederea în sine. Dar în plan afectiv nu întâlnise decât bărbaţi cu care urmările erau limpezi: erau căsătoriţi sau nu-i plăceau.

— Aici găseşti doar omuleţi. Chiar mi-ar plăcea să întâlnesc pe cineva care să aibă peste un metru şaptezeci şi cinci.

Cumpăra revista *Le Chasseur français,* cu specific vânătoresc, pescăresc şi de bricolaj, care publica şi anunţuri matrimoniale.

— Sunt foarte fericită ca mamă. Dar nu sunt numai mamă. Am şi o viaţă de femeie. Trebuie să-mi trăiesc viaţa de femeie. Mă bucur mult că te am, dar tu eşti o fetiţă, înţelegi? Eşti fetiţa mea. Nu e acelaşi lucru. Mi-ar plăcea să întâlnesc un domn de vârsta mea. Înţelegi?

— De ce nu e acelaşi lucru? Pentru că eu sunt copil?

— Nu-i acelaşi fel de iubire. E greu de explicat. Am nevoie să am o viaţă de femeie. O femeie are nevoie să fie iubită de un bărbat.

— Ţi se pare că n-ai o viaţă de femeie?

— Ba nu, bineînţeles că am o viaţă de femeie. Dar nu e completă. În viaţa mea sunt singură, ca adultă. Trebuie să-mi trăiesc viaţa. Să iau decizii. Să plec în vacanţă, să împărtăşesc lucruri cu cineva de vârsta mea. Vezi şi tu că, în afară de Nicole, oamenii pe care îi ştim trăiesc toţi în cuplu. Oamenii mari au nevoie de alţi oameni mari, ca să vorbească. Înţelegi?

— Dar şi noi două vorbim.

— Aşa e, Christine. Şi tu eşti marea fericire a vieţii mele. Nu ştiu ce m-aş face fără tine…

— Te iubesc, mamă.

— Şi eu, căprioara mea. Mult-mult. Dar nu e acelaşi fel de iubire. Înţelegi?

— Care e mai puternică?

— Nu e niciuna mai puternică. Nu-s de acelaşi fel. Sunt la fel de puternice, şi una, şi alta. Dar sunt diferite. Nu seamănă între ele. Înţelegi?

— Nu. Nu prea. Nu văd diferenţa.

— Păi, cum să-ţi explic? Iubirea pentru copilul tău e o iubire foarte, foarte mare. Imensă. Cu siguranţă cea mai mare, dacă ar trebui să spunem cu adevărat care este cea mai mare. Dar nu este de acelaşi fel.

— Ce sunt diferenţele?

— Îţi aminteşti poemul lui Victor Hugo? „Iubirea unei mame, de nimenea uitată, / De toţi împărtăşită, întreagă e păstrată[5]”? Bine. Aşa-i iubirea dintre o mamă şi copilul ei. Nu piere niciodată. Nu se sfârşeşte nicicând. E veşnică. Iubirea dintre un bărbat şi o femeie e altceva. Nu poate fi veşnică. Dar şi ea e foarte puternică.

— De ce nu te-ai măritat cu tata?

— Pentru că el nu dorea, presupun. N-avea stabilitate pe planul viitorului profesional. Şi voia să rămână liber. S-au suprapus mai multe motive…

— De ce-aţi vrut un copil?

— Pentru că am avut o mare iubire, Christine.

— Şi-atunci de ce nu v-aţi căsătorit?

— El avea nişte idei precise despre genul de soţie pe care şi-o dorea, cred că nu corespundeam criteriilor lui. Voia o soţie mai docilă, cred. Şi-apoi… e greu, să ştii. Probabil nu era numai asta.

— Ce mai era?

— Ei bine, mai ales pe plan social.

— Adică?

— Familia mea, originile mele, mediul meu, buna, toate astea… nu erau pe gustul lui… Nu aşa ceva căuta.

— N-o iubea pe buna?

— O cunoştea foarte puţin. Nu că n-o iubea. Dar pe mine nu mă-nconjura bogăţia. Înţelegi? El provenea dintr-un anumit mediu. Voia o femeie pe care s-o poată prezenta familiei lui, care să-l pună în valoare pe planul ăsta. Ştii, când eram însărcinată, i-am scris. Iar maică-sa a dat peste scrisoare. Şi i-a spus: „Să n-ai încredere în ea. Vrea să pună mâna pe un băiat de familie bună”. Tot ce voiam, după ea, la asta se limita. Vezi, erau genul ăsta de oameni.

— Da… Dar tot nu înţeleg. Cu toate astea a vrut un copil cu tine?!

— Te-am vrut amândoi, Christine. Fiindcă ne iubeam. Şi el te-a vrut. Crede-mă. Ne-am iubit mult tatăl tău şi cu mine. Mult de tot. Mi-a spus că nu se va ocupa de el, dar că voia să avem un copil împreună.

— Şi tu ai acceptat, ai vrut, cu toate astea!? Chiar dacă ţi-a spus că nu se va ocupa de mine?

— Da. Fiindcă…

Glasul i s-a sugrumat.

— …n-am iubit niciodată pe nimeni la fel de mult ca pe tatăl tău.

Privirea i s-a pierdut în gol preţ de o clipă.

— Şi-apoi mi-am spus că poate se va răzgândi… De altfel, ce bine că mi-am zis aşa. Altminteri poate n-ai fi aici. Nu, căprioara mea? Ce păcat ar fi! Nu? Christine a mea. Nu crezi?

— Şi el te iubea mult, mamă?

— Da. Mult.

Ca în fiecare an în iunie, odată cu primele raze ale soarelui ne-am dus la Bellebouche. Adulţii au ales un loc aproape de apă şi au întins o pătură. Apoi le-au dat voie copiilor să se scalde. Când îmi puneam costumul de baie, cea mai mică dintre verişoare m-a arătat cu degetul:

— Hhhaa!!!!!! Christine are păr la buci!!!!

Mama îmi explicase că urma să intru în adolescenţă. Avea să fie o transformare. Şi dovada că mă dezvoltam. Urma să am ceea ce se numea ciclu. În fiecare lună mă aştepta o mică scurgere de sânge.

Până la urmă, tata n-a acceptat postul de la Michelin. Salariul oferit nu se compara cu cel pe care îl avea la Consiliul Europei. N-a existat o apropiere geografică. Dar telefonul prin care el o anunţase modificase lucrurile. A început o nouă fază.

Ritmul scrisorilor a fost reluat. El o suna din când în când, la Gireugne. Acasă nu aveam telefon. Iar el prefera oricum s-o sune de la Consiliu, în orele de birou, mai degrabă decât de-acasă. Îşi povestea fiecare prezentul. La Strasbourg, el locuia lângă cartierul L'Orangerie, cu soţia şi cu băieţelul lor, François, prenume asupra căruia, dacă n-aş fi fost fată, căzuseră de acord înainte de naşterea mea.

Pentru Rachel şi Christine Schwartz, bloc 9, ap. 262, rue Michelet, Châteauroux.

> *Draga mea dragă Rachel,*
>
> *Neplăceri de toate felurile mi-au diminuat optimismul anului trecut. Cea mai gravă a fost somaţia de a părăsi apartamentul, proprietăreasa voia să-l scoată la vânzare. Soluţionarea poveştii e încă în suspans. Îţi închipui tensiunea încercată când cauţi în mare grabă o nouă locuinţă trăgând nădejde, în acelaşi timp, că nu te vei muta. Prin urmare îţi voi fi părut foarte distant.*
>
> *Totuşi, m-am gândit mult la voi două. De altfel, ţi-am telefonat la jumătatea lunii martie, dar nu am dat de tine. După cum mi s-a răspuns de la biroul tău, Christine se îmbolnăvise şi rămăseseşi acasă. Prin*

urmare, scrisoarea ei drăguţă, care mă anunţa după aceea de problemele de sănătate din timpul trimestrului, nu m-a surprins. Dimpotrivă, m-a liniştit, fiindcă ştiu acum că se simte bine.

Cu tandreţe pentru voi două. Îţi sărut mâinile.

Pierre

În plic mai era o scrisoare.

Scumpa şi drăgălaşa mea Christine,

Ce carte poştală simpatică mi-ai trimis! Să ştii că ai dreptate să regreţi timpul pierdut în al doilea trimestru din cauza bolii tale. Dar nu-i aşa de grav, odată ce realizezi şi singură ce neplăcut este să prăpădeşti luni întregi de muncă. Sunt sigur că-ţi vei recupera întârzierea şi vei reveni în fruntea clasei.

Asta-ţi doresc acum, precum şi o sănătate de fier.

Te îmbrăţişez şi-ţi mulţumesc încă o dată din toată inima pentru scrisoarea ta drăguţă.

Tata

La scurtă vreme după aceea, telefoanele s-au rărit. Scrisorile s-au împuţinat din nou. Era îngrijorat. Tatăl lui suferea de Alzheimer. Bărbatul pe care-l admirase atât de mult citea acelaşi număr din *Le Monde* cât era ziua de lungă, nu-l mai recunoştea, devenise incontinent, vorbea incoerent, infirmierele îl tratau ca pe un copil. Tata nu suporta acest declin.

Apoi ea a primit o scrisoare care o informa despre deces.

A sunat-o după câteva săptămâni. Propunându-i să se întâlnească la Paris.

La întoarcere, ea mi-a întins un pachet.

— Poftim, Christine. E din partea tatălui tău. Nu fusese ambalat în hârtie pentru cadouri. La pipăit, era moale.

— Deschide-l.

Înăuntru am dat de un fel de balon din plastic colorat: un glob terestru care trebuia umflat. Şi mai era un semicerc din plastic rigid pe care erau gradate meridiane. De el se fixau valvele balonului. Puteai să-l roteşti. Ansamblul era instabil şi uşor.

— Acum, trebuie să-ţi arăt ceva. I-am promis. A insistat o grămadă. Mi-a zis: „Spune-i neapărat unde e Brazilia". Aşa că iat-o…

A rotit balonul şi şi-a pus degetul pe o zonă întinsă de culoare mov.

— Uite. Acolo e.

— De ce tocmai Brazilia?

— Pentru că e mare, presupun. Mi-a zis „să-i arăţi Brazilia, e o ţară mare". Mai mult n-a spus.

— Şi tu nu l-ai întrebat de ce? Rusia nu-i şi mai mare!?

— Ascultă, îţi spun ce mi-a zis, altceva n-a adăugat. N-ai decât să-i scrii dacă vrei să ştii exact, eu una habar n-am. Mi-a zis: „să-i arăţi neapărat Brazilia, e o ţară mare" şi a insistat mult.

Scumpă şi drăgălaşă Christine,

Mi-a fost cu neputinţă să-ţi răspund mai devreme fiindcă n-am fost acasă de sărbătorile sfârşitului de an. Scrisoarea ta este foarte drăguţă. Acum mi te pot imagina aplecată deasupra cărţilor şi a caietelor tale sau ascultându-ţi învăţătoarea în clasă. Ai rezultate minunate la şcoală şi mi se pare şi mai formidabil că te interesează atâtea alte lucruri.

A învăţa este una dintre cele mai mari bucurii ale vieţii, şi mă încântă cât de bine ai înţeles lucrul acesta. Dacă simţi nevoia, mie mi-ar plăcea să mai primesc o altă scrisoare

de la tine în care să-mi povesteşti ce faci la şcoală sau cum îţi place să te joci. Iar eu îţi voi povesti ce-mi place mie. Astfel ne vom cunoaşte deja când vom putea să ne vedem…

De ce Brazilia? Poate pentru că este o ţară a cărei întreagă bogăţie e în viitor, la fel ca tine, căreia îi era globul destinat.

Îmbrăţişeaz-o strâns pe mama ta pentru mine şi primeşte o sărutare.

Tatăl tău

Châteauroux era un oraş mai mare decât avea să ajungă mai târziu. Găseai încă pe-atunci uzine şi câteva magazine frumoase pe străzile din centru. Dar îi dădeai repede ocol. Mama se sufoca în el. Între Nicole şi ea tot revenea un subiect de discuţie. Puteau întâlni aici bărbaţi pe placul lor? Unde? La cinema? Vecinul de scaun? Cine? Exista dezlegare pentru nemulţumirea lor, dacă mai rămâneau aici? Nicole încercase să plece. Se eliberase un post la Casa Primară de Contribuţii Sociale a unui orăşel de pe lângă Annecy, într-o regiune care-i plăcea, şi îşi depusese candidatura. Dar se simţise singură acolo şi se întorsese. Îşi considera întoarcerea un eşec. Avea sentimentul că-şi lăsase norocul să treacă pe lângă ea.

— Christine, uite ce e, trebuie să-ţi spun ceva. Vino aici. Aşază-te. Bun. Uite. S-a ivit o posibilitate să plecăm din Châteauroux. A apărut în lista de mobilităţi un post la Casa de Contribuţii Sociale din Reims. Iar eu mi-am depus candidatura. Bine, este la Casa Primară. E mai puţin interesant decât ce fac la Gireugne. Şi, dacă sunt acceptată, la început o să câştig mai puţin. Dar aşa am putea să plecăm din Châteauroux. Apoi mai vedem cum evoluează lucrurile. Oricum, n-o să se întâmple imediat. Există o procedură întreagă, destul de lungă. N-o să ştiu dacă dosarul meu a fost selecţionat înainte de sfârşitul verii. O să participe lume din toată Franţa. O să existe un

concurs. Dacă sunt acceptată, vedem noi cum facem. Am şi posibilitatea să refuz. Iar dacă plecăm, voi avea şase luni la dispoziţie ca să-mi recuperez postul din Châteauroux dacă lucrurile nu merg bine. Cum a făcut Nicole. Reims este în est. În Champagne, regiunea şampaniei.

— Vrei să spui est, lângă Germania?

— Nu, e mai aproape de Paris. E un oraş universitar. Pentru tine, mai târziu, va fi bine. Fizic, sunt oameni din est. Nu-i deloc ca aici, n-au acelaşi stil. Sunt mai înalţi, în primul rând. Ceva mai rezervaţi, dar se pare că sinceri. Nu sunt superficiali. Nu sunt ca, de exemplu, în sud, înţelegi? Ce părere ai?

— E mai mare ca Châteauroux?

— Mult mai mare. E un oraş mult mai bogat. Au cinematografe. Teatre. Există o Casă de Cultură. Nu e ca aici, avenue de la Gare şi rue Victor-Hugo. Şi este un oraş foarte frumos. Nu există pădure, dar au podgorii. Se pare că peisajul e foarte frumos. Au o catedrală foarte frumoasă. Şi, dacă o să-ţi cunoşti tatăl într-o zi, e mai aproape de Strasbourg. Mult mai aproape.

— La câţi kilometri?

— A… patru sute, aş spune… De altfel, în privinţa asta, trebuie să stăm de vorbă. Ar putea fi o ocazie pentru tine, în plan legal. Din punct de vedere juridic. Tocmai a fost adoptată o nouă lege despre filiaţie. Procedura de recunoaştere a copiilor naturali a fost simplificată. Trebuie să discut cu el, iar dacă tatăl tău e de acord, ar fi suficient să meargă la un notar ca să modifice succesiunea, apoi la primăria din Châteauroux. Asta e tot. Iar tu vei purta numele tatălui tău. Ca toţi copiii. N-o să mai fie trecut „din tată necunoscut” pe livretul tău de familie. Sigur, şi tu trebuie să fii de acord. O să porţi un nume nou. E o schimbare importantă.

— N-o să mă mai cheme Christine Schwartz?

— Nu. Te vei numi ca tatăl tău.

— Christine Angot?

— Da. Deci pe tine te priveşte în primul rând. Cum ţi se pare? Ţi-ar plăcea să-ţi cunoşti tatăl? Şi să-i porţi numele? Dacă mergem la Reims, schimbarea se poate face discret. Postul este disponibil în ianuarie. Dacă facem modificarea înainte de sfârşitul anului, te-ai putea înscrie la noua şcoală cu noul nume. Ce zici? Ai vrea?

— Da.

— Aşa vei purta numele tatălui tău, vei fi recunoscută în plan juridic drept fiica lui. La fel ca un copil legitim. N-ar mai fi nicio diferenţă. Dacă mergem la Reims, n-o să mai fim nevoite să ne povestim viaţa tuturor. Nimeni n-o să-ţi pună întrebări, pentru că-ţi vei schimba şcoala… Ce spui?

— De acord.

— Ţi-ar plăcea să-ţi cunoşti tatăl?

— Da.

— Şi să-ţi schimbi numele?

— Ar fi amuzant, aş fi la A. La şcoală, când se strigă catalogul, aş fi prima. Pe când acum este Marie-Osmonde Balsan, iar eu sunt ultima. Ar fi amuzant. Şi e mai uşor de spus pe litere. Colegele mele cred că tata a murit. Acolo aş putea vorbi despre el.

— Am putea merge la Strasbourg în vara asta. Am trece prin Reims. Ai începe clasa a patra în Châteauroux. Şi, dacă obţin postul, am pleca după Crăciun. Ai schimba şcoala în cursul anului, nu-i ideal, dar… asta e… Nu poate fi perfect pe toate planurile.

În vacanţa de vară, era în plan să mergem în est. Să vizităm. Aveam să ne oprim la Reims. Să facem o haltă la Toul, una dintre prietenele ei tocmai se mutase acolo, de dragul unui bărbat din Lorraine care ţinea un bar. Apoi să mergem la Strasbourg. Să-mi cunosc tatăl. Apoi să ne petrecem o

săptămână de vacanţă la Gérardmer. Poate avea să ni se alăture şi el.

Prietenii ei din Toul ne-au lăsat la dispoziţie apartamentul. Ei dormeau deasupra barului. Cartierul era mărginaş, dar apartamentul, sclipitor.

— Ia uită-te, mamă, ce mi s-au murdărit chiloţii, i-am spus într-o dimineaţă.

Îi arătam partea de jos a lor.

— Nu, Christine… Nu e ceva murdar, asta nu e mizerie.

— Ba da, uită-te, e negru.

— Nu e ce crezi tu. Nu e mizerie. Nu.

— Ce nu?

— Nu-i de la treaba mare.

— Atunci ce e?

— Păi, e…

— A, nu!!

— Ba da, căprioara mea.

— Nu vreau să fie aşa ceva. Exclus!

— Ba da. Asta este.

— Nu. Nu-nu. Nu.

— Ba da, căprioara mea, asta este. Am izbucnit în hohote de plâns.

— Ei, hai, înseamnă că te-ai făcut mare. N-ai niciun motiv să plângi.

— Eşti sigură că ăsta e motivul? Poate e altceva…

— Nu, Christine, ăsta e. Ai treisprezece ani, e motivul absolut normal. O să mergem să cumpărăm tampoane de la farmacie, sunt foarte uşor de pus, nici măcar n-o să-ţi dai seama că ai ceva. N-o să te mai gândeşti la asta.

Nu am reuşit să-mi bag tamponul de una singură. Am chemat-o, m-am lungit pe spate cu picioarele în aer, despărţite bine, să aibă vizibilitatea necesară.

Tata a telefonat. Ne rezervase două camere la Strasbourg, ea şi-a notat adresa hotelului. Au căzut

de acord asupra unei zile şi a unui interval orar. Apoi, ea mi-a întins receptorul.

Îi auzeam vocea pentru prima dată. Mi-au dat lacrimile. N-am fost în stare să vorbesc. I-am dat mamei telefonul înapoi. Şi-au spus câteva cuvinte, apoi ea a închis.

Întâlnirea a avut loc într-una din cele două camere rezervate. Tapetul era galben, iar camera însorită.

Am ciocănit.

— Da. Intraţi…

M-am aruncat în braţele lui, m-am lipit de el, am plâns câteva minute aşa, strânsă lângă trupul lui. Apoi am ieşit cu toţii.

Maşina lui era trasă în faţa hotelului, avea un Citroen DS albastru-deschis. El i-a ţinut mamei portiera, mie mi-a deschis în spate, a dat ocol maşinii şi s-a aşezat la volan. Ne conducea la bufetul gării, care avea specialităţi alsaciene. Când am sosit, ne-a arătat masa unde să ne aşezăm.

Era foarte cald. Ne-a explicat despre vreme. Vântul bătea dinspre Atlantic. Şi Munţii Vosges îi împiedicau înaintarea. Nu sufla şi peste Câmpia Alsaciei. Strasbourgul avea un climat continental. Vara era cald, iar iarna – frig. Cu cât ne apropiam de Europa de Est, cu atât diferenţa dintre temperaturi era mai mare. Ne-a fost adus meniul. Tata ne-a explicat, ridicându-şi ochii din meniul lui, ce însemnau *waterzoi, spätzle,* diferitele sortimente de varză murată. Apoi a chemat un chelner. Mama şi-a comandat felul de mâncare cu o siguranţă falsă. Glasul îi trecea de la puternic la imposibil de auzit. Şi un semn de întrebare părea să planeze peste tot ce rostea.

Tata trebuia să se întoarcă la Consiliu. La sfârşitul mesei a fumat un *cigarillo* şi ne-a condus înapoi la hotel.

— Gata, a trecut! Ţi-a plăcut?

— E formidabil, mamă. Nu mă gândeam că am un tată aşa de extraordinar.

— Vezi şi tu că n-am căutat pe oricine să-ţi fie tată!

— A, nu! E prima oară din viaţa mea când vorbesc cu cineva atât de inteligent! Şi atât de interesant. Dacă aş fi locuit cu el, îţi dai seama câte aş fi învăţat! Şi câte aş şti astăzi… Dar am o problemă, nu reuşesc să-i spun „tată”. Crezi că pot să-i spun Pierre?

— Probabil. Întreabă-l.

— Ai auzit când l-am rugat să-mi vorbească în germană? I-ai auzit accentul? Şi în engleză? Ai văzut ce frumos e! Îţi dai seama că-n Germania este luat drept german. Şi că la fel e în mai multe ţări?! E grozav. E grozav şi că e aşa de inteligent. Şi de cult. Mi-ar plăcea să-i semăn în privinţa asta.

— Ştii, n-o vorbi maică-ta limbi străine, dar nici ea nu-i proastă.

— Ştiu, dar el este de o inteligenţă ieşită din comun.

— Hai, nu mai spune! Crezi că l-aş fi interesat dacă eram vreo proastă?

— Avem aceleaşi mâini, nu mi-ai zis niciodată. N-ai băgat de seamă sau n-ai fost atentă?

— Da, posibil.

Mi-am ridicat mâinile în dreptul ochilor ei.

— Uită-te la degetul meu mare. Are aceeaşi formă ca al lui. Exact. Uită-te. Uită-te la degetele mele. Ai văzut? N-ai observat niciodată? Nu ţi se pare că semăn cu el? Avem acelaşi păr. E bizar. Şi avem exact aceleaşi gusturi. Deşi n-am locuit niciodată împreună. E amuzant. Incredibil.

Seara ne-a dus într-un restaurant aflat la primul etaj al unei case cu grinzi aparente.

— Este cel mai bun restaurant cu specific italienesc din Strasbourg. Poţi lua o pizza dacă-ţi place, sunt vestite. Poţi lua şi un *osso-buco,* sau nişte spaghete *a l’arrabbiata.* Îţi place bucătăria italienească? Ce-ţi place?

A pronunţat *arrabbiata* de două ori, o dată ca un francez, o dată ca un italian, rulând r-urile în fundul gâtului. El a luat un *osso-buco,* iar ea escalop de viţel. Am vorbit despre plăcerea faptului de a ieşi la un restaurant.

— E plăcut, dar costă. Există oameni care nu şi-o pot permite. Iar când mergi într-o cârciumioară, nu-i deloc acelaşi lucru…

— Rachel, eu, unul, nu-s deloc de aceeaşi părere!

— Adică?

— Judecăţile sunt relative. Cel care frecventează restaurante de top îşi află plăcerea într-un loc de un nivel mai ridicat decât cel cu care e obişnuit. De acord?

— Da.

— Cel care n-a intrat niciodată într-un restaurant gastronomic… nu va face comparaţia cu un restaurant gastronomic. Prin forţa lucrurilor. Ci cu un restaurant pe care-l cunoaşte. Şi când merge într-un loc mai bun, va petrece o seară excelentă. Ba chiar – şi cu siguranţă aşa stau lucrurile – cu siguranţă va petrece chiar o seară mai bună decât a celui care ia masa într-un restaurant de un nivel superior, dar care din punctul lui de vedere e comun, conform obişnuinţelor lui. Pe când celălalt va fi fericit şi în ceea ce tu numeşti o cârciumioară.

— A, crezi tu?

— Cum să nu, Rachel. Iar în fond e foarte bine aşa, nu?

— Mmm…

— De altfel, în anumite restaurante ceva mai şic, şi poate un pic prea formale, mulţi oameni nu se simt în largul lor, să ştii.

— Da. Poate.

— Pe când alţii se simt ca la ei acasă. Şi sunt perfect relaxaţi.

— Poate. Nu ştiu. Nu prea-mi dau seama. Poate că ai dreptate.

— Dar tu, Christine, nu ne spui părerea ta?

— În orice caz, aici e delicios. Pizza este foarte bună. N-am mâncat niciodată o pizza atât de bună.

El a râs.

Am urcat din nou în DS. A parcat, a intrat cu noi pe hol. Apoi în ascensor. Mi-au spus la revedere în faţa uşii camerei mele. Au mers amândoi mai departe pe culoar. Au făcut dragoste. El nu voia să se întoarcă acasă prea târziu. A plecat pe la miezul nopţii.

Ne-am dus la Gérardmer.

Ni s-a alăturat şi el la sfârşitul săptămânii. A sosit dimineaţa. Am mâncat. Ne-am plimbat toţi trei pe malul lacului. El a pornit la drum după lăsarea serii.

Mama era fericită că-l văzuse. Tristă că-l vedea plecând. Mereu era o sosire, urmată de o plecare. Nimic stabil. Rămăseserăm în spatele maşinii care pornea, iar ea plângea încetişor. Am întins mâna către ea. Şi am strâns-o de încheietură.

Chiar înainte să plece, tata trecuse să mă vadă în camera mea. A doua zi, când a telefonat, a cerut la recepţie să i se facă legătura direct cu ea.

Ne-am întors la Châteauroux la sfârşitul verii. După câteva zile, a sosit răspunsul de la Reims. Dosarul ei fusese acceptat. Concursul era programat în toamnă.

La începutul lunii octombrie, ea a primit o carte poştală de la Londra. Era o vedere aeriană cu Parlamentul, Big Ben şi abaţia Westminster.

> *În misiune la Londra pentru câteva zile, constat că vremea e superbă. În orice caz pentru acest sfârşit de septembrie. Sănătate multă!*
>
> *Pierre*

O scrisoare mai lungă a sosit după alte cincisprezece zile.

Dragă Rachel,

Mi-ai propus să întreţinem corespondenţă, ceea ce mi-a făcut plăcere. Din nefericire, după cum vezi, am puţin timp pentru scris. Asta nu înseamnă că nu mă gândesc la tine, la voi două, ştii doar. Aş vrea atât de mult să fiţi fericite! Povesteşte-mi ce faci sau ce ai de gând să faci, despre ieşirile tale de duminica, despre tot. Nu trebuie să-mi aştepţi scrisorile pentru a-mi scrie. Eşti aşa de rezervată, că mă văd obligat să insist. Scrie-mi! Nu de parcă mi-ai explica lucrurile cu gravitate, băţoasă pe o bancă. Ci aşa cum ţi-ai abandona mâna în mâna mea. Ştii că aşa te ascult mult mai bine. De altfel, ultima ta scrisoare era într-un fel de parcă mi-ai fi întins mâna. O primesc. O păstrez între mâinile mele şi te ascult.

Mi se întâmplă deseori să sucesc calendarul pe toate feţele ca să văd dacă m-aş putea elibera, să vă fac o vizită. E foarte greu. Şi-apoi trebuie pregătit terenul. Aş vrea să ştiu dacă ţi-ar plăcea, dacă v-ar plăcea să mă primiţi în vizită. Abia dacă îndrăznesc să întreb, fiindcă întrebarea are întrucâtva aerul unui angajament. Dar trebuie să ştiu cum mai sunteţi. Nu uita că de multă vreme n-am mai primit o scrisoare de la tine sau de la Christine. Şi că, într-un astfel de caz, avem mereu tendinţa să construim ipoteze alarmante. Degetele mele între ale tale,

Pierre

Totul s-a concentrat în noiembrie. Proba scrisă a avut loc la începutul lunii, iar apoi totul s-a precipitat.

Săptămâna următoare, a fost convocată pentru proba orală. Alerga pe stradă, trenul ei pleca la ora nouă, şi ea întârziase. A sosit la gară cu răsuflarea tăiată. Trenul era pe peron. A alergat prin pasajul

subteran, pe scări şi pe ultimii metri. Dar uşile vagonului s-au închis în faţa ei. Toate speranţele i se prăbuşeau. S-a întors prin pasajul subteran. Pe hol era Jean Dubois, pretendentul ei de când avea douăzeci de ani. Şi el scăpase trenul. Se învârtea, fără rost, prin hol. Nu se mai văzuseră de ani întregi.

— Dacă vrei, Rachel, sunt cu maşina, putem încerca să-l prindem din urmă la Vierzon.

Sosiţi la Vierzon, au decis să continue.

— Îţi mai aminteşti, Rachel, unde ne-am întâlnit?

— Bineînţeles. La un bal de societate din hotelul Faisan!

— Da, era într-o sâmbătă. Erai cu nişte prieteni. Lunea următoare, ne-am întâlnit întâmplător în oraş, îţi aminteşti?

— Bineînţeles, Jean, îmi amintesc foarte bine, era pe la prânz, mă întorceam acasă să mănânc. Mă pregăteam s-o apuc pe scara-a-mare, şi pe cine văd pe stradă că-mi spune din senin „Bună, Rachel”?

— Acum pot să-ţi mărturisesc, mă interesasem unde locuieşti şi făcusem în aşa fel încât să mă nimeresc în drumul tău la ora prânzului. Când m-ai văzut, te aşteptam. De o jumătate de oră mă învârteam prin cartier.

S-au despărţit la Porte d’Orléans. Erau grăbiţi, n-au făcut schimb de adrese. Ea a luat metroul şi a ajuns la Gare de l’Est.

Directorul Casei de Contribuţii Sociale din Reims avea un vag accent din sud-vest şi părul foarte negru, pieptănat peste cap.

— Veţi fi anunţată foarte repede, doamnă Schwartz. Şi, dacă sunteţi acceptată, vi se va rezerva un apartament începând cu 1 ianuarie, prin intermediul COPLORR[6].

Era un organism căruia CPAM[7] îi vira cotizaţia de 1% patronal şi care le putea aloca un

apartament în regim de urgenţă pentru cazarea cadrelor.

A doua zi a primit un telefon la Gireugne. Fusese admisă prima pe listă.

Lucrurile s-au accelerat. Şi-a luat adio de la zona de dezvoltare urbană. Şi i-a scris tatei, scuzându-se pentru timpul scurs de la ultima ei scrisoare. Avusese multe pe cap cu candidatura. Fusese acceptată. Urma să ne mutăm. Accepta să mă recunoască înainte de sfârşitul anului, ca să pot fi înscrisă cu noul nume la noua mea şcoală?

El a acceptat.

Actul de succesiune a fost modificat de notarul lui din Strasbourg. Care l-a sfătuit să se gândească bine. Oricum, schimbarea n-avea să devină efectivă decât după modificarea stării mele civile. Aceasta trebuia făcută la primăria din Châteauroux. El trebuia să se prezinte personal. A fost programată o vizită la sfârşitul lunii noiembrie.

A sosit în zona de dezvoltare urbană într-o seară, după ce a condus toată după-amiaza. Avea o migrenă. Era foarte obosit. Avea des dureri de cap. Călca pentru prima oară în oraş din dimineaţa în care ea-l izgonise din rue de l'Indre.

Mama i-a arătat apartamentul. După ce am fost trimisă la culcare, s-au aşezat în salon.

— Nu o voi recunoaşte pe Christine, îmi pare rău, Rachel. Sunt foarte bucuros că vă văd şi ne vom vedea de fiecare dată când se va putea. Dar nu o voi recunoaşte, e o idee proastă, te asigur. M-am gândit bine.

— Ce? Nu pentru asta ai venit?! Vrei să-mi spui că te-ai răzgândit?!

— De treisprezece ani situaţia e cum e. Spre deosebire de tine, nu toţi consideră această lege înaintată. Acest tip de progres poate chiar să facă mult rău. Unii zic…

— Cine?

— Nu trăieşti singură pe lume, Rachel, poate că ţie schimbarea asta îţi convine, dar în familia mea ar fi un izvor de dificultăţi. Lucrurile nu sunt aşa de simple cum îţi închipui.

El a aruncat o privire prin apartament.

— Nu aveţi nevoie de mine.

— Dar… Dar ce…?

— Christine nu are legătură cu restul familiei mele. Nu le-o voi băga socrilor mei pe gât. N-am niciun motiv. Sunt oameni foarte de treabă. Nu-i pot face să treacă printr-o situaţie care nu-i priveşte, cu care de altfel nu sunt la curent.

— Dar, Pierre, doar ai fost de acord!

— M-am gândit mai bine. Ţie nu ţi se întâmplă niciodată?

— Ba da, tocmai. Ţie ţi se pare corect pentru Christine să-şi înceapă viaţa cu menţiunea de stare civilă „născută din tată necunoscut”? Toată viaţa ei va trebui să poarte acest stigmat. Dar tu ai putea s-o recunoşti. Eşti aici, pentru asta ai venit. Pentru că eşti tatăl ei. De ce dai înapoi?

— Nu am încredere.

— Din ce cauză? Din a cui?

— Mereu ai vrut să intri în familia mea, nu?

— Poftim?

— Nu asta am vrut să spun…

— Despre Christine vorbim aici. Ea are nevoie să fie acceptată de tatăl ei, ca fiica lui. Eu, una, am înţeles de mult.

Au discutat o bună parte din noapte. A doua zi au mers la primăria din Châteauroux, iar menţiunea „născută din tată necunoscut” a dispărut din actul meu de naştere.

Pe 31 decembrie am cinat la părinţii unchiului meu. S-a discutat despre viitoarea noastră mutare, despre timpul de adaptare, despre descurajarea căreia n-ar trebui să-i cădem pradă. Unchiul, mătuşa şi verişoarele erau de faţă. În clipa

despărţirii, am plâns, ne-am luat rămas-bun şi pe culoar, apoi şi pe trotuar.

Am dormit într-o cameră de la etaj şi am plecat a doua zi dimineaţa. Mama unchiului plângea în faţa uşii casei ei. Ne făceam semn cu mâna. O ultimă fluturare din mână. Ea s-a aplecat pe geam să ne zărească. Maşina a demarat. Îmi întinsesem o hartă rutieră pe genunchi. Era frig. Aveam o căciuliță roşie trasă spre ochi. Şoseaua era pustie. Plopii defilau, Déols, Levroux, Bourges, Issoudun, Auxerre, Tonnerre, Épernay. La sfârşitul traseului, am început să vedem coastele plantate cu viţă-de-vie, butucii erau scunzi şi dezgoliţi de iarnă.

Apartamentul era situat în Chatillons, un cartier mărginaş la sud de Reims, în apropierea satului Cormontreuil, în cadrul unui ansamblu de blocuri de apartamente cu chirie redusă construite de numai doi-trei ani. Blocurile într-adevăr cu chirie redusă erau grupate în centrul cartierului. Iar într-un soi de buzunare dimprejurul centrului existau câteva blocuri-turn, pântecoase, oarecum masive, uşor de recunoscut după faţada lor placată aducând mai mult sau mai puţin cu sticla maronie, alcătuite din cel mult opt etaje cu apartamente a căror chirie era ceva mai ridicată, şi pentru obţinerea cărora veniturile aveau voie să depăşească plafonul autorizat. Ne fusese atribuit un apartament cu trei camere la etajul cinci al unuia dintre ele. Aceste mici blocuri-turn erau mai bine întreţinute decât restul cartierului, aveau peluze de jur-împrejur, finisaje superioare, cutiile de scrisori erau din lemn închis la culoare, iar clanţele din oţel. Când am ajuns acolo, prima impresie n-a fost deloc proastă.

Dragă Rachel,

Am fost fericit să aflu de la Christine adresa apartamentului pe care l-aţi găsit. De-abia aştept să vin să vă văd. Christine ţi-a spus, probabil: cred că-mi voi putea lua câteva zile libere în săptămâna cu 25 februarie. Ar fi o mare bucurie pentru mine să petrecem câteva zile împreună dacă şi tu eşti de acord. Ultimul meu sejur la Châteauroux mi-a lăsat o amintire foarte frumoasă, graţie atât lui Christine, e minunat că pot învăţa s-o cunosc, cât şi ţie, care ai ştiut atât de bine să-ţi aperi cauza, cu toată inteligenţa şi sensibilitatea ta vie, şi care te-ai purtat aşa de frumos cu mine. Mi se întâmplă să-mi pară rău pentru un răspuns pe care ţi l-am dat pentru că-l credeam adevărat şi care poate că te-a rănit. Îl regret fiindcă poate că te-a rănit, dar şi pentru că poate nu e

adevărat. Fii fericită. Îţi sărut mâinile. Scrie-mi.

Pierre

Christine va fi cumva liberă în săptămâna cu 25 februarie?

Ea nu-şi punea problema dacă-i este bine sau nu la Chatillons. O preocupau rambursarea împrumutului la bancă şi instalarea în noul post. Era responsabilă cu personalul. Cele patru funcţionare din serviciu, dintre care una candidase pentru postul pe care fusese numită mama, se coalizaseră împotriva ei. În fiecare zi avea parte de o disensiune ori de un refuz de a face ce le cerea, de o sosire fără a i se răspunde la salut, de o plecare fără a i se spune la revedere, de un schimb de replici neplăcut, ba chiar o dată, pe culoar, de o remarcă asupra originii ei evreieşti, aruncată când ea nu era de faţă.

— Rachel Schwartz, ăsta nu-i cumva un nume evreiesc??!!

Nicole o pusese în gardă, nu trebuia să se descurajeze. Şi, în primele şase luni, era nevoie să lupte împotriva dorinţei de a se întoarce.

Dragă Rachel,

Stagiul tău la Nancy, dacă se confirmă, ne va complica întâlnirea, are loc exact în săptămâna în care voi fi liber. Mi-am luat câteva zile libere special ca să vin să vă văd. Voi putea fi la Reims miercuri 27 februarie şi să rămân o vreme, pe 28, pe 1, poate şi pe 2, m-aş putea înapoia pe 3. E esenţial să-ţi aflu planurile cât mai repede cu putinţă. Dacă stagiul ţi se confirmă, preferi să vin după voi la Nancy? De-abia aştept să vă văd pe 27.

Îţi doresc să te adaptezi repede şi fără prea multă greutate la noua situaţie. Sunt sigur că vei reuşi şi că nu va dura mult până vei avea din nou o viaţă agreabilă. Sunt sigur, fiindcă

reuşita depinde mai puţin de împrejurări decât de oameni, aşa că, pe cale de consecinţă, vei reuşi. Sunt nerăbdător să-mi povesteşti cum v-aţi instalat şi primele zile la noua ta slujbă. Să ştii că mă gândesc la tine.

Pierre

Când am împlinit paisprezece ani, am primit un pachet din Châteauroux. Prietenele îmi trimiteau un inel pentru şerveţel din argint cu un C stilizat, luat de la bijuteria Tranchant, şi o carte despre adolescenţă, *Virginie are paisprezece ani.*

La sfârşitul lunii februarie, tata a venit să mă aştepte după ore. Îmi făcusem o nouă prietenă, Véronique, căreia i-am zis:

— Nu te mai aştept. Am fugit, vine tata să mă ia. Pe luni!

El fuma, cu cotul pe geamul deschis al maşinii, un Peugeot azuriu, şi-o schimbase. Am mers la Chatillons. I-am arătat apartamentul. Mama s-a întors de la lucru după câteva ore.

— Mamă, mamă! Haide, vino. Vino! Hai la pupăcit complet…

Ea s-a lăsat să cadă pe canapea, eu m-am agăţat de ea şi, în timp ce o pupăceam după toate regulile tratamentului inventat, el citea *Le Monde* aşezat aproape de uşa balconului. Paginile, desfăcute larg pe gheridonul cu faţă de masă cu volane, încă primeau, la ora aceea, puţină lumină naturală. Fotoliul lui era cu spatele la balcon şi aproape de canapea. Nimic nu se putea afla la mare distanţă. Încăperea nu era mare. În timp ce sărutam fruntea, pleoapele, obrajii, nasul, bărbia şi urechile mamei, ea a întrezărit o privire de-a lui. El îşi ridicase ochii pe deasupra ziarului. A fost ceva pe fugă. N-a durat decât o clipă. Dar ea a avut impresia că privirea lui conţinea ceva neplăcut. N-ar fi ştiut să spună ce anume, era doar o impresie. Putea fi o proiecţie din partea ei. A alungat-o.

El şi-a lăsat ziarul şi s-a ridicat:

— Ai avut o zi bună?

Cele mai bune restaurante din regiune se găseau în afara oraşului, dar restaurantul Continental, aflat în colţul făcut de Place d'Erlon cu Esplanade, figura în ghidul lui şi părea agreabil. După ce am urcat opt-zece trepte, am ajuns într-o sală mare în formă de rotondă, integral vitrată, care domina piaţa. El s-a aşezat cu spatele la geam, iar noi în faţa lui. Dincolo de el vedeam frunzişul arborilor.

Eu am comandat creveţi roz la antreu, apoi somon afumat. Ei au comandat stridii. Apoi el a luat un chateaubriand cu sos bearnez, iar ea tot o specialitate din vită, vrăbioară. Carnea avea garnitură de cartofi tăiaţi fin, bine prăjiţi.

— O, cât e de bună carnea asta, Pierre!

El şi-a tăiat o bucată şi a băgat-o în gură.

— Mmm.

Şi-a închis ochii, pentru a o aprecia mai bine.

— E bună, nu-i aşa, Pierre?!

— Mmm!… A, da. O bucată bună de carne e ceva rar. Mmm!… Ca asta. Foarte fragedă. Mmm!…

— Delicios, antricotul. E foarte gustoasă carnea aici, Pierre. Ne-ai adus într-un loc excelent. Cam opulent, dar chiar de calitate.

— Ce-mi lipseşte mie în Alsacia sunt fructele de mare. Nu mănânc niciodată stridii la Strasbourg, să ştii!

— Când îţi plac atât de mult!

— Da, dar prospeţimea stridiilor care se găsesc acolo n-are nimic de-a face cu cele servite la Paris, sau chiar aici, porturile de pescuit sunt mult prea departe. Şi nici în Germania nu comand niciodată peşte.

Ne-a pus întrebări despre mai multe: cum ne-am instalat, despre izolarea noastră în oraş, greutăţile ei de la birou, studiile pe care le aveam în vedere, şcoala mea. Am luat cu toţii desert. Profiterolul era specialitatea casei. Am exclamat de încântare când le-am văzut că ne sunt aduse, apoi ne-am întors în

Chatillons. Ea a pus cearşafuri pe divanul din salon.

A doua zi dimineaţă, ele nu fuseseră desfăcute. El era în bucătărie, la micul dejun.

Ea ieşea din baie.

— Ce s-a-ntâmplat, Christine? Te doare ceva? Ce e?

Plângeam.

— Haide, Christine, spune. Ce e? Ce nu merge?

— Nimic.

— Ba da, spune.

— Nimic, mamă. Zău. Doar că mi s-a părut ciudat să văd că aţi dormit în aceeaşi cameră. Ieri puseseşi cearşafuri pe divan… şi nu credeam că…

— Te deranjează?

— Nu.

— Sigur?

— Da.

— Atunci de ce plângi? Sigur nu te supără?

— Nu, nu. E normal. Nu mă supără. E normal ca un tată şi o mamă să doarmă împreună. Doar că nu sunt eu obişnuită.

Ea a plecat la muncă.

Un plic mare, pus la poştă din Strasbourg, a sosit după câteva săptămâni. Conţinea copia actului notarial prin care eu figuram în succesiunea lui. Era trecută acolo întreaga stare civilă a tatei, cu tot cu data căsătoriei, petrecută la şase luni după vizita la Châteauroux care se terminase cu „acum, pleci". Cea care o făcuse să plângă atâta când el îi spusese că se căsătorise. De fapt, o minţise.

> *Dragă Rachel,*
>
> *Veştile pe care mi le dai despre starea ta de spirit mă întristează. Aş fi crezut că vei depăşi mai uşor greutăţile începutului. Ai cerut şi ai obţinut o întrevedere cu direcţiunea, aşa cum te-am sfătuit? În orice caz, decizia ta de a*

rămâne la Reims mi se pare cea bună, la prima vedere.

Nu va fi o consolare pentru tine să afli că am necazuri, dar poate va fi un motiv întemeiat să le dai mai puţină importanţă alor tale. Urmare a unor tulburări digestive, am fost nevoit să consult un medic, care a diagnosticat o atonie a veziculei biliare şi mi-a prescris un regim alimentar (nu foarte riguros). Nu cred că e ceva grav. Dar nu voi fi perfect liniştit decât după ce voi afla rezultatul analizelor pe care trebuie să le fac. Aştept deci sfârşitul lunii aprilie cu un sentiment de incertitudine, ceea ce este mereu dezagreabil.

Cât despre micile minciuni, dragă Rachel, ele sunt egale cu zero dacă le comparăm cu substanţialele adevăruri bune. Denaturările apar uneori în conversaţie ca nişte formule de politeţe şi nu trebuie să le mai acorzi importanţă. Ţie nu ţi se-ntâmplă să mai scapi câte una, prin omisiune, de pildă?

Mă gândesc mult la tine în această perioadă grea şi aş fi fericit să te pot încuraja. În orice caz voi încerca să vin să vă văd. E un lucru la care mă gândesc în fiecare zi.

Îmi amintesc.

Pierre

El i-a propus să-i vireze un fel de pensie alimentară. O sută cincizeci de franci pe lună. Ea a acceptat suma fără să mai negocieze. Primea cecul prin poştă. El venea să mă vadă frecvent, mă lua imediat după ore, plecam în weekend chiar de cu seară sau a doua zi. Dacă-l durea capul, închiria o cameră. Se obişnuise să stea în Hotel de la Paix. La primul etaj, restaurantul avea o imensă colivie cu păsări, pe un perete întreg. O volieră care decora sala. Era foarte vesel. Mâncam având ca

fundal sonor ciripitul şi văzând păsările care săreau de pe o creangă pe alta. Dimineaţa plecam. A doua zi mă aducea acasă cu maşina sau mă lăsa într-o gară, iar eu luam trenul.

— S-o îmbrăţişezi pe mama pentru mine!

Stătuse singură tot sfârşitul de săptămână. Dăduse o tură prin oraş şi fusese la un film. În restul timpului, adesea plânsese singură în apartament. Se lega de o frază a lui Paul Guth, pe care o decupase în urmă cu câţiva ani din *La Nouvelle République:* „Unele cuptoare gătesc victorii îndepărtate”. Ţinea fragmentul acesta în portofel. Avea şi alte hârtiuţe împăturite cu grijă în burduful portofelului. Una o decupase în ziua naşterii mele: „Copiii născuţi astăzi vor avea o inteligenţă deosebită, o fire generoasă şi altruistă, dar destul de indisciplinată şi gata de revoltă sau de mânie. Pot izbândi în cercetări originale şi în lucrări personale. Ambiţie puternică”.

Slăbise zece kilograme. Singura fustă care-i mai venea era bej, cu platcă şi pliu în faţă. Celelalte îi fluturau pe coapse.

Între camera ei şi a mea era un perete despărţitor, de care erau lipite căpătâiele paturilor noastre. Seara, înainte să sting lumina, băteam de trei ori în perete, iar ea răspundea prin trei lovituri identice.

Balconul era pe nord şi dădea spre o şosea de centură. Vuietul maşinilor nu se oprea niciodată şi ajungea până la etajul nostru. Era frig pe balcon. Bătea vântul. Nu-l foloseam niciodată. Noaptea, uneori, ea se scula. Îşi punea capotul şi, cu coatele pe balustradă, privea plângând maşinile care treceau. Dacă ar fi rămas în cameră, la cât de subţire era peretele despărţitor, plânsul ei m-ar fi trezit; de pe balcon hohotele se auzeau înfundat, amestecate în masa sonoră ce urca dinspre variantă. Dar tot o auzeam.

— Nu-ţi face griji, culcă-te la loc, căprioara mea. O să fie bine. E din cauza adaptării. O să

treacă, tu culcă-te la loc. Haide, Christine, întoarce-te în camera ta. Hai, du-te. Trebuie să dormi. Mâine ai zi de şcoală.

Prima iarnă a fost foarte friguroasă. Dimineaţa, în parcare, râcâiam gheaţa de pe geamurile maşinii. În sfertul de oră cât dura drumul până în centrul oraşului, discutam.

— Îţi aminteşti când îmi spuneai: „Eşti veselă, mamă”?

— Da.

— Păi, sper c-o să fiu iarăşi, într-o zi.

— Şi eu, mamă.

— Trebuie să rezistăm. Da, căprioara mea? Să nu ne descurajăm.

— Da, mamă.

— O să fie bine. Da? Trebuie doar să rezistăm.

Seara, mă întorceam cu autobuzul sau mergeam s-o aştept la ieşirea de la Casa de Contribuţii Sociale. Era aproape întotdeauna în întârziere, adesea mă găsea ghemuită pe trotuar.

În mijlocul unui ansamblu cultural-sportiv, exista o impunătoare Casă de Cultură. Ansamblul era compus dintr-o Casă de Cultură pentru Tineret[8], un patinoar şi o piscină olimpică. Sala de teatru avea cinci sute de locuri, discoteca era tapiţată cu lemn de plută, călduroasă, cu tavanul scund. Mai existau un cineclub, mai multe simeze la mezanin şi pe culoare, cafeteria se afla la nivelul grădinii şi se prelungea printr-o terasă deschisă pe timpul verii. Clădirea era din cărămidă de culoare deschisă. Se înfăşură ca un melc. Într-o după-amiază de duminică, ne-am hotărât să mergem la o piesă de teatru.

— A fost formidabil, mamă.

— Am petrecut o duminică frumoasă, aşa-i?

— A fost grozav.

— Nu s-a pomenit aşa ceva în Châteauroux. Trebuie să rezistăm, căprioara mea, vom reuşi.

Mâncam în bucătărie, una în faţa celeilalte, ea cu spatele la fereastră, eu cu spatele către interior. Mâncam andive cu jambon, budincă de paste, roşii umplute, file de peşte. În amintirea copilăriei mele, din când în când îmi gătea câte o prăjitură cu Floraline[9]. Ne uitam la televizor. Ascultam muzică. Catherine Lara tocmai îşi scosese primul disc. Aveam o mică banchetă într-un colţ al salonului, în faţa pick-upului, pe care mă aşezam în timp ce cântecul curgea:

— „Înainte de răsărit, după noaptea cea mare

Când noi ne-am iubit şi ne-am spus câte-n lună şi în soare,

Ne şoptim pe curândul sau pentru totdeauna,

Trece anul sau luna,

Când ne vom mai vedea?

Dar ce departe-i regăsirea,

Şi cât de dulce-a fost iubirea!"

Ea a străbătut camera.

— O, da, chiar aşa! Şi cât de dulce-a fost iubirea. Dumnezeule. Dumnezeule, da. Şi cât de dulce-a fost iubirea. Da. O, da.

S-a aşezat pe canapea, şi-a luat tubul de cremă, a început să-şi maseze mâinile. Palmele, degetele, unul câte unul, dinspre palmă spre vârful unghiilor, trăgându-şi-le. După ce melodia s-a terminat, a continuat să fredoneze. Fusta i se ridicase pe coapse. Carnea i se strivea de pernuţe.

— Ai coapsele foarte moi, mamă.

— Te rog, nu-mi mai spune. O să vezi şi tu cum o să fie ale tale la vârsta mea.

Avea patruzeci şi trei de ani.

Explicaţia pentru culoarea galbenă a catedralei consta în solul cretos al regiunii, ni se spusese. Acelaşi lucru care făcea viţa-de-vie excepţională. Podgoriile erau adunate pe o colină numită „muntele din Reims". Coastele ei erau acoperite de viţă-de-vie, cu excepţia unei pădurici de pe versantul de vest, „fagii de Verzy". Era vorba de

un soi de copaci cu trunchi răsucit, o încrucişare de fag cu stejar, care nu creştea decât în interiorul acestui mic perimetru. Aleile erau pline de ghinde şi de frunze de fag. Mai exista o altă variantă posibilă pentru plimbare: în oraş, de-a lungul canalului. Un drumeag de pământ mergea pe lângă apă până la o ecluză. Pe malul apei erau clădiri, cu mici balcoane de lemn. Făceau parte dintr-un ansamblu rezidenţial care se întindea până la bazilică.

— Eu m-am săturat, nu facem nimic, ne plictisim. Nu e interesant! Ce plictiseală! Stăm aici, aşa. Ce plicticos poate să fie! Ce viaţă neinteresantă! Eu mă plictisesc aici. Ce plictiseală!! Dar ce plictiseală! Nu vorbim niciodată de nimic. De nimic interesant. Eu, una, m-am săturat de viaţa asta.

După etapa descoperirii locurilor, confruntările noastre au devenit dificile.

— Iartă-mă, Christine, nu-ţi pot oferi mai mult decât îţi ofer deja. Am mers să ne plimbăm, am fost la cinema. Mai mult nu-mi stă-n putinţă. Recunosc. Am limitele mele. Nu am salariul tatălui tău, nici cultura lui, îmi pare rău. Crede-mă. Şi cu siguranţă nici nu sunt la fel de interesantă ca el, aici ai dreptate. Şi eu mi-aş dori să-ţi pot oferi lucruri care să te atragă.

Rămâneam în camera mea până la ora mesei. La masă, cel mai adesea, tăceam amândouă. Sau ne certam. Când mă întorceam dintr-un weekend cu tata, îi povesteam.

— Aş vrea să ţin minte tot ce-mi spune. Totul. Tot ce aflu, tot ce-mi explică. E atât de interesant! Dac-aş putea reţine totul! Nu rămân nici măcar cu jumătate, ţin minte… poate un sfert, nici măcar, o zecime.

La birou i se făcea viaţa amară, între noi lucrurile mergeau împiedicat, nu avea prieteni, pe nimeni cu care să vorbească, în afară de medicul ei de familie.

— E greu, domnule doctor… fiica mea e la vârsta adolescenţei…

— Ce anume e greu, doamnă?

— Oh, o mulţime de lucruri. Până una-alta, ne-am pierdut anturajul. Bine, era un anturaj familial. Avea el defectele lui, dar era un anturaj intim. Protector. Aici n-avem pe nimeni. N-avem nicio legătură cât de cât familiară. Ar fi oamenii cu care lucrez… dar ei rămân foarte reci. Nici nu pot să zic că suntem în vreo legătură. Cu ei totul e foarte superficial. N-am pe nimeni să-l vizitez, de exemplu. Sau cui să-i dau un telefon. Vedeţi, uneori aş avea şi eu nevoie să vorbesc.

— Bineînţeles.

— Îmi cresc fata de una singură, de când s-a născut. E o mare fericire, dar nu-i întotdeauna uşor. Acum, tocmai s-a întâlnit cu tatăl ei. E oarecum o uşurare. Dar e complicat. Da. E un om foarte cultivat, care-i aduce multe lucruri. Prin comparaţie, eu, una, nu-i mai aduc nimic. Iar ea s-a săturat de maică-sa.

Îi descria o evoluţie. Adolescenţa. O evoluţie normală. Adaptarea la noul oraş complica lucrurile. Nu mai reuşea să-şi recapete greutatea. Dormea prost. Recunoştea că dă semne de depresie. Părea tristă şi vorbea calm.

— E clar că nu-i pot oferi ce-i aduce tatăl ei. Ce-i ofer eu nu-i mai ajunge, înţeleg. Şi-atunci apare un fenomen de respingere. E normal. Dar viaţa nu-i uşoară.

— Spuneţi că înţelegeţi, doamnă?

— Da. Înţeleg.

— Ce vreţi să spuneţi? Ce anume înţelegeţi?

— Mi se pare normal, într-un fel. Ba chiar aş spune că accept.

— De ce acceptaţi?

— Tatăl ei e un om foarte cult. Mult mai citit decât mine. Au multe gusturi comune. Pentru fata mea, cu siguranţă e interesant. Mi se pare ceva normal. Ea n-a avut parte de aşa ceva. E atrasă de

ce-i aduce el. Înţeleg. Şi înţeleg că, pe lângă el, ce-i pot oferi eu nu-i mare lucru. Accept. Da. Oricum, sunt obligată să accept. Credeţi că am de ales, domnule doctor?

— Nu ştiu, poate.

— Nu, doctore. Nu cred. Există o separare, e ceva inevitabil, cu siguranţă. Ce pot să fac? Nu spun că nu sufăr, nici pe departe… Nu cred că sunt vreo proastă, să ştiţi, domnule doctor. Dar n-am cultura tatălui ei. Asta-i clar. Discuţiile mele cu ea sunt mai simple. Probabil. Am fost foarte apropiate, să ştiţi, fiica mea şi cu mine. S-a petrecut o schimbare majoră. Nu se plictiseşte cu el, ceea ce e bine. Cu mine se plictiseşte acum. Asta e, înţeleg. Dar mă doare, nu pot să zic că nu mă doare.

— Se vede des cu tatăl ei?

— Da, frecvent, ceea ce mă bucură, de fapt. Nu despre asta e vorba. Mi se pare formidabil că el îi poate da atâtea. Îi oferă deschiderea spre o lume pe care, altfel, ea n-ar fi cunoscut-o niciodată, şi e tatăl ei. Pentru ea, deschiderea asta va fi importantă mai târziu. Îi oferă o perspectivă către enorm de multe lucruri. De care eu n-am habar. Şi, cum sunt lucruri care o interesează, normal că…

Uneori, prietena mea Véronique mă invita la ea acasă. Era fiica unui viticultor din Verzenay. Locuinţa avea trei etaje, un hangar în care se afla un teasc, şi o grădiniţă drăguţă în partea din spate. Rugi de trandafiri se căţărau pe faţadă, în jurul scării, trandafirii alcătuind un soi de boltă la intrarea în casă. Îl zărise pe tata de mai multe ori, era curioasă. Ne interesau pe amândouă aceleaşi lucruri, literatura, teatrul şi limbile străine. Când mama venea după mine, părinţii ei o invitau să ia loc în salon, îi ofereau o cupă de şampanie şi-i explicau de ce forma de lalea a paharului pe care ea-l ţinea între degete le îngăduia aromelor să se împrăştie şi bulelor să urce.

Cine ne-ar fi văzut seara în bucătărie nu şi-ar fi putut imagina cât de mult o iubisem. Nu mai exista intimitate între noi. Eram la cuţite. Dacă scăpa o greşeală de gramatică, îmi făceam gura pungă, iar corpul mi se încorda pe scaun. Dacă mai scăpa una, o corectam pe un ton tăios.

A doua zi, în maşină, continuam pe un nou subiect.

— Hei, Christine, nu mă mai brusca aşa, tot timpul. De ce-mi spui lucruri care mă dor?

— Dar ce vrei, e-adevărat, îmi pare rău! Nu suntem o familie.

— Ba da! Suntem o familie.

— Regret, două persoane nu înseamnă o familie.

— Nu-s de acord să spui aşa ceva. Suntem o familie din două persoane, dar suntem o familie. Ce altceva să fim, dacă nu o familie?

— O familie nu e aşa. În orice caz, după mine, nu suntem o familie. Îmi pare rău. Ăsta-i adevărul. Nu văd de ce-ar fi o problemă s-o spun. Nu mă poţi obliga să cred că suntem o familie. Am dreptul să-mi dau cu părerea că totuşi nu suntem o familie. Şi am dreptul s-o spun.

— O, tu ai toate drepturile, bineînţeles.

— Suntem o mamă şi fata ei, iată, nimic mai mult. Două persoane într-o casă nu înseamnă o familie. În pare foarte rău.

Îi dădeau lacrimile. Tăcea.

— Îmi pare foarte rău, se vede de la distanţă. Degeaba plângi.

Tata nu mai intra la noi pe-acasă. Când mă aducea înapoi, mă lăsa în parcare. Luam liftul, ajungeam la al cincilea etaj şi sunam la uşă. Ea-mi deschidea. Nu zâmbeam. Nu-i mai săream în braţe. O pupam în grabă pe obraji în hol. Păream enervată, de parcă regretam că-mi reiau viaţa alături de ea.

Mergeam la Châteauroux de sărbători. Ne duceam să mai vedem rue de l'Indre. Şi intram pe drumeag în linişte. Apoi soseam în dreptul casei. Noii locuitori ridicaseră un zid, dincolo de care nu se vedea nimic. Zăream fereastra bucătăriei, fiindcă ea dădea către drumeag.

— Nu, Christine. Nu plânge.

Nu se mai vedea grădina. Când ne ridicam pe vârfuri, zăream vârfurile copacilor. De Sărbătoarea Tuturor Sfinţilor mergeam la cimitir. Acopeream cu flori mormântul mic şi cenuşiu unde erau îngropate bunica mea şi a ei, pe nume Marie. Nu ştiuse nici să citească, nici să scrie. La zece ani, se băgase muncitoare într-o gospodărie agricolă din regiune. Cinci ani mai târziu, fusese izgonită de acolo, după ce rămăsese însărcinată cu proprietarul. Se întorsese la Châteauroux. Se măritase. Soţul ei o recunoscuse pe bunica mea. Deşi analfabetă, fusese respectată. Era o femeie pe care nu trebuia s-o calci pe bătături. Ţinea cu soţul ei măcelărie de cai la Haleo. Cumpăraseră proprietatea de la numărul 36 de pe rue de l'Indre. Totul, de la stradă la râu, era al lor. Trăiau în casa cu turnuleţ şi închiriaseră câtorva locatari. Bunica a plecat la Paris la douăzeci de ani. Muncise pentru o casă de mode unde fusese croitoreasă, apoi manechin de cabină. Fusese nevoită să se întoarcă din pricina unei congestii pulmonare. Îl întâlnise pe bunicul pe un 1 ianuarie la un bal de societate şi-şi pierduse minţile după el.

Un ziar gratuit ateriza la Reims în toate cutiile poştale. Conţinea programul spectacolelor şi publica mai multe coloane de anunţuri, printre care una intitulată „întâlniri". Mama cumpăra în continuare *Le Chasseur français.* Un anunţ i-a căzut cu tronc. A fost să-l vadă pe bărbatul acela la Paris şi s-a întors încântată. Programaseră o a doua vizită. La întoarcere, plângea. Era într-o duminică seara, mă întorsesem acasă după ce mă văzusem

cu tata, ea şedea pe fotoliu, lângă balcon, cu spatele la lumină.

— Să-ţi spun cum a fost? Păi, vezi tu, viaţa e-o adevărată porcărie!

Câteva zile mai târziu, un anunţ din ziarul gratuit al oraşului i-a reţinut atenţia: „Anticar, amator să-şi facă un grup de prieteni".

Întrunirile aveau loc deasupra magazinului. Se tutuiau între ei. Se adunase un grup de cinci-şase persoane. O femeie de origine flamandă care locuia numai cu cele două fiice ale ei. Un inginer chimist care muncea într-o uzină de detergenţi. Originar din Insulele Mauritius, ieşea cu o fată blondă cu ochi albaştri şi cu piele de bebeluş. Pe el îl chema Marc, iar pe fată – Amandine. Un angajat din domeniul asigurărilor, interesat de cultură. Îi plăcea la nebunie să râdă, avea douăzeci şi şapte de ani, un uşor sâsâit, teorii despre orice şi ochi vioi.

— Ce pantaloni frumoşi din catifea ai, Rachel! E frumoasă catifeaua asta maro, mată. E misterioasă, fermecătoare, profundă. Eu îmi caut o vestă din catifea bleumarin. Şi nu-mi găsesc. Vreau să fie o catifea netedă, strălucitoare.

— Păi nu ziceai tu că-ţi place catifeaua mată?!

— Catifeaua maro, da! Trebuie să fie ternă, opacă, stinsă, misterioasă, profundă. Dar în niciun caz cea bleumarin. Catifeaua bleumarin trebuie să fie scânteietoare, strălucitoare, ca apa. Scuză-mă, schimb subiectul, am trăit săptămâna asta o experienţă destul de traumatizantă. Am dat din întâmplare pe stradă de o fată pe care am cunoscut-o foarte, foarte bine, aflasem că se căsătorise, n-o mai văzusem de-atunci, rămăsesem cu amintirea unei fiinţe foarte plăcute, care avea un posterior… să zicem… simpatic! Ei bine, când am revăzut-o, era cât o friteuză.

— O!… Régis! a zis anticarul.

Apoi grupul s-a împărţit în trei maşini, pornindu-se către fagii din Verzy. Se plimbau prin pădurice, iar uneori mama mă lua cu ea. Şi întoarcerea acasă era chiar înainte de ora cinei.

— Ca tip, Marc nu mi se pare rău deloc! Un pic cam tânăr pentru mine, păcat, dar mă-nţeleg cu el. Îmi place genul ăsta de bărbat, numai că e cam tinerel…

Avea cu zece ani mai puţin decât ea.

— Oricum, e cu Amandine, nu?

— Ziceam şi eu aşa, având în vedere vârsta mea ar fi oricum ridicol. N-o să mă dau la el. În schimb, dacă l-aş interesa, poate n-aş zice nu.

Într-o duminică, după o plimbare, Marc ne-a adus acasă, avea un Ford Taunus bleu metalizat. A urcat cu noi în apartament. Ne-am aşezat toţi trei în salon.

O cărticică stătea pe măsuţă…

— Ia te uită… Scorpionul!

— Da, Marc, sunt Scorpion şi mă interesează astrologia. Ţi se pare o prostie?

— Femeia Scorpion şi dragostea, ia te uită…

— Ce vrei, Marc, e pasiunea mea. Cu siguranţă e o prostie, dar asta e. Ridicol, nu?…

— Deloc. Dimpotrivă. E foarte interesant. Să vedem, să vedem… Femeia Scorpion e sentimentală…

— Mmm… Daaa.

— Femeia Scorpion e adesea frigidă…

— Nu…

— Sau nimfomană.

— Nici.

Şedeam lângă ea pe canapea. El stătea pe fotoliul din faţă.

Tata mi-a propus să vin să stau o săptămână la Strasbourg. Copiii lui nu ştiau încă de existenţa mea, dar plecau în Maroc cu mama lor în vacanţa de Paşti. Apartamentul avea să fie gol.

La întoarcere, mama m-a aşteptat la gară. În cadrul uşii vagonului, zâmbeam vag. Ca de fiecare dată când ne revedeam, nu părea să-mi meargă prea bine. Am coborât pe peron, cu geanta pe umăr.

— A fost bine?

— Aşa şi-aşa.

— Ah, da, de ce?

Nu făceam niciodată remarci negative.

— De ce aşa şi-aşa?

— A fost dificil.

— A! Ce anume?

— El. El e dificil.

— Dar cum? La ce te referi?

— La caracterul lui.

— Ştiu.

În maşină conversaţia nu a continuat. Am sosit la Chatillons. Şi acolo, în apartament, pornind de la un amănunt, de la cum i-am întors vorba, de la o observaţie, de la un ton mai agresiv decât de obicei căruia i-a răspuns cu agresivitate, a izbucnit o criză. Cearta s-a terminat cu acuzaţii. Cu ţipete. Până ce am izbucnit în plâns, epuizate şi una, şi cealaltă. Ne-am îmbrăţişat. Apoi ea m-a strâns în braţe.

— N-a fost bine, mamă…

— Ce s-a întâmplat? Ceva mai ieşit din comun?

— Păi, ştii, de exemplu, într-o zi, după masă, am ieşit amândoi la o plimbare. Îmi plăcea, fiindcă el lucra în restul zilei, iar eu aşteptam în casă, însă atunci ieşeam. Deci mă bucuram. Îmi făcea plăcere să ies. El era pe palier, iar eu l-am urmat. Am ieşit pe palier şi am închis uşa. Atunci el şi-a dat seama că rămăsese cheia pe dinăuntru. Când am tras uşa după mine, credeam că luase el cheia. Pentru că era pe palier. N-aveam de unde să ştiu că rămăsese cheia pe dinăuntru. Şi-atunci, mamă, a început să mă acuze. Mamă, habar n-ai cum mi-a vorbit. Mi-a zis că nu închizi uşa după tine decât când eşti la tine acasă. Că nu se face una ca asta. Că, atunci

când ești la altcineva acasă, e grosolan. Nepoliticos. Că nu trebuia să fac asta, că doar nu eram la mine acasă. Îți dai seama? Îți dai seama, mamă, ce dezgustător a fost să-mi zică asta, să-mi zică mie una ca asta! Îmi vorbea de parcă eram zero barat. A fost groaznic. A durat toată după-amiaza. A urlat la mine toată după-amiaza. Mamă, habar nu ai ce groaznic a fost.

— Dar nu era din vina ta! Nu puteai ghici că nu-și luase el cheile.

— Da. Dar el zicea că e din vina mea. Fiindcă…

— Nu plânge, Christine, s-a terminat. Povestește-mi în liniște.

Am continuat.

— Păi, zicea că… atunci când ești la altcineva acasă… Ei bine… Că nu ieși primul. Iată. Așa stă treaba. Ci al doilea. După proprietar. Eu spuneam „da, dar tu erai deja pe palier”. El îmi răspundea că nu conta. Că faptul că el ieșise pe palier nu schimba nimic. Că era un principiu. Nu tragi ușa după tine când ești în casa altuia. A zis asta de nu știu câte ori, mamă. Că era o chestiune de politețe, de educație, că ar fi trebuit s-o știu. Că face parte din reguli. Și toate cele. Că trebuia să ies a doua. După el. Fiindcă eram la el acasă. Și nu să închid ușa, de parcă aș fi fost la mine acasă. De câte ori mi-a repetat-o! Îți dai seama? Îți dai seama, mamă, de câtă răutate a dat dovadă să-mi spună așa? E totuși greu… S-aud. Pentru mine.

— Da. Foarte greu. Și ce-ați făcut până la urmă?

— Păi, a chemat un lăcătuș, și l-a costat foarte mult. A spus că era din vina mea. Iar ziua a fost compromisă.

— Și după aceea? A fost mai bine? Sau toată săptămâna a fost așa?

— N-a fost o săptămână prea plăcută, mamă.

— A fost poate prea mult timp. Nu?…

— Da. Poate. Și-apoi, el mergea la serviciu. Iar eu rămâneam acasă toată ziua și mă plictiseam.

— Da, a fost prea mult timp.

— Şi-apoi, nici n-a fost bine. Şi s-a mai petrecut şi altceva.
— Ce?
— Păi…
— Spune-mi.
— Păi… Vezi tu. Dimineaţa, el pleca devreme. Eu îmi luam micul dejun după ce pleca. Iar la prânz se întorcea acasă. Într-o zi s-a întors ca de obicei, şi eu uitasem să bag la loc sticla de lapte în frigider, după micul dejun. Când a văzut că laptele era tot pe masă, n-ai idee ce i-a ieşit pe gură, mamă!!!
— De la o sticlă de lapte pe care n-ai pus-o la loc?
— Da. M-a făcut de doi bani. Ca şi când mă detesta. Urla. Spunea: „Nu ştii că laptele se strică!?”. Şi zbiera. „Nu ştii.” „Cum de nu ştii, la vârsta ta?” Avea un ton, mamă, dar ce ton! A fost groaznic. Groaznic, mamă. Mi-a zis nişte lucruri, dar ce lucruri, groaznice. Groaznice. Nişte lucruri groaznice, mamă. Şi urla. Tare, tare. Atât de tare! Nici nu ştii. Nici nu-ţi închipui. Nici nu-ţi închipui cum zbiera. „Laptele se strică dacă nu-i pus la rece, nu ştii la vârsta ta?”. Iar eu: „Ba ştiu, dar am uitat. Nu m-am gândit. N-am făcut-o dinadins. Scuze. N-am fost atentă”. Iar el: „Termină cu smiorcăiala, nu mai eşti o fetiţă”. Pentru că plângeam. Nu mai pot, mamă. Nu mai pot. A fost o săptămână grea. Prea grea. Chiar n-a fost bine deloc. Chiar deloc. Deloc n-a fost bine. Deloc-deloc.
— Dar mai vrei să te întorci, sau nu?
— Nu ştiu. Ba da. Poate.
— În orice caz, cu siguranţă va trebui să nu mai stai aşa de mult.
— A, asta nu, nu mai vreau.
— Are un caracter îngrozitor. A avut şi momente bune, totuşi? Sau a fost aşa tot timpul?
— Da. Au fost şi câteva momente bune. Da. Totuşi. Dar nu multe. La început. Chiar la

începutul săptămânii. Scrie la o carte despre limba iberică… Atunci mi-a vorbit despre ea. Şi era interesant.

— Altminteri, apartamentul e plăcut?

— Da. E drăguţ. Şi foarte confortabil. Bine aranjat. Cu multe chestii mici, multe detalii drăguţe.

— În ce gen? Mai degrabă vechi? Sau modern?

— Mai degrabă vechi. Cu mobile vechi, moştenite din familie, cred. Cu tablouri pe pereţi, cu gravuri. Şi mi-a plăcut mult baia. E foarte drăguţă. Are multe vase de sticlă, cu coliere înăuntru. E foarte veselă, foarte colorată. Şi în salon la fel, sunt multe lucruşoare, e frumuşel…

— Mie nu-mi plac lucrurile frumuşele.

— Dar nu e *doar* frumuşel. Au mobile foarte frumoase din familie, care arată foarte bine. Şi locuiesc foarte aproape de parcul L'Orangerie, într-un duplex. E mare. Au o bibliotecă imensă, înaltă cât două etaje. Şi, la nivelul mezaninului, mai au un salonaş, pentru lectură. Unde te poţi şi uita la televizor. Iar în bibliotecă e o secţiune numai cu filme… Găseşti acolo toate marile filme ale tuturor marilor cineaşti. Mi-ar fi plăcut să am timp să le văd pe toate. Pare imposibil, atât de multe sunt. Un perete întreg. Au videocasetofon. Când se dau filme la televizor seara târziu, le înregistrează. Şi lângă casetă pune articolul din *Le Monde* sau din *Télérama* despre film. Aşa poţi vedea anul apariţiei, numele autorului, totul. Şi pe fereastră vezi parcul L'Orangerie. E superb.

Se apropia vara. Una dintre fostele mele prietene din Châteauroux mă invita trei săptămâni pe malul mării, în regiunea Vendée. Nu era încă sigur, nu se terminaseră lucrările la casa lor, de pe coasta Atlanticului. În Saint-Jean-de-Monts, cu faţa spre plajă. Ca să te duci să te scalzi, nu rămânea decât să traversezi strada.

Dragă Rachel,

Îmi face plăcere interesul tău pentru cercetarea mea despre limba iberică; din nefericire, în ultimele zile mi-a lipsit timpul să cânt la vioara lui Ingres. Cât despre capitolele terminate, e destul să le recitesc ca să vreau să adaug sau să scot câte ceva. Totuşi, pentru că mă îmbii cu atâta amabilitate, voi găsi tăria să renunţ la perfecţiune şi-ţi voi trimite curând câteva capitole.

Ştii că mi-am rezervat luna iulie pentru o vacanţă în Canada, la care visez de ani întregi, e vremea să scap de această obsesie. O îndoială pare să umbrească proiectul lui Christine, la malul mării. Sper din tot sufletul că invitaţia de sejur care i-a fost făcută va fi confirmată. Cât despre tine, încă şovăi, deoarece mă doare să te număr printre „francezii care nu vor pleca în vacanţă anul acesta”. De aceea mi-ar plăcea să răspunzi la o întrebare: unde ai vrea să mergi dacă Christine te lasă singură? În Spania, Tunisia, pe coasta Atlanticului, aproape de fetiţa noastră? Dacă finanţele îmi îngăduie, ţi-aş putea trimite anticipat sumele pe mai multe luni. Ar trebui să-ţi cercetezi propriile dorinţe şi poate şi ofertele agenţiilor de voiaj.

Ţine-mă la curent cu proiectele lui Christine, cu intenţiile, dar şi cu sănătatea ta, despre care nu sufli o vorbă în ultima scrisoare.

Mă gândesc la tine,

Pierre

La începutul lunii iunie, unchiul, mătuşa şi verişoarele mele au venit să ne vadă. Am vizitat catedrala. Am fost în Place d’Erlon. Unchiul mergea în spatele nostru, ridicându-şi privirea spre faţade. Mătuşa, îmbrăcată cu o vestă lungă, strânsă

cu o centură, ţinea un pachet de prăjituri care se legăna la capătul unei sforicele. Brutăreasa îi dăduse restul fără s-o privească, vorbind cu altcineva. Mama îi explica mentalitatea oamenilor din regiune, răceala lor. Eu mergeam între ele şi, ca să le distrez, imitam accentul din Reims.

— A, pei, nuşciu!

La sfârşitul după-amiezii a telefonat tata. Era în Belgia şi ne propunea, în loc să meargă direct la el acasă, să facă un ocol prin Champagne. A doua zi, pe la ora unu, a sunat la uşă. Am mers să deschid, am făcut prezentările, în timpul prânzului s-a arătat curios, le-a pus întrebări rudelor. La desert şi-a dat seama că-şi uitase ţigările în maşină, aşa că a coborât.

— E foarte de treabă, a zis unchiul.

Eu m-am dus în camera mea să caut fotografia cu fratele şi sora mea din partea tatălui, unchiul a ridicat-o lângă chipul meu, constatând unele asemănări. Tata a urcat. A propus să mă ia la o plimbare, seara m-a adus înapoi. Toată familia se adunase în faţa televizorului, pe canapea şi pe cele două fotolii care fuseseră trase mai aproape. Mătuşa s-a ridicat:

— Aţi fost să mâncaţi la restaurant?

— Da, la restaurantul hotelului lui.

— Merge mereu la acelaşi hotel?…

— Da, ştii, cel care are restaurant cu volieră, v-am povestit despre el, ieri am trecut prin faţa lui, în Place d'Erlon.

— Am înţeles.

După vacanţa de vară, Marc a telefonat. Eram singură acasă. A doua zi, a venit să mă aştepte la ieşirea de la şcoală. După câteva zile m-a dus la el acasă. Într-o sâmbătă seară am rămas peste noapte. Iar a doua zi dimineaţa, ca situaţia să fie clară, m-a condus acasă, ştiind că mama va fi acolo.

După câteva luni, a sunat-o la Casa de Contribuţii Sociale:

— Rachel, trebuie să ne vedem.

El i-a propus să treacă pe la ea chiar în acea seară.

Mama i-a văzut imediat Fordul Taunus oprit de-a lungul trotuarului, dinăuntru el îi ţinea uşa deschisă. Totul a fost foarte rapid. Ea a luat loc lângă el. Şi, în maşina oprită, au vorbit.

— Am să-ţi spun câteva lucruri despre Christine şi tatăl ei. Nu trebuie cu niciun chip să meargă la Paris în weekendul ăsta. Pentru ea ar fi o catastrofă. Fiindcă o sodomizează de ani întregi.

Ei i-a luat ceva timp până să înţeleagă ce şi cum. Şi-apoi a fost ca şi cum ar fi primit o lovitură în moalele capului.

În noaptea următoare, a avut un puseu violent de febră. Temperatura i-a urcat până la 41 de grade. Făcuse o infecţie a trompelor uterine. A fost internată, a rămas zece zile în spital. Parcă picase din lună. În acelaşi timp… nu era surprinsă.

I-am scris tatei că nu mai vreau să-l văd.

Christine,

Am ţinut întotdeauna cont de voinţa ta şi-ţi voi respecta noua decizie. Ce i-ai povestit mamei tale este grav, e o lovitură de cuţit pe care mi-o înfigi în inimă şi va trebui să mă recuperez după această rană. Dezamăgirea mea e pe măsura bucuriei pe care am avut-o să te întâlnesc, a fost o mare fericire să te cunosc, dar astăzi încerc sentimentul că m-am înşelat în privinţa ta. Probabil mai târziu îţi vei da seama de durerea pe care mi-o provoci.

Îţi doresc totuşi ca viaţa să se conformeze dorinţelor tale.

Tata

A continuat să-i trimită mamei o sută cincizeci de franci pe lună.

Doi ani mai târziu, la câteva zile după aniversarea mea, căci împlinisem optsprezece ani, ea a primit o scrisoare în care el o informa despre oprirea viramentului.

Ruptura era categorică.

— Ştii, Christine, dac-aş fi vrut, l-aş fi putut obliga să-mi vireze o pensie alimentară corectă până îţi termini studiile. Ar fi trebuit să mă prezint la tribunal. Şi, mai ales, să mă ocup de asta înainte să împlineşti optsprezece ani. Acţiunea trebuie făcută înainte de majoratul copilului. Da. Acum nu se mai poate. E viclean, tătuca Angot, s-a informat bine. Ştie că nu mai am ce face. Şi-aş fi primit mult peste o sută cincizeci de franci, dacă aş fi cerut o pensie, îţi dai seama, având în vedere veniturile lui!

— De ce n-ai făcut-o când mai era vreme?

— O, ştii tu. Nu. Nu.

Clătina din cap.

— N-am vrut. Nu.

— De ce?

— Nu. Nu, nu. Niciodată n-am vrut să pun lucrurile pe terenul ăsta.

Colţurile gurii îi coborau, vădind dispreţul faţă de ce-ar fi putut face, iar altele chiar ar fi făcut în locul ei.

— Aşa ar fi fost normal, mamă. Ar fi trebuit. Chiar pentru mine.

— Niciodată nu i-am cerut bani, n-aveam să încep acum.

— De ce nu?

— Nu.

A zâmbit, scuturând din cap în continuare.

— Nu, nu.

M-a îmbrăţişat. Şi m-a mângâiat pe păr.

— Ai-ai-ai, căprioara mea scumpă.

Timbrul vocii ei nu mai era cel dinainte. Cuvintele păreau să iasă dintr-o cutie de demult, unde fuseseră păstrate ani la rând, să iasă pe rând, dezlegate unul de celălalt, fără fluiditate, ca nişte hârtii vechi care, scoase la lumină, i s-ar fi fărâmiţat între degete.

— Ai. Ai-ai… Căprioara. Mea. Scumpă…

A întâlnit un profesor de fizică la Universitatea din Reims. Locuia în Paris, era căsătorit. Un an mai târziu s-a despărţit de soţie şi s-a mutat în Chatillons. La masă, se vorbea deseori despre politică. Milita în SNESUP, un sindicat al cadrelor didactice din învăţământul superior, cu orientare de stânga. Eu făceam studii de Drept şi participam la conversaţii. Apoi m-am mutat de-acasă. În săptămânile următoare, ea a cules o pisicuţă care vagabonda prin cartier, căreia îi spunea „pisoiaşă”. Deseori ei îi spunea „căprioară” şi mie – „pisoiaşă”. Îi vorbea cu glasul cu care obişnuia să-mi vorbească mie şi pe acelaşi ton.

În ziua când am împlinit douăzeci de ani, unchiul, mătuşa şi verişoarele mele au venit la Reims. Mama a scos tacâmurile din argint şi

farfurii frumoase. Când am ajuns la desert, uşa bucătăriei s-a deschis: în braţele ridicate ea ducea un tort şi douăzeci de lumânări aprinse îi luminau zâmbetul. Afară se înnoptase, iar Marie-Hélène stinsese lumina. Se auzeau vuietul maşinilor care treceau pe şoseaua de centură şi glasul ei, care cânta:

— „Nu ai tot timpul vârsta minunată
De douăzeci de ani, ci doar o dată,
Iar ziua trece, vai, ca o clipită,
Bucură-te din plin de ea, profită
De cea mai luminoasă zi a vieţii tale…”[10]

Mama înainta cu tortul ridicat, iar unchiul, mătuşa, verişoarele şi André, profesorul de fizică, au reluat în cor:

— „… Nu ai tot timpul vârsta minunată
De douăzeci de ani, ci doar o dată…”

Mama a lăsat tortul în faţa mea şi, stând în picioare, în spatele scaunului meu, m-a îmbrăţişat aplecându-se pe deasupra umărului meu.

— Nu-i aşa, căprioara mea? Sunt frumoşi cei douăzeci de ani ai tăi. O să vezi. O să ai o viaţă frumoasă. Da? Nu trebuie să plângi, Christine a mea. Da? Nu plânge, pisoiaşa mea.

Uneori, îl pomenea pe Charlie, logodnicul ei de la şaptesprezece ani. Sau pe Jean Dubois. Atunci când venea vorba de trecut, de primele ei iubiri, de trecerea timpului. Apoi sărea peste mai mulţi ani şi ajungea direct la André. I se părea că semănăm.

— Ai-ai-ai, Vărsătorii ăştia!… S-au căsătorit într-o zi de vară.

Tocmai mă mutasem împreună cu un băiat, fiul directorului Casei de Contribuţii Sociale. Ea s-a stabilit cu André în acelaşi cartier. Blocurile noastre erau separate de o mică alee. De la balconul bucătăriei ea îmi vedea ferestrele, ne întâlneam din întâmplare în fiecare zi şi ne telefonam zilnic de mai multe ori.

— Te mai duci la acupuncturist?

— Da, dar… ştii bine, mamă, am trecut prin lucruri foarte grele.

— Dar acum o duci bine cu Claude.

Îl cunoştea de multă vreme. Când era la liceu, apoi student, trecea din când în când să-şi vadă tatăl la Casa de Contribuţii Sociale.

— Vă e bine la amândoi? Ce-a fost a fost. Nu? O duci bine cu Claude. Nu?

— Ne iubim mult, dar nu-i întotdeauna uşor. Ce-am trăit mă împiedică s-o duc bine.

— N-a mai trecut? Tot te mai gândeşti?

— Uneori îmi vine să mă duc la tata şi să-i sparg totul prin casă.

— Ah, şi mie. Dar ce-ai câştiga?

— Vezi tu, mi-ar plăcea să-şi dea seama că şi-a bătut joc de viaţa mea. Atât.

Nu ştiu exact în ce an, dar între aniversările mele de şaisprezece şi de douăzeci şi şase de ani, tata şi-a cumpărat în Paris o locuinţă pentru a sta în ea temporar. Apartamentul se afla în arondismentul XVII, la etajul al şaselea (şi ultimul) dintr-o clădire haussmanniană pe colţul făcut de rue Médéric cu rue de Courcelles. Mai multe camere de slujnică fuseseră unite prin dărâmarea mai multor ziduri despărţitoare, se crease o baie şi la fel o bucătărioară. Apartamentul avea şaptezeci de metri pătraţi, la zece minute de Place de l’Etoile şi la egală distanţă de Parcul Monceau şi de bulevardul Pereire. Soţia lui transformase spaţiul într-un loc practic şi confortabil. Pereţii erau văruiţi în alb. Exista o singură notă de culoare, o cuvertură imensă din *patchwork,* fixată de peretele mansardat. Era o oază de linişte. Mergeau acolo împreună sau pe rând. El, foarte des. Ea, câteva zile pe an, ca să vadă vreo expoziţie şi să se plimbe. Copiii le crescuseră, veneau şi ei acolo. În anul când am împlinit douăzeci şi şase de ani, după zece ani de întrerupere, l-am revăzut. Mi-a dat şi

mie un rând de chei. Când apartamentul era liber, mă puteam duce acolo.

La un prânz, i-am cunoscut soţia. O blondă cu părul lung şi cu nasul mare. Stăteam toţi trei în jurul mesei rotunde acoperite cu o faţă de masă albă. Pliurile îi atingeau podeaua. Toată vesela era albă. Farfuriile, platourile, ceştile de cafea, vasul pentru unt, zaharniţa etc. Cu faţa întoarsă spre mine, ea-mi zâmbea şi-mi povestea despre prima dată când mâncase acasă la părinţii tatei. Se-ntâmplase într-o duminică, pe boulevard Pereire.

— Atohrau sthritiile, ştii… ehrau cunoscătohri. Şi… penthru ei ehra un efeniment, fesi tu, siua aceea. Şi penthru mine, te altfel. Efitent. Pierre mă phresenta lohr. Afeam touăseci te ani. Ehram foahrte intimitată. Fesi tu, foiam să fac imphresie pună. Ehram foahrte tânăhră, foahrte timită. Şi, efitent, afeau sthritii. Şi-atunci, s-a pethrecut hun luchru, cefa inchretipil. Hun luchru inchretipil!! Cahre nu se mai pethrecuse niciotată nici lohr, nici altcuifa tin familie. Şi asta nu mi s-a mai întâmplat nici mie te atunci niciotată. În phrima stritie, Christine, pe cahre am luat-o înthre tecete, şi pe cahre am păcat-o în cuhră, am simţit cefa cahre trosnea înthre tinţi. Nu întrăsneam s-o scot. Înainte te a o închiţi. Penthru a nu păhrea phrost chrescută. Înţeleci. Nu foiam să-mi pac tecetele în cuhră. Tahr am făcut-o, totuşi. Penthru că nu ştiam ce ehra. Ehram foarte şenată, efitent. Ei pine… ştii ce ehra?

— Nu.

— Ehra o pehrlă, Christine. Era o pehrlă în acea sthritie! Îţi tai seama? Inchretipil, nu?

— Da, e ceva rar.

— O pehrlă. O pehrlă cenuşie. Inchretipil. Nu? Ehra hun semn macnific. Nu ţi se pahre? Nu trepuie să spun „nu ţi se pahre” în faţa lui Pierre. Nu-i face plăcehre. Aşa e, scumpul meu? Tar, în fine, e inchretipil. Nu-i aşa?

— Da. Frumos.

— Te altfel, am păsthrtat-o. Cânt fei feni să ne fesi la Straspurc, pentru că fei feni, spehr, ţi-o foi ahrăta, tacă frei.

Tata s-a ridicat de la masă. Într-o parte, erau două canapele albe, faţă în faţă. S-a aşezat şi şi-a desfăcut ziarul.

— Christine, freau să-ţi spun cefa, tahr nu ştiu tacă foi înthrăsni. Ştii, huneohri, sunt şenată. Teoahrece îmi spun că am repetat împothrifa mamei tale fiolenţa cehrmanilor împothrifa efhreilohr.

— Cum aşa?

— Penhru că m-am căsătohrit cu tatăl tău. Iahr mama ta afea un copil cu el. Şi ehra sincuhră. Şi ehra aşa înthră-costită. Ehra foahrte înthrăcostită te el, nu-i aşa?

— Cred că da.

— Ehra foahrte fhrumoasă. Nu-i aşa?

— În orice caz, când eram eu mică, iar ea venea după mine la şcoală, eram foarte mândră.

— Am făsut fotochrafii. Ehra foahrte frumoasă. Le-am păsthrat, am fotochrafiile aphroape ale tutuhror femeilohr pe cahre Pierre le-a cunoscut înaintea mea. Am şi fotochrafii cu Francoisse, cu Prişitte… cu Frita. Mama ta ehra cea mai fhrumoasă, chret. Phresupun că şi acum e foahrte fhrumoasă.

— Da.

— Teci îţi spuneam, am afut imphresia că-i repetam mamei tale, cahre ehra efhreică, acea fiolenţă. Acea humilihre. Pe cahre cermanii le-au aplicat-o efhreilor. Mă simţeam foahrte aiuhrea.

Tata a ridicat ochii din ziar, i-a făcut un semn de dezaprobare, printr-o înclinare în lateral a capului. Ea a schimbat subiectul.

— Ce feţi face mâine? Eu mă întohrc la Straspurc. Tar foi? Aţi putea mehrce la Salonul Căhrţii! E foahrte aphroape. Puteţi mehrce pe şos. Poate fi intehresant penthru Christine.

Mama era la Paris în acel sfârşit de săptămână, ne-am întâlnit din întâmplare pe o alee din Grand Palais. Şi-au zis bună ziua. Ea era cu André. Am făcut o remarcă, să destind atmosfera. Ei au râs. Apoi şi-au spus la revedere. Nu s-au mai revăzut niciodată.

Când ne-am întors la Reims, i-am repetat ce-mi spusese soţia tatei despre sentimentul ei de vinovăţie ca germană faţă de ea, evreică.

— A, da, ţi-a zis ea asta?

— O, da. A îndrăznit. Da.

— Altminteri, cum e?

— Potrivită de statură, slabă, blondă, cu părul lung, drept, cu nasul mare, cu trăsături cam din topor, nu prea drăguţă, dar nici urâtă. Dar proastă. Cu spume.

— Are părul frumos, îmi închipui…

— Nicidecum. Are părul blond, fin, nimic special.

— Tatăl tău îmi spusese că are părul foarte frumos.

— Mda, ce să zic.

Şi i-am istorisit povestea perlei din stridie.

Din când în când, o mai apuca melancolia. Uneori, avea crize de plâns. I se întâmpla să dea glas nemulţumirilor. Dar îi trecea. Un nou cinema s-a deschis în Place d'Erlon, cu trei săli mari. Vinerea seara, acolo îi dădea întâlnire lui André: mergeau la un film, apoi cinau la Continental. Populaţia oraşului Reims începea să se diversifice. Aveau prieteni. Autostrada era în construcţie, un prim tronson îţi permitea să ajungi la Paris într-o oră şi jumătate. În mai puţin de trei ore ajungeai la plajele de la Marea Nordului.

A locuit la Reims până la pensionare. Eu am plecat de-acolo la finalizarea studiilor. Şi, cu distanţa, frecvenţa legăturilor noastre n-a mai fost aceeaşi.

Mi-am petrecut la Nisa primii ani. La aeroport, când uşile de la Sosiri se deschideau, de cum o vedeam apărând, mă aruncam în braţele ei.

— Eşti superbă, mamă.

Regăsirea ne emoţiona. Plângeam în hohote şi-mi puneam capul pe umărul ei. Suspinam şi ne strângeam în braţe.

— Nu plânge, Christine, altfel mă faci şi pe mine să plâng. N-o să bocim, totuşi. E bine că ne revedem. E un prilej de veselie. Nu? Ia zi!

— Mamă, să ştii că te iubesc.

— Şi eu, căprioara mea.

Timp de câteva luni am ţinut un jurnal, iar într-o zi, în avionul de la Nisa la Paris, am scris:

„…Mama şi André vor fi la Orly şi vom cina împreună. După aceea, poate va fi puţin cam greu pentru mine să dorm în apartamentul pe care tata mi-l împrumută, de pe rue Médéric, de unde nu am numai amintiri frumoase. Dimpotrivă. Departe de asta.

Aterizare. Este în regulă. Mă pregătesc să revăd chipul mamei. Gura ei, blândeţea ei, da, e întocmai cum am prevăzut. Mamă, te iubesc.

Cinăm împreună. Ne e bine. Afară e frig. André conduce, şi ne învârtim puţin în căutarea străzii Médéric pe timp de noapte. Tragem pe dreapta. Urcă amândoi împreună cu mine în apartament să se asigure că totul e bine. Mama se nelinişteşte din cauza stării ţevilor şi a mirosurilor de gaze, în bucătărie şi la toaletă. Pleacă. Nu mi-e aşa de rău. Merge.

La cinci minute după miezul nopţii, sună telefonul: tata.

— Te-am sunat să-ţi urez bun-venit.

Întotdeauna găseşte ce să spună ca să stârnească râsul. Închidem, apoi sună din nou. Uitase să-mi zică despre o problemă la toaletă, motivul primului său apel.

Îi telefonez lui Claude, ca vocea lui să fie cea de pe urmă a zilei. Încerc să adorm. Nu-i uşor. La trei

dimineaţa, îl sun din nou:

— Pisu, nu dorm, mi-e frică.

— N-ai de ce, o să vezi, totul va fi bine.

Până la urmă mă ia somnul.”

Tata şi soţia lui au aşteptat ca mai întâi copiii lor să reuşească la bac; abia apoi i-au pus la curent cu existenţa mea. Ei au dorit să mă întâlnească. Băiatul îşi petrecea vacanţa pe Coasta de Azur, mi-a telefonat. Şi am convenit să ne întâlnim.

— Aşadar, a venit?

— Da.

— Cum a fost?

Am făcut o pauză, apoi am zis:

— În niciun fel. A sunat la interfon, dar n-am deschis.

— Cum adică?

— Păi, n-am răspuns. El a sunat, dar eu n-am răspuns.

— Cum aşa? Dar aveaţi întâlnire, sigur şi-a dat seama că erai acolo.

— Da.

— Şi n-ai deschis?

— Nu…

— I-ai zis ceva la interfon?

— N-am răspuns, dacă-ţi zic.

— Nu mai voiai să-l vezi?

— Nu ştiu. N-am putut să răspund. Asta-i tot.

— Te-ai răzgândit în ultimul moment?

— Nu ştiu. Nu pot să zic.

— N-ai răspuns, deloc?! N-ai zis nimic, absolut nimic?! Probabil şi-a pus tot felul de întrebări. Cred c-a sunat din nou…

— A, da. În ce priveşte sunatul din nou. A sunat iar. Ba chiar de o grămadă de ori. A rămas mult timp în faţa scării.

— A, da?

— Da, foarte mult.

— El, unul, chiar voia să te cunoască, păcat.

— Aşa e.

— Păi, asta e. Păcat. Dar dacă n-ai putut răspunde…

— Prima oară n-am răspuns. El a aşteptat şi a sunat din nou. A doua oară, iar n-am răspuns. A sunat din nou, şi tot n-am răspuns. Etc. A durat cam o oră în stilul ăsta. Înainte să sune din nou, aştepta, mai mult sau mai puţin timp. Mi-era teamă să nu urce la etaj şi să n-audă zgomote. Nu m-am clintit. Toată după-amiaza n-am îndrăznit să ies din casă. Mi-era teamă să nu-l găsesc în faţa scării. Mă simţeam rău. Îmi bătea inima tare. A fost groaznic. Noroc că eram cu Claude.

— Şi el ce zicea?

— Nimic. A stat cu mine.

— Christine, ar fi trebuit să răspunzi, totuşi… Nu crezi?

— Tu înţelegi ce-nseamnă când îţi zic că n-am putut? Eram tetanizată. Într-o stare de panică. Înţelegi?

— Sigur că înţeleg.

— El suna, suna, suna, ca o brută. La un moment dat a ţinut degetul apăsat pe sonerie cel puţin cinci minute. Zece minute, nu ştiu. Bineînţeles că ştia că sunt acolo. Dar sunt atâtea alte lucruri pe lângă asta pe care nu le ştie. Era groaznic acel driiiiiiiiiiiing. Acel driiiiiiiiiiiing care nu se mai oprea.

— El n-are nicio vină, să ştii.

— A sunat mult, la un moment dat. A ţinut degetul apăsat… pfff, nu ştiu, un sfert de oră, poate… În fine, nu ştiu, poate nu atât, în orice caz mi s-a părut foarte mult.

— Cât timp a rămas în faţa scării?

— Cel puţin o oră, dacă-ţi zic.

— Bietul de el.

— Tu mă asculţi sau ce? Nu se poate, n-am auzit eu bine. Nu poţi să-mi zici aşa ceva.

— Totuşi, e adevărat, Christine.

— Vaită-l.

— Nu-i asta… Dar venise acolo, voia să te vadă, el habar n-are de nimic…

— Da, ai dreptate. De acord. E-adevărat. Pe el trebuie să-l vaiţi. Nu, de-adevăratelea, e el un băiat necăjit. Bietul băiat, sărăcuţul de el, a petrecut o oră-n stradă şi nu i s-a răspuns. Ce nedreptate!

— Nu asta zic, Christine. Poate v-ar fi plăcut să vă cunoaşteţi. Amândurora. Poate aţi fi avut lucruri de oferit unul altuia. Nu?

— E mai complicat decât atât, vezi tu… El suna, suna, suna, suna şi, cu cât suna mai mult, cu-atât mai puţin îi puteam deschide, oricum. Pentru mine era şi mai groaznic decât pentru el. Pricepi? Poate chiar mi-ar fi plăcut să-i pot deschide. Dar n-am putut. Cu cât suna mai mult, cu-atât mai puţin puteam, oricum. Asta e.

— Nu e uşor, desigur. Dar ce putea el să-nţeleagă? Probabil n-a-nţeles ce se petrece.

— Păi, n-are decât să se informeze.

— Ar fi fost bine să deschizi, atâta zic. N-ai putut. Şi, după o clipă, a fost prea târziu, dar…

— Tu de partea cui eşti, acum? A mea sau a lui? N-aş şti să zic.

— Sunt de partea ta, Christine. Haide. Doar ştii, nu? Ştii, bineînţeles.

— Atunci, nu-mi mai spune lucruri care-mi demonstrează că nu-nţelegi. Încearcă să-nţelegi. Te rog. Am nevoie de asta. Încearcă să fii de partea mea. Să fii cu adevărat.

— Haide, Christine, n-am nevoie să-ncerc, chiar sunt.

Mi se-ntâmpla să-i închid telefonul în nas. Ea suna din nou. Ridicam receptorul din furcă, să nu mai ţârâie, şi-l trânteam la loc. Uneori o sunam înapoi. De fiecare dată sfârşeam prin a ne suna. Una sau cealaltă. După ce-şi făcea fiecare porţia de plâns. Şi ne vorbeam calm.

— Te iubesc, mamă.

— Şi eu.

În anul în care am fost însărcinată, naşterea fusese prevăzută pe 23 iulie. Claude lipsea întreaga lună, cu examenele. Ea a închiriat un apartament în Nisa. Când mi s-a rupt apa, pe 8, André şi cu ea m-au însoţit la clinică. M-au dus într-o cameră, iar ea a rămas alături de mine aşteptându-l pe Claude, care fusese anunţat.

Asemănarea dintre ea şi fiica mea m-a frapat imediat. Mi-am strecurat mâna în leagăn şi am acoperit partea din jos a făţucii ei. M-am concentrat pe frunte, pe privire. Era acelaşi amestec de profunzime şi de strălucire.

— Are ochii tăi, mamă.

După aceea, ne-am mutat la Montpellier.

Mamă,

Te iubesc. Mă gândesc la tine mult, mult, mult. Aici suntem fericiţi, viaţa e simplă, domoală, curge. Léonore e o comoară şi mi se pare o fetiţă extraordinară ca drăgălăşenie, ca graţie, o regină. De două luni, încerc să scriu o carte ca o scrisoare lungă în care ţi-aş vorbi. Mi-e foarte greu. Plâng adesea. Nu ştiu ce voi reuşi prin ea, poate nimic. Din fericire, am scos-o la capăt. Începea să-mi provoace suferinţă povestitul despre tine, mai ales despre iubirea noastră, despre imaginea mea despre tine, făcută din amintiri, aşteptare şi atâta fericire. Sper că vei continua să mă iubeşti. Trebuie. Léonore îmi spune „mamă”, de fapt ea spune „mimi”, începe să zică „tata”, imită lătratul câinelui şi miorlăitul pisicii când vedem aşa ceva. Oprirea medicaţiei mă oboseşte mult, dar încerc să rezist. Când mă gândesc că la anul voi avea treizeci şi cinci de ani! Sunt cu adevărat la mijloc între tine şi Léonore. Nu trece o zi, un ceas fără să mă gândesc la tine.

Te îmbrăţişez foarte, foarte tare,

Eşti mama mea,

Christine

S-a retras de la Casa de Contribuţii Sociale cu puţin timp înainte de vârsta de pensionare. Îşi împlinise numărul necesar de ani de cotizaţii. O bucura ideea că începând cu acel moment se poate trezi la orice oră doreşte. S-au mutat la Montpellier. Se ocupa de nepoţica ei, locuiam din nou în acelaşi oraş. Ne plimbam, mergeam prin magazine, ne opream la o terasă. Existau mai multe pieţe mari, luminoase, mărginite de cafenele, scăldate de soare.

— Am chef să trăiesc altceva, nu mai pot continua aşa, i-am zis. Avem o viaţă plăcută, însă… îl iubesc pe Claude, dar nu cred că-mi doresc să rămân cu el. Am chef să trăiesc altceva. Nu mai pot continua aşa.

— Cum adică nu mai poţi continua aşa?

— Nu-l iubesc destul. Îl iubesc mult. Îl iubesc, îl voi iubi mereu. Probabil îl voi iubi cât voi trăi. Chiar e sigur. Dar nu sunt „îndrăgostită” de el.

— Şi totuşi spui că-l vei iubi cât vrei trăi. Ce înseamnă pentru tine „să fii îndrăgostită”? Ce vrei să spui? Nu vă e bine împreună?

— Ba da. Dar… Nu ştiu… nu sunt îndrăgostită de el. N-am fost niciodată. E un om minunat, însă… ăsta-i adevărul. Aşa minunat cum e, îl iubesc, dar nu sunt îndrăgostită de el. Despre asta-i vorba. N-am ce-i face.

— Nu crezi că poate fi ceva trecător?

— Nu, nu cred.

— Bine. Dacă eşti sigură…

— Ce nebunie, de fiecare dată când îţi spun ceva, niciodată nu poţi lua acel ceva drept un adevăr. Niciodată. Mereu trebuie să fie ceva „trecător”, sau să fie relativizat într-un fel sau altul. Nici nu ştiu de ce-ţi mai povestesc, de fapt. Ce folos? Tu mereu trebuie să vâsleşti împotriva curentului.

— Christine, nu-i vorba de asta. Îmi fac griji pentru tine. Atât. Claude te-a susţinut atât de mult. Inclusiv cu scrisul. Vei întâlni oare pe cineva care să te înţeleagă la fel de bine? Care să te susţină la fel de mult, pe planul ăla? Eu asta spun! Şi asta mă îngrijorează. Înţelegi? Ai luat în calcul totul?

— Nu mai vreau să fiu închisă în chestia asta. Oricare ar fi motivul. Tocmai, doar cu scrisul sunt cu adevărat fericită. Relaţia asta nu mai poate dura. Pot să încerc să am o viaţă… am treizeci şi opt de ani. Pot să încerc. Şi-apoi, nu mai suport oraşul ăsta. Nu-i mai suport pe oamenii de-aici…

— Nu vrei să te mai gândeşti puţin? Claude te-a susţinut întotdeauna. E sincer, te iubeşte. E un om formidabil. Nu-i orişicine. Mie mi-e teamă că n-o să mai găseşti pe nimeni care să te susţină la fel de mult. Despre asta e vorba!…

— Opreşte-te. Te rog. Nu se poate să mă demoralizezi mereu în halul ăsta.

— Altceva voiam, Christine.

Tata a murit. Avea Alzheimer. Nu-l mai văzusem de zece ani. Mă despărţisem de Claude de un an. Am aflat de deces de la fratele meu vitreg, la telefon. A doua zi, urcam pe rue de la Loge către Place Jean-Jaurès, iar ea cobora în sens invers, către Place de la Comédie. Ne-am întâlnit.

— Eşti bine?

— Nu, nu prea. Nu-mi vine să cred, mamă, dar tot mă afectează să aflu că a murit. Pe tine? Te afectează?

— Nu.

— Deloc?

— Deloc.

— Absolut deloc?

— Exact, Christine, nu mă afectează deloc.

— Nu eşti tristă?

— Nu. Nu simt mâhnire.

— Deloc?!

— Deloc.

— Nu înţeleg. Eu sunt tristă, în pofida a orice. Nu eşti supărată? Deloc? Nu resimţi nimic?

— Nu, Christine.

— Te bucuri?

— Nici nu mă bucură, nici nu mă supără.

— Mi-e greu să te înţeleg. Eu, una, nu mai ştiu prea bine în ce stare sunt. Aşteptam să moară. Chiar visam la asta. Acum s-a-ntâmplat. Credeam că voi fi bucuroasă, dar, de fapt, nu sunt. În fine, nu ştiu. Mă simt pierdută. Am şi plâns. Tu nu? L-ai iubit, totuşi! E-un om pe care l-ai iubit!

— Da. Tocmai. Am plâns atât de mult pentru Pierre! Cred că nu mai am lacrimi pentru el. Deja plânsesem prea mult înainte.

— Aş vrea să merg la înmormântare. Dar nu singură. Şi nu văd cu cine să mă duc. Nimeni nu mi-a propus să mă însoţească, oricum. Singură, e prea greu. N-aş putea să stau în mijlocul acelor oameni. Înainte, visam la înmormântarea asta. Îmi imaginam familia lui plângând, într-o biserică, iar eu în fund, dispreţuindu-i şi urmându-i la cimitir; poate că aş fi rostit şi eu câteva cuvinte. Aşteptam acest moment. Şi până la urmă se pare că e ceva mai complicat. Nu înţeleg cum de tu nu simţi nimic. Nu simţi nimic?!… N-ai niciun sentiment? Deloc? Deloc-deloc? Pozitiv, negativ, nimic… Deci chiar sunt singură-singurică, asta e. O dată în plus. Trec printr-o stare grea. Îţi dai seama. Singură, ca de obicei. Mda, hai, n-am pentru ce să-ţi mulţumesc.

Am făcut un pas înainte, s-o părăsesc şi să-mi continui drumul. Ea m-a oprit.

— Ascultă-mă bine, Christine, am să îţi spun ceva: dacă, şi după moarte, tatăl tău tot ne desparte, eu nu sunt de acord.

— Ai spune orice, dar chiar orice, nu te gândeşti cu adevărat decât la tine. N-a existat nimeni să mă apere când l-am întâlnit pe tata. Acum nu-i nimeni să mă ajute să-i trăiesc moartea. Tu să m-asculţi pe

mine. Relaţiile noastre sunt praf. Ok?! La revedere. Mă întorc la mine.

În anii care au urmat, am început să-i pun în cârcă eşecurile mele. O acuzam că nu se luase la bani mărunţi, că nu fusese la terapie decât trei ani, că găsise în tata un vinovat la îndemână, că nu se gândise la propria ei responsabilitate în ce mi se întâmplase. O sfătuiam să nu se mire, în consecinţă, de problemele relaţiei noastre. Îi spuneam că eram victima egoismului amândurora. Că nu se deosebeau cu nimic pe planul ăsta, preocupaţi doar de cum se priveau unul pe celălalt. Că faimoasa fotografie făcută la ţară, în aceeaşi poziţie, sprijiniţi de acelaşi stâlp, stătea mărturie. Că fiecare se lua drept oglindă a celuilalt. Că fusesem sacrificată.

— Aşa că nu mai pot. E crunt. Viaţa mea e prea grea.

— O să fie bine, Christine, înţeleg că poţi gândi aşa. Dar va fi bine. Viaţa poate fi grea, foarte grea. Nu o să fie aşa întotdeauna. Viaţa se schimbă. Te asigur. O să vezi. Credem uneori că e totul blocat… Dar nu. Nu-i adevărat. Credem, dar e fals. Avem impresia că suntem într-un tunel, ne spunem că n-o să ieşim din el niciodată. Înţeleg că vezi lucrurile aşa, dar…

— Nu, nu înţelegi.

— Probabil nu înţeleg exact.

— Problema nu e că nu-nţelegi exact, ci că nu înţelegi nimic. Nu-ţi dai seama de dificultate. Nu mă cunoşti. Nu ştii cine sunt.

— De ce mă bruschezi aşa?

— Îţi zic adevărul, nimic mai mult.

— Cu siguranţă am greşit. Nu neg. Dar acum nu-ţi spun nimic rău, Christine!

Un strat de plumb plutea deasupra creştetelor noastre, în permanenţă. Înălţimea varia. Prezenţa lui ne împiedica să respirăm. Uneori se abătea asupra noastră. Nu ne mai puteam preface.

Intimitatea fizică nu mai era posibilă. Promiscuitatea, micul dejun, obişnuinţele alimentare, s-o văd în capot, să ne uităm împreună la ştirile de la televizor. Se terminaseră cu toatele. Dispăruseră. Locuiam la Paris cu fiica mea. Mama venea să ne vadă. Nu dormea la noi acasă decât dacă lipseam eu, de cum mă întorceam mergea la hotel. Ca să evităm coabitarea, intruziunile. Mânuirea rufelor murdare, a prosoapelor, a cearşafurilor, vederea discurilor demachiante din bumbac, a resturilor din frigider. Nu mâncam niciodată acasă. Într-o seară, totuşi, mânată de vinovăţie, i-am propus să rămână la cină. Am pus masa în bucătărie. Am aprins cuptorul, să încălzim nişte paste gratinate şi nişte farfurii cu legume pe care le gătise ea, ştiind că aveam să mă-ntorc. Nu mai ştiu de unde veneam, probabil avusesem ceva de făcut în alt oraş, iar ea venise să stea cu fetiţa mea. Tacâmurile erau puse. Ne-am aşezat. Şi am început să ne servim, când, dintr-odată, m-am ridicat:

— Scuze, nu pot să suport. E prea mult pentru mine. Scuze. Sunt obosită, scuze. Nu pot. Scuze, Léonore. Îmi pare rău. Nu pot să continui cu trăncăneala, acum, nu se poate. Eu, una, nu mai pot. Să mă prefac şi toate cele, nu mai pot.

— Christine, nu ne prefacem.

— Ba da. Ba da, mamă, ne prefacem. Eu, în orice caz, mă prefac. Şi asta mă epuizează. Suntem în gol, n-avem nimic să ne spunem. Nu mai suport. Scuze, Léonore. Şi mie mi-ar fi plăcut să se poată, să putem cina toate trei, cu bunica ta, liniştite. Dar nu merge. Să ştii, relaţiile nu-s întotdeauna uşoare, chiar şi cu oamenii pe care-i iubim. Te bucurai să iei cina cu bunica, ştiu, şi-ţi cer iertare, căprioara mea, dar nu pot. Iartă-mă, puiul meu. Am nevoie să mă odihnesc. Să mă destind. Sunt obosită în seara asta. Nu pot să mă forţez să am discuţii golite de conţinut, aşa. Mamă, vrei să vii cu mine, te rog?

Am ieşit din bucătărie, ea s-a ridicat de la masă şi m-a urmat pe hol. Ne-am îndreptat spre intrare. Odată ajunse în faţa uşii:

— Mamă, te rog, vrei să pleci? Scuză-mă. Nu pot să fac altfel. Îmi pare rău. Dar nu reuşesc. Poate într-o zi va fi mai bine. Dar aş vrea să pleci. Te rog.

— Bineînţeles, Christine.

— Îmi pare rău.

— Să nu-ţi pară, Christine, nu e nicio problemă.

Haina ei era pe holul de la intrare, pusă pe o băncuţă. A luat-o, a îmbrăcat-o. Am deschis uşa. Ea a ieşit pe palier. Eu am rămas în prag până ce a sosit liftul.

— Iartă-mă, mamă.

— Nu-ţi cere iertare, Christine. Nu e grav. O să te odihneşti. Ne vedem mâine… Dacă vrei tu. Cum doreşti. Nu-ţi face griji. Odihneşte-te.

Îşi rezerva întotdeauna o cameră într-un mic hotel de lângă Place de Clichy. Ajunsă lângă bloc, a plecat în direcţia aceea. Fără măcar să ridice capul să vadă dacă eram pe balcon. Silueta i-a dispărut la colţul străzii. M-am întors la fiica mea, în bucătărie.

Ne dădeam întâlnire direct într-o cafenea. Sau trecea să mă ia de acasă, şi ieşeam fără să ne oferim timpul să ne aşezăm în salon.

Abia sosită, căutam cea mai bună modalitate să scurtez treaba. Nu ne mai luam în braţe, suspinând. Ne pupam pe fiecare obraz. Uneori André o însoţea. Ea îşi ţinea o mână pe telefon când se plimbau. Dacă sunam, îl simţea cum vibrează. Şi dacă-i spuneam că am timp, ne întâlneam. André se întorcea la hotel şi o aştepta acolo.

În general rămânea o săptămână. Ne vedeam o dată la începutul perioadei, o dată la mijloc, o dată la sfârşit.

Când se întorcea la Montpellier, îi telefonam. Uneori plângeam.

— Nu-mi vine decât să mă arunc în gol.

— Nu spune asta, Christine a mea.

— De ce să nu spun? Ţi se pare că nu-i adevărat? Ţi se pare că n-am de ce? Trebuia să faci mai multe dacă voiai să nu ajung aici. N-ai făcut niciodată nimic ca să încerci să-ţi înţelegi rolul în toată povestea asta. Uite, nu reuşesc să am o relaţie amoroasă în regulă. Crezi că poate ieşi cineva cu bine din ce-am trăit? Chiar crezi? Eşti conştientă că ai un rol principal în povestea asta?… Şi că nu te-ai luat niciodată la bani mărunţi. Nu înţelegi, nu înţelegi locul exagerat pe care îl ai în viaţa mea, nu înţelegi că mi-ai invadat viaţa?… Că n-o pot trăi pe-a mea. Că pentru mine totul se învârte atât de mult în jurul tău, că nu mă mai opresc din căutarea ta. Dintotdeauna. Din încercarea să fiu tu. Ei, da! Nu eşti conştientă de asta, nu-i aşa? Nu m-am apropiat niciodată de oameni care să-mi placă mie. Ci de oameni care ţi-au plăcut ţie, sau care ţi-ar fi plăcut. Niciodată n-am făcut altfel decât în funcţie de tine. Iar tu stai acolo şi nu-ţi pui nicio întrebare. Nu, dar visez!

— Am fost la psihanalist timp de trei ani, Christine…

— Trei ani! Glumeşti. Ce ai timp să-nţelegi în trei ani?

— Poate că n-a durat foarte mult timp, dar… am înţeles totuşi anumite lucruri. De exemplu, când a venit Marc să-mi spună, iar după aceea, noaptea, am făcut infecţia…

— O, termină…

Considera că infecţia trompelor, care survenise în noaptea de după discuţia cu Marc, fusese o formă de a mă proteja. Fiindcă fusese internată, iar eu am fost nevoită să rămân la Reims, deşi planificaserăm să mă văd cu tata. Ea revedea filmul etapelor decisive. Poate că greşise ascultând sfaturile pe care le răspândea societatea din vremea aceea. În materie de egalitate a drepturilor, de exemplu. Cu siguranţă că făcuse greşeli. Probabil îi lipsise luciditatea. Cu siguranţă se

eliberase de responsabilitatea ei în ce mă privea când îl întâlnisem pe tata, considerând că se cuvenea, după atâţia ani.

— Probabil era foarte egoist, nu? Dar cred că asta m-a păcălit.

Îmi povestea cu săptămâni înainte ce o să facem când va reveni. Şi se întorcea. Ne vedeam ca două străine care n-au să-şi spună nimic. Întâlnirile erau de formă, lipsite de viaţă, orientate pe chestiuni concrete.

— Îţi zic că pot. Am pe livretul meu bani pe care nu-i folosesc. Pot foarte bine să-ţi dau din ei. Nu-ţi face griji, în mintea mea oricum aşa erau rostuiţi. Ai nevoie de o maşină de spălat, nu? Păi pot să ţi-o ofer eu. Am dreptul să-ţi ofer o maşină de spălat, nu?

Uneori, venea cu un cadou. Nu-l nimerea. Culoarea, forma, materia, stilul. Mereu era ceva greşit.

— Se poate schimba dacă nu-ţi place. M-am interesat, se poate.

Iarna, îmi oferea cămăşi din lână şi mătase. Dacă nu-mi plăceau, măcar îmi foloseau.

— S-o porţi pe sub un pulover, ţine de cald.

— Mulţumesc.

— Ştii, e un pic ca şi cum te-aş îmbrăţişa…

Încetasem să-i mai spun „mamă”. S-a întâmplat pur şi simplu, de la sine, fără intenţie, fără o decizie. Încetul cu încetul. Nu fusese ceva premeditat. La început, frecvenţa cuvântului a scăzut. De parcă nu mai era necesar. Apoi a căpătat o tonalitate stânjenitoare. Devenise bizar, nepotrivit. Apoi a dispărut. Cu desăvârşire. Îmi devenise cu neputinţă să-l mai rostesc.

Ea însă continua să-l folosească. Apropo de bunica mea.

— Mă tem că nu m-am purtat cu destulă bunăvoinţă cu mama.

— De ce spui?

Avea lacrimi în ochi. La început, un reflex în fundul ochiului, un lichid vag. Putea fi o reacţie a corneei la praf. Sau o iluzie a mea.

— Am fost o problemă pentru ea.

— În ce fel?

— Pentru că prea mult timp am rămas legată de tatăl tău, prea mult timp am crezut în el. Eram nefericită. Şi o sâcâiam cu asta.

Se ajungea la baie de lacrimi. Avea obrajii umezi. Faţa i se schimonosea.

Când o sunam, imediat ce spuneam „alo” începeam să mă vait. Oboseala mea, munca, singurătatea, faptul că nu voi izbuti niciodată. Sunam din obligaţie. După ce închideam, nu ştiam când ne vom mai suna. Dar poate următorul apel avea să fie mai puţin tensionat.

În ziua sărbătorii mamelor, la sfârşitul dimineţii, o sunam.

— La mulţi ani!

— Mulţumesc, căprioara mea.

— Sper să petreci o zi frumoasă.

— Vom încerca.

— Ce veţi face?

— Vom merge la cinema, cred.

— La ce film?

Abia ce deschideam un subiect de conversaţie, că aveam chef să trec la următorul sau să-i zic brutal la revedere.

Uneori, închideam pe neaşteptate, fără să-i las timp să sfârşească fraza pe care o începuse.

— Bine, te pup, mai vorbim.

În general o anunţam de la începutul apelului:

— Uite, n-am mult timp. Dar putem să stăm de vorbă cinci minute.

Nu mă mai suna din proprie iniţiativă, îi era teamă să nu nimerească prost. Mai puţin în cazul când se scursese o perioadă de timp obiectiv de lungă. Îmi lăsa mesaj pe robotul telefonic. Vorbea la aparat bine dispusă. Se străduia să pună lejeritate în ton şi veselie în voce.

— Păi, eu sunt…

Înainte să închidă, urca nota finală a frazei.

Ca să-mi dea un semn de viaţă şi să fie sigură că nu mă deranjează, s-a învăţat să-mi dea sms-uri pe mobil. Treceau luni întregi fără să ne auzim vocea.

Când aveam vreo întâlnire, cum adesea ajungeam mai devreme de ora stabilită, dacă-mi rămâneau câteva minute de omorât înainte să sosească persoana, o sunam.

— Te deranjez?

— Nu. Tu nu mă deranjezi niciodată.

Când persoana sosea, o expediam şi închideam, satisfăcută că mă debarasam de apel. Se isprăvise.

Dacă simţeam vreo emoţie, niciuna dintre noi n-o exterioriza. De parcă n-ar fi fost. Nici râsete aproape că nu mai erau. Când ne întâlneam, era tensionată. Încerca să-şi ascundă neliniştea. Sosea în cafenea cu o falsă însufleţire pe chip. Şi se aşeza pe banchetă, ţeapănă.

— Deci? Ce mai faci?

— Bine. Dar tu?

Îmi dădea veşti din Châteauroux, apoi căuta un alt subiect. Timpul nu trecea. S-a întâmplat s-o întrerup brutal:

— Vorbeşte-mi despre originea ta evreiască.

Se destindea. Spatele i se curba în sfârşit pe banchetă, părea să mă intereseze ceva.

Eram amândouă la mila undelor, a dispoziţiei de moment, a clipei, ambianţei, subiectului, iar data viitoare totul se juca din nou.

Dar când sosea trebuia s-o vezi mergând către masă. Avea acelaşi zâmbet de demult, aceiaşi ochi strălucitori. Nu se schimbaseră.

— Eşti superbă.

Ceea ce s-a petrecut după aceea a fost o surpriză.

Sentimente foarte vechi, pe care le credeam pierdute, datând din tinereţea ei şi din copilăria mea, au început să reapară. Niciuna nu le aştepta.

Nu mai spera. S-a întâmplat fără să ne dăm seama. De-a lungul anilor. Puţin câte puţin. Poverile de angoasă nu dispăruseră. Puteau să plesnească în orice clipă. Să cadă peste noi, să împută atmosfera, clipa. Deveniseră mai rare, mai puţin puternice. La început, a existat o circumstanţă. Pornind de la ea, balanţa a început să se încline în celălalt sens. Nu s-a prezentat ca o schimbare, la început. Dar a existat o circumstanţă, o simplă circumstanţă care a provocat o deplasare. O foarte mică diferenţă. O modificare în tonul iniţial. Ceva infim.

Tocmai se scursese o perioadă îndelungată fără să fi luat legătura şi abia ce ajunsesem în străinătate, pentru două săptămâni de vacanţă. Am decis să-i trimit un e-mail. Nu obişnuiam. Apoi am ieşit la cină cu cel care mă însoţea, Charly, cu care-mi împărţeam viaţa de mai mulţi ani. Ea mi-a răspuns a doua zi.

> *Mesajul tău m-a emoţionat. Voiam să-ţi spun că şi eu te iubesc şi te îmbrăţişez strâns.*
> *Pe curând, Christine a mea,*
> *Mama*

Ne-am scris pe întreaga durată a acelui sejur.

> *Merge, dar nu-i uşor. A devenit necesar să-l însoţesc pe André la cele mai mici treburi ale lui, la dentist, la cumpărături... Asta îmi cere să fiu constant prezentă şi atentă. Uită pin-ul cardului, orarele. Pleacă şi se întoarce cu lucruri total inutile sau pe care nu le doresc. Sau se pierde, din senin nu mai ştie unde e.*
> *Merge, dar trebuie să fiu prezentă şi atentă. Ceva destul de greu. Nu-i uşor. Lucrurile sunt stabile. Dar, cum să-ţi spun... Am impresia că viaţa se îngustează, că posibilităţile scad.*

În fine, atâţia oameni trăiesc lucruri mai grave decât cele cu care încerc să mă descurc. E o nouă viziune asupra lucrurilor.

Mă bucur foarte mult că vei veni curând la Montpellier, aşteptându-te îţi urez şedere plăcută în continuare.

Salutările mele prieteneşti pentru Charly.

Te sărut,

Mama

André urma un tratament împotriva cancerului care-i distrugea învelişul protector al neuronilor. În creierul lui nu se mai făceau unele conexiuni. Uita de la mână până la gură ce făcuseră, ce-şi spuseseră.

Am sunat-o chiar în seara aceea.

Christine,

Ieri-seară, la telefon, când ţi-am spus că mă simt singură de când André are problemele astea, tu ai zis: „Suntem singuri". Am răspuns: „E-adevărat, dar uneori credem că nu suntem". M-am mai gândit la asta de dimineaţă. Fiindcă tu mi-ai spus şi: „Dar măcar e acolo". Aceste cuvinte simple mi-au făcut bine. Mi-a devenit limpede: chiar când simţim singurătatea, adesea e un sentiment fals. Cineva pe care îl iubeşti şi care te iubeşte, care e acolo cu prezenţa, cu vorba, asta înseamnă viaţa. Bine, poate-ţi povestesc numai aiureli, dar îmi doream să-ţi spun.

Sper că te-ai putut odihni şi plimba. Aici, vremea nu ţine cu noi, astăzi a plouat toată ziulica.

Te îmbrăţişez cu putere,

Mama

Tocmai ţi-am citit sms-ul, Christine. Aveam de gând să-ţi răspund la mail, bineînţeles. Voiam să mă ocup de asta astăzi. Se întâmplă

să nu-mi deschid calculatorul cu zilele. Te încredinţez că răspunsul meu puţin întârziat se datorează nu indiferenţei, dimpotrivă, mi-a plăcut mailul tău, ci unei nevoi, înainte de a-ţi răspunde, să-mi vin în fire într-un univers mai potrivit decât spitalul. Ieri, mi-am petrecut acolo mare parte a zilei, André avea programare la o evaluare periodică într-un serviciu al spitalului universitar[11]*, specializat în problemele care-l privesc pe André. E o altă lume, puţin plăcută. Ne vom întoarce acolo miercuri.*

Diseară, o mică schimbare, mergem la Corum să ascultăm Simfonia a IX-a de Beethoven, o ştii: Pam-Pam-Pa-Paaam…

Vezi, mai există şi momente plăcute, din fericire.

Sper că pentru voi totul merge bine.

Mă gândesc la tine şi-ţi urez zile frumoase în peisajul superb de-acolo. E destul să citesc ce-mi scrii ca să-mi doresc s-ajung şi eu. Profitaţi din plin.

Te îmbrăţişez,

Mama

Chiar, ai dreptate, mă încurcasem în numere, Pam-Pam-Pa-Paaam e Simfonia a V-a a lui Beethoven. A IX-a, Oda bucuriei, *a fost superbă ieri, într-adevăr. Un moment de fericire pură. Când auzi aşa ceva, ştii că frumuseţea există.*

Astăzi este ziua de naştere a lui Didi, 74 de ani. Îmi amintesc de ea mititică, rotunjoară şi bucălată, cu cozile făcute coroniţă. Cum trece timpul!

Îmi ceri să-ţi vorbesc despre spital… Da, e o altă lume. Una diferită. Locul în care mergem noi e special. Tratează numai problemele zise ale îmbătrânirii. Deja, cuvântul n-are nimic simpatic.

Întâlneşti acolo oameni care abia merg cu cadru etc. În fine, îţi dai seama cam ce mediu e.

Dar nu vreau să te întristez astăzi. Profită din plin de ultimele tale zile însorite.

Te îmbrăţişez,

Mama

Tocmai am primit un mesaj drăguţ de la Jean Dubois, care semnează: al dumitale prieten, Jean. Mi-a făcut plăcere.

Mama

Îmi pui întrebări dificile, Christine. Dacă dorinţele din copilărie şi sentimentele se explică; eu nu cred. Le trăim.

De ce-am rămas ataşată de tatăl tău atât de mult timp? Şi eu pot să mă întreb acelaşi lucru. Nu ştiu să răspund. Motive şi explicaţii poate că există destule: viaţa la Châteauroux, contextul social al vremurilor, lipsa de alte întâlniri interesante…

Nu prea îmi vine să stărui asupra lor.

Te îmbrăţişez strâns de tot, Christine,

Mama

Câteva luni mai târziu, a venit să mă vadă la Paris. Ne-am dat întâlnire într-un restaurant. Era foarte cald şi foarte frumos afară. Venise vara. Terasa era ticsită. Sala era pustie. Am luat loc în sală. Când a sosit, m-am ridicat:

— Pari în formă, arăţi minunat.

— Totuşi, am dormit prost.

Ne-am pupat pe amândoi obrajii, iar ea s-a aşezat în faţa mea.

— Te simţi bine?

— Da, dar în camera noastră a fost congelator. Nu ştiu cum au reglat aparatul de aer condiţionat. Mi-a fost atât de frig, că am dormit în capot.

— Ar fi trebuit să telefonezi la recepţie, să reclami.

— O, nu. Au promis că-l vor da mai încet la noapte.

— Da, dar nu-i normal, nu poţi petrece o noapte întreagă în frig, trebuie să protestezi. Ai optzeci şi trei de ani! Iar André, nouăzeci! Nu puteţi dormi în frig.

Chelneriţa a sosit, am comandat. Eram singure, faţă în faţă, în sala practic pustie.

— Ah, am să-ţi arăt ceva!

Şi-a luat geanta, a scos un plic din ea, din el a tras o fotografie, pe care a pus-o pe şerveţelul meu. Mi-am coborât privirea.

— A, păi atunci o pun la loc!!

Izbucnisem în hohote de plâns.

— Nu vreau să plângi.

Cu un gest rapid şi scurt, a luat fotografia înapoi.

— Mai arată-mi-o, te rog.

A aşezat-o din nou în faţa mea.

Era o fotografie a ei cu un tânăr. El o ţinea de după umeri. Privea către obiectiv. Cu un zâmbet incredibil. Fotografia fusese făcută vara. Ea purta o rochie uşoară din bumbac imprimat. El, o cămaşă albă băgată la iuţeală în pantaloni. Era frapantă strălucirea tânărului. Aerul lui că înota în fericire. Văzând fotografia, îţi spuneai: „Mai fericit de-atât nimeni nu poate fi”.

Am plâns din nou.

— Sunt eu cu Charlie.

— Ştiu. Am înţeles. Tocmai.

Chelneriţa ne-a adus mâncarea. A pus farfuria cu somon în faţa mea şi cealaltă farfurie în faţa ei.

Ea a luat din nou fotografia. A pus-o la loc în geantă.

— Poftă bună, doamnelor.

I-am mulţumit chelneriţei. Ne-am privit. Mâncarea începea să ni se răcească pe masă.

— Vrei să ştii ce m-a făcut să plâng?

— Da, bineînţeles.

— Mi-ai spus întotdeauna, vorbindu-mi despre Charlie, că nu-ţi plăcea. Că de-asta ai rupt logodna. Şi nu pricep. Văd un tânăr superb, cu un zâmbet incredibil, de o frumuseţe… Dar de o frumuseţe… neverosimilă.

Ochii au început să-i strălucească, a avut un zâmbet ştrengăresc, abia schiţat:

— Credeai că e slut?

— Mi-ai tot zis că nu-ţi plăcea, mereu mi-ai repetat. Mi-ai zis că nu-ţi plăcea când te săruta. Şi văd acum fotografia asta, cu un tânăr care mi se pare superb. N-am ştiut că era atât de frumos. Charlie era *foarte* frumos.

— Era mai ales foarte de treabă!

— Da, mi-ai spus-o de fiecare dată. Dar nu mi-ai zis că era frumos. Nu atât de frumos. Dimpotrivă. Odată ce mi-ai spus că nu-ţi plăcea.

— Mi-ar fi adus şi luna de pe cer…

— Ştiu, mereu ai spus asta.

— A, da, se poate.

— Vrei să ştii ce-mi trece prin minte? Ce mă chinuieşte? Şi ce explică de ce plâng? Şi ce înţeleg subit, văzând fotografia lui Charlie?

— Da. Sigur, Christine. Spune-mi.

— Aşteptai să întâlneşti un ticălos. Îl aşteptai pe tata. Eu aş fi preferat ca tatăl meu să fi fost acel tânăr.

Mi-am ascuns faţa în şervet.

— Hei… Nu plânge.

Primise veşti de la el. La şaizeci de ani după despărţirea lor, se apucase s-o caute. Se căsătorise, avusese copii, dar n-o uitase niciodată. Mereu crezuse că într-un fel îşi ratase viaţa, că ar fi trebuit s-o petreacă împreună cu ea. Îi dăduse de urmă. Şi-i trimisese o scrisoare, cu numărul lui de telefon.

— A fost amuzant. Are vocea unui domn bătrân.

— Când vii data viitoare la Paris du-te să-l vezi. Unde locuieşte?

— La periferia din sud, cred. Către Essonne. Pe acolo, pe undeva.

După prânz ne-am plimbat. A doua zi, ne-am revăzut în acelaşi loc.

Cei mai mulţi clienţi erau pe verandă sau pe terasă. Tot mai era foarte cald afară. Ne-am aşezat la aceeaşi masă ca data trecută. În sala aproape pustie.

— Voiam să-ţi spun ceva, Christine. Ştii, într-una din cărţile tale, la un moment dat, în *Târgul amanţilor*[12], mi se pare, Bruno spune: „E oarbă cucoana?”.

— Da.

— Brusc, am avut un şoc când am citit această frază. Apoi m-am mai gândit. Şi voiam să-ţi spun.

A făcut o pauză, ca pentru a-şi înghiţi saliva.

— Voiam să-ţi spun: da. Probabil că eram oarbă. Crede-mă că-mi pare rău. Am fost atât de oarbă, atât de oarbă. Atât de oarbă.

— Nu plânge. Nu te îngrijora, mamă.

A urmat o tăcere lungă. Mă uitam la expresia ei.

— Eşti om bun, mamă.

— Şi ce schimbă asta?

— Schimbă totul. Totul. Trebuie doar să admiţi că există şi oameni care nu-s buni.

O lacrimă îi aluneca pe obraz. O mică lacrimă stingheră.

— Mamă, ştii, şi eu am făcut lucruri de care nu sunt mândră. Câţi ani te-am denigrat?! Nu-i aşa? Cât timp am jucat jocul tatei? Crezi că sunt mândră de asta? Din clipa-n care l-am întâlnit, am început să te desconsider. Pe tine. Să te devalorizez. Să te critic. Deşi te iubeam atât de mult. Atât de mult, mamă. E sub orice critică. Sub orice critică. Am fost sub orice critică. E lamentabil. Mi-e ruşine, azi. Mi-e ruşine pentru ce am făcut. Că te-am desconsiderat. Tot timpul care a trecut, atât de mult. Ai impresia că nu-mi pare rău? Că nu sunt supărată pe mine? Ce ruşine!

— Erai la adolescenţă.

— Da, ce să spun! Chiar crezi că asta-i explicaţia?

— Pe vremea aceea se insista mult pe asta. Exista un discurs întreg despre criza adolescenţei, tot tacâmul.

— În afară de copilărie, când te adoram, am impresia că mi-am petrecut viaţa să te critic. Iartă-mă, mamă.

— Probabil eu îţi stârneam reacţia asta. Poate chiar o căutam cu lumânarea. Am fost atât de respinsă! De altfel, tocmai în privinţa asta, deşi n-are legătură directă, şi totuşi… Voiam să-ţi zic că ţi-am citit textul despre ruşine, în *Libération.* M-a zguduit ce-ai spus acolo. Nu ţi-am povestit imediat fiindcă m-a răscolit. Mi-a amintit momentele de sărăcie lucie pe care le-am trăit.

— Ce momente?

— Păi, nişte momente prin care am trecut. Lucruri pe care le-am simţit în urmă cu foarte mult timp. Dar care te marchează pe viaţă, am impresia.

— La ce momente te-a trimis cu gândul?

— Offf. Chestii vechi. Nu-i foarte plăcut să mă gândesc la ele.

— Încearcă să-mi spui.

— Îţi pot da un exemplu-două, dacă vrei, pentru că pare să te intereseze…

— Da, chiar vreau.

— Bine, ţi le zic aşa, alandala… cum îmi vin…

— Da.

— Ei bine, ruşinea de sărăcia lucie, de exemplu, pentru mine e… îţi zic cum îmi vine, da?…

— Da, da.

— Mi-era ruşine să merg iarna la şcoală cu sandalele de vară. Mă simţeam stânjenită când lumea se uita la picioarele mele. Mi-era ruşine să fiu îmbrăcată foarte sărăcăcios. Mi-era ruşine s-o văd pe călugăriţa care venea să-i facă injecţii bunicii că-i dă o bancnotă de cinci franci mamei, care în ziua aceea n-avea nimic cu ce să cumpere de mâncare.

Vorbea, uitându-se la mine.

— Să accept şi să înţeleg, fiindcă mi se ceruse, că Moş Crăciun n-a putut să se gândească deloc la mine. S-o văd pe mama pornind către birourile Gestapo, înainte de plecarea lor iminentă, ca să primească puţinii bănuţi pentru călcatul unor rufe, rămaşi neplătiţi. Ea, care era atât de temătoare, se întorsese cu bănişorii ei. Îmi amintesc ce mândră fusese că îndrăznise să se ducă.

Privea prin ochiul de geam, ca şi când bunica tocmai trecea pe acolo.

— Te deranjează, mamă, dacă-mi notez ce spui?

— Nu. Nu mă deranjează. Şi mai e un lucru, Christine, pe care voiam să ţi-l spun.

— Legat de ruşine?

— Da.

— Ce anume?

— Ai crezut întotdeauna că nu dădeam doi bani pe mediul nu prea plăcut al zonei de dezvoltare urbană, şi mai târziu pe Chatillons. Te înşeli. Era tare greu. În acelaşi timp, reprezenta o anumită siguranţă. Un anumit confort, care-şi arăta nasul puţin câte puţin. Îmi doream aşa de tare o viaţă mai bună pentru tine, să ai şansa să studiezi, un alt mediu de viaţă.

Îşi învârtea verigheta pe deget. O verighetă din şapte inele împletite pe care i-o dăruise André când se căsătoriseră. Şi se uita când la ochiul de geam, când la mine.

— În prezent nu mai am grijile sfârşitului de lună. Şi totuşi.

Un chelner a venit să ne întrebe dacă vrem desert. I-am răspuns că nu. A plecat.

— Şi totuşi?

— Da, şi totuşi. Mărturisesc că mi se-ntâmplă să mă mai gândesc cu părere de rău la zona de dezvoltare urbană… Sau la Chatillons… Şi chiar la zilele în care-mi făceam socotelile cu ce datorii am de plătit, iar tu-mi spuneai: „Mamă, tu faci atâtea lucruri interesante!”

— Îţi ziceam eu aşa?

— Da. Îmi ziceai. Erai o drăgălaşă, să ştii. Aveam o fetiţă drăgălaşă. Şi ne era bine. Nu reuşesc să-ţi spun lucrurile exact cum aş vrea. Uneori e greu să exprim anumite sentimente. Mi-ar plăcea atât de mult să pot spune ce simt. Dar ce e adânc în suflet e cel mai greu de exprimat.

— E-adevărat.

— Îmi amintesc de un an petrecut în zona de dezvoltare urbană, care a fost deosebit de frumos. Când aveai tu zece ani. A fost un an cu adevărat fericit. Era după ’68. Bătea un vânt de libertate. Tu te bucurai. Erai mândră că ai o vârstă din două cifre. Eu găsisem la Gireugne un anturaj profesional care-mi convenea. Tu aveai şcoala, prietenele tale. Totul mergea bine. Era o perioadă calmă. Ne iubeam, ne era bine împreună, râdeam mult. Îmi spuneai: „Eşti veselă, mamă”.

— Ştiu. Îmi amintesc.

— Anul acela a fost foarte frumos. Am plecat amândouă în vacanţă pentru prima oară după multă vreme. La Kerpape.

— Acolo am întâlnit-o pe Christelle?

— Nu-mi mai amintesc cum o chema. Dar, da, te întâlniseşi cu o fetiţă de vârsta ta. O belgiancă mică. A fost o vacanţă foarte reuşită. Fără nimic special. Dar senină.

Avea lacrimi în ochi. Şi-a şters colţul ochiului, apoi s-a uitat la lăcrimioara de pe vârful degetului.

— Acum am un alt fel de viaţă. Poate chiar sunt o altă persoană. Dar am păstrat mereu în mine amintirea anului în care aveai tu zece ani. Şi totuşi nu se-ntâmplase nimic extraordinar. Iar lucrurile nu erau mai simple. În fine, uite!… Toate astea au ieşit la lumină după ce ţi-am citit textul despre ruşine. Chestii mărunte. Mai nimic. Vezi şi tu! O mică scufundare în trecut.

— Mamă, ne-am putea scrie când te vei întoarce la Montpellier… Ce părere ai?

— Ar fi atât de bine! Mi-ar plăcea să ne facem obiceiul ăsta. Mi se pare poate mai puţin artificial decât o conversaţie telefonică rapidă. În fine, depinde…

În faţa restaurantului era o piaţă mare, sau mai degrabă o intersecţie mare, traversată de două bulevarde mari şi de străzi în diagonală. A trecut un Traction[13].

— Ia uite, mamă.

— A, da, uite, un Traction. L-am urmărit din priviri.

— Îmi amintesc, când eram mică, mai vedeai aşa ceva pe stradă.

— Ştii… uneori, când mă gândesc la trecut, mă întreb unde s-a dus toată lumea aceea. Şi dacă a existat cu adevărat. Îmi spun: „Unde o fi lumea pe care o ştiam eu?”.

— Ne iubeam mult, mamă.

— Doar asta aveam!

A tăcut.

Apoi am întrebat-o:

— Mai ai colierul din piatra lunii?

— Din piatra lunii? Am avut eu un colier din piatra lunii? Nu, nu cred. Te înşeli. N-am avut niciodată un colier din piatra lunii.

— Ba da, cum să nu. Era un colier lung, cu pietre albastru-verzui, translucide, ovale.

— A, da! Mi-am amintit. Uitasem de el. Aveam şi un căluţ de mare, cu ochi verzi şi frumoşi. Mi-l dăruise tatăl tău. Dar l-am aruncat după vizita la Châteauroux, când m-a anunţat că s-a căsătorit.

— Pot să te întreb ceva, fără nicio legătură?

— Sigur că da.

— Vorbea uneori despre evrei?

— Da. Nu era foarte pozitiv.

— Ce spunea?

— Lucruri mărunte, aşa, în trecere. Niciodată nu erau discursuri lungi. O vorbă acum, o frază mai încolo.

— Ce, de exemplu?

— Mărunţişuri. Încercam să nu le bag în seamă.

— Ştia că eşti evreică?

— Bineînţeles.

— Dă-mi un exemplu.

— Of, habar n-am. Ştii, eu…

— Unul măcar. Trebuie să-ţi aminteşti ceva.

— …Îi considera inteligenţi, dar trebuia să ai grijă cu ei, să nu le-arăţi încredere. Erau oameni care voiau să obţină diverse. Trebuia să rămâi prudent. Vorbe de genul ăsta, care-i scăpau. Iar el era împotriva statului Israel. Îmi amintesc, încă aud o frază în cap: „Să ia o ţară, aşa!”.

— Hmm…

— O spunea pe un ton şocat. Tonul cuiva căruia nu i se pare corect. „Să ia o ţară, aşa!” Îmi amintesc. Chiar bine. „Să ia o ţară, aşa!” zicea.

— În faţa ta?! Fără menajamente?!…

— Niciodată n-o spunea referindu-se direct la mine. Zicea şi el, în trecere.

— Te durea?

— Mă durea puţin, da. Nu comentam nimic. Nu răspundeam.

— Hmm. Înţeleg.

— Nu continuam pe subiect.

— Nu intrai în amănunte…

— Da, nu intram în amănunte. N-aveam chef. Nu aveam chef să intru în amănunte, bănuiesc. Şi atunci nu-i dădeam importanţă.

— Înţeleg.

— Dacă-i dai importanţă, te răneşte şi mai adânc.

— Cu siguranţă. Înţeleg. Cred că înţeleg ce vrei să spui.

În următoarea zi, ne-am revăzut în acelaşi loc. Toată săptămâna ne-am întâlnit în acea cafenea. La aceeaşi masă. Înăuntru, nu departe de uşă. Ca să fim în apropierea curenţilor de aer. Era foarte cald. Am rămas în fiecare zi trei ore cel puţin. Oamenii stăteau la coadă pentru verandă sau terasă, sala era la fel de pustie.

— Pot să te-ntreb ceva?
— Sigur, Christine.
— De ce n-ai văzut nimic?
— Pentru asta-mi va părea rău cât voi trăi.
— Retrospectiv, ai înţeles de ce?
— Îmi pierdusem încrederea în noi.
— Adică?

Mâinile i se odihneau pe masă. Frumoase, cu pielea deschisă, cu degete fine şi încheieturi poate puţin umflate de vârstă, cu unghiile pilite rotunjit şi lăcuite discret.

— După ce te vedeai cu tatăl tău, când te întorceai acasă, nu te simţeai bine. Iar eu credeam că era din cauză că dădeai iar de mine. Îmi pierdusem încrederea în afecţiunea noastră. Fapt care m-a orbit. Pierderea asta a încrederii, în tine. În noi. În dragostea noastră. Asta m-a orbit. Şi pot să-ţi spun, Christine, că până la capătul zilelor mele îmi va părea rău pentru asta. Îmi spuneam că e normal, s-a săturat de maică-sa. Îmi pierdusem total încrederea. În noi. În relaţia noastră. În tine. Îmi spuneam: descoperă ceva mai bun. Nu-mi închipuiam că ar putea să existe o altă cauză pentru starea ta. Credeam că nu ţi-era bine pentru că n-aveai chef să mă vezi, să dai iar de mine. Pentru că nu mă mai iubeai.

— Chiar aşa?
— Da.
— Într-adevăr asta credeai?
— Da. Într-adevăr. Era şi o lipsă de încredere în mine. Normal. Fusesem respinsă de tatăl meu, fusesem respinsă şi de al tău. Mi se părea normal să mă respingi, la rândul tău. Faţă de tatăl tău eram mai puţin şcolită, mai puţin inteligentă, mai puţin aranjată social. Credeam că ai făcut o alegere. Mi se părea logic. Pentru mine era ceva firesc.

— De ce nu mi-ai spus nimic când Marc ţi-a dezvăluit ce se petrecea? Nici după aceea, când ai ieşit din spital, nu mi-ai spus nimic.

Au urmat câteva secunde de tăcere. Un minut.

— Nu mă voi ierta cât voi trăi că n-am spus nimic, că n-am făcut nimic, că n-am văzut nimic. Ce orbire! Dumnezeule, ce orbire!

— Mamă, dar să ştii, cred că există o logică în toate astea.

Reîncepusem să-i spun „mamă” în săptămâna aceea. Şi chiar să folosesc cuvântul fără să fie neapărat nevoie. Ca să-l am în gură. Şi să-l fac să sune în urechea ei, ca pe un clopoţel în sfârşit reparat.

— …Există o logică, mamă, există o logică în toate astea. Una de fier. Nu-i o povestioară personală, înţelegi, nu-i o poveste privată. Nu. Nu asta se cheamă viaţă privată. Aici organizarea societăţii e în joc, în ceea ce ni s-a întâmplat nouă. Selecţia oamenilor între ei. Nu e povestea unei mărunte femei de treabă, orbită şi care-şi pierde încrederea, nu-i povestea unei idioate, nu. E mult mai mult de-atât. Fiindcă de ce-şi pierde ea încrederea? Ai dreptate să spui c-ai fost respinsă. E o vastă acţiune de respingere. Socială, gândită, voită. Organizată. Şi acceptată. De toată lumea. Asta înseamnă toată povestea. Şi până la capăt. Inclusiv cu ce mi-a făcut mie. E ceva şi în dauna ta, înainte de orice. Este continuarea acelei respingeri. Pentru a umili pe cineva, cel mai bine e să-l ruşinezi, ştii doar. Şi oare ce te putea ruşina mai mult decât să devii, în afară de tot restul, chiar când credeai că ai ieşit din tunel, mama unei fiice căreia tatăl ei îi face aşa ceva? Ai fost respinsă din cauza identităţii tale, mamă. Nu din cauza fiinţei omeneşti care erai. Nu din cauza a ceea ce erai tu. Nu a persoanei care erai. Iar respingerea a mers până la a-i face aşa ceva fiicei tale. Până acolo. Până departe. Toate se înscriau într-o aceeaşi logică. Şi a trebuit ca logica să fie împinsă până la capăt. Pentru că ai încercat să i te împotriveşti. Tu n-aveai voie să ieşi din tunelul tău. Puteai doar să visezi că vei ieşi. Cineva ca tine trebuia să rămână

pe calea fără ieşire. Înăuntrul tunelului, chiar acolo unde nu se vede nimic.

— Mă tem că nu pricep ce vrei să spui, Christine.

— Vrei să-ţi spun cu adevărat cum văd eu lucrurile? Sunt sigură de ce zic. Tu poţi să nu fii de acord. Dar eu sunt sigură. Aparţineaţi unor lumi diferite, străine una de cealaltă, în orice caz aşa s-a pus problema de la bun început. Iar tu ai acceptat ca lucrurile să fie stabilite aşa. Pentru că erai singură, pentru că erai săracă, pentru că erai evreică.

— Hmm.

— Şi fără nimeni care să te apere.

— Asta-i sigur.

— Şi erai frumoasă. Diferită de celelalte.

— Da, of…

— Ba da. E important. Contează. Poate că te-ai crezut mai puternică. Or, el te prevenise de la bun început: puteai, desigur, să fii în contact cu el, dar numai cu el, cu persoana lui privată. Nici vorbă să intri în contact cu persoana lui socială. Vorbesc de mediul lui, de identitatea lui. Nici vorbă ca identităţile voastre să se alăture. Ele nu trebuiau să intre în contact. Îţi făcea complimente, desigur, dar având grijă să denigreze, în acelaşi timp, urmele sociale care te amprentau, ca limbaj şi cultură, îţi făcea complimente, dar de sus, observându-ţi nivelul, rămânând cu mult mai presus.

— A, da, se considera mai presus de mine. De altfel, se considera mai presus de multă lume. El, tatăl lui, familia lui, înţelegi, nu erau orişicine, îmi dădea clar de înţeles.

— Ţi-a dat de înţeles şi că avea o perspectivă generală asupra societăţii, pe care tu nu o aveai. Pentru că el aparţinea unei lumi superioare lumii tale.

— În plan social, oricum, era adevărat.

— Pe scurt, da, bun. Şi, întrucât lumea lui era superioară lumii tale pe mai multe planuri, după

clasificarea lor, nu numai pe planul banilor, dar şi pe cel al „rasei”, cum zic ei, îţi amintesc, nu discută niciodată despre asta, dar pentru ei contează, e ceva real, nu se putea să existe consecinţe sociale între voi. Scopul era să te ducă la pierzare. Puteaţi avea o relaţie, dar cu condiţia respectării anumitor reguli, care garantau că nu te vei infiltra în lumea lui. Că vor exista limite. Separarea lumilor voastre trebuia stabilită, iar superioritatea lumii lui trebuia menţinută, cu mult mai presus decât a ta. Nu trebuia ca ele să fuzioneze. Deci, evident, n-avea să te ia de soţie. Asta este baza. Şi nici să te prezinte anturajului lui. De aceea, puteai veni la Paris, dar într-o cămăruţă. N-aveai voie la prânzul de pe bulevardul Pereire, nici la stridiile în familie. Se putea să ai un copil, cu condiţia ca asta să nu schimbe nimic din ordinea lucrurilor şi să nu mă recunoască. Toate astea nu ţin de o poveste privată, înţelegi? Nu este un aranjament personal, ci un aranjament social, la care toată lumea participă, inclusiv tu. Este povestea respingerii sociale. Şi a selecţiei. Cu copilul, exerciţiul devenea mai periculos, deci mai interesant pentru el, mai excitant. Când există o criză, iar o valoare rezistă, înseamnă că valoarea e sigură. Ca imobiliarele din Paris după criza din 2008. Înţelegi? Au rezistat. Ei bine, şi ei la fel, au rezistat, cu toate că fusese vorba de o poveste de-amor şi de-un copil dorit. E ceva puternic. Ei sunt puternici. Aduci pe cineva foarte aproape de scopul pe care nu-l va atinge niciodată şi în ultimul moment îl faci K.O. Spunându-i, cu piciorul pe piept, că l-ai anunţat de la început că nu poate câştiga. Că el a vrut că concureze. Îi aminteşti, în ultimul moment, că e un rahat. Puteaţi avea un copil, desigur, un bărbat şi o femeie pot să aibă un copil, şi chiar să se iubească, în principiu, nicio problemă. Dar asta nu avea să vă apropie. Te-a prevenit, n-avea să mă recunoască. Să aibă un copil cu tine era ca un test de soliditate, dacă vrei.

Îl interesa. Voi face un copil cu ea, dar în loc s-o înalţ, o s-o înfund. Pot foarte bine să-i torn un copil, fiindcă din punct de vedere social nu va fi copilul meu. Ea crede că a tras lozul cel mare, că acest lucru o va propulsa în alte sfere şi o va face să urce două-trei trepte de scară, pe când n-o va face decât să coboare. Dar pentru mine nu se va schimba nimic, eu voi fi tot sus. Pentru că eu sunt sus de drept, din fire. Atingerea limitei permite verificarea ei. Asta îi stârneşte pe oamenii ăştia. Să aibă un copil în atare condiţii îi permitea să verifice în ce măsură sunteţi din două categorii separate. N-avea să se schimbe nimic. El putea foarte bine să aibă un copil cu tine, şi să rămână superior, mult mai presus, în lumea lui. Chiar dimpotrivă, ar fi primit o confirmare a acestei superiorităţi. Ca un campion mondial care-şi pune titlul în joc, dar care ştie că meciul e trucat, că adversarul va fi descalificat. Fiindcă nu are greutatea potrivită, fiindcă nu poate concura. Ceea ce-i va permite să-l umilească în public, scoţându-i cheful de competiţie din cap. Cine e în faţa lui? E cineva, tu, care crede că n-are nimic de pierdut. În realitate, are. Nu ştiai, dar aveai o grămadă de lucruri de pierdut. Încrederea. Sentimentul că valorezi ceva.

— De altfel, imediat ce l-am anunţat că sunt însărcinată, el a plecat în vacanţă. Nu şi-a schimbat planurile.

— Se încadra în aceeaşi logică. Fără nicio vinovăţie. Cu sentimentul că întotdeauna îţi pusese în vedere regulile.

— Pe moment mi s-a părut normal. Mă rog… Nu voiam să-mi pun problema. Iar anturajul lui era de acord cu el. Tatăl lui nu părea stânjenit de situaţie. Când am fost să-l văd, eram o bagatelă. Cam la fel reacţionase şi maică-sa. Mi-a povestit. „Să n-ai încredere în ea”, îi spusese, „vrea să pună mâna pe un băiat de familie bună”.

— Iată. Asta este. Iar după naşterea mea el şi-a continuat drumul fără să devieze. Trebuia să rămâneţi separaţi din punct de vedere social, iar această separare prima asupra tuturor celorlalte argumente.

— Probabil.

— Iar el mereu a avut convingerea că fusese limpede, onest şi franc cu tine.

— A, da, nu şi-a reproşat niciodată nimic.

— Genul ăsta de oameni nu-şi reproşează niciodată nimic. Îţi spusese clar că era o cale fără ieşire. O alegeai pe riscul tău, ştiind că nu duce nicăieri. Puteai să te plimbi pe ea. Dar mai devreme sau mai târziu trebuia să te întorci din drum.

— Ceea ce am şi făcut, de fapt.

— Păi da, pentru că te anunţase de la bun început, ca un panou la intrare.

— Iar pe măsură ce eram împreună, mă făcea să constat toate semnele care-i dovedeau superioritatea, şi că eu eram sub nivelul lui. De altfel, avusese francheţea, poate ţi-am povestit deja, să-mi destăinuie că, dacă aş fi avut bani, altfel s-ar fi petrecut lucrurile. „Dacă ai fi fost bogată, poate m-aş mai fi gândit”, mi-a zis.

— Iată. Iar ţie ţi s-a părut ceva normal. Deci ai sfârşit prin a accepta că erai respinsă.

— Nu mi-era uşor. A fost greu, fiindcă îl iubeam.

— Dar de ce-l iubeai, mamă?

— Îl iubeam. Oare ştie cineva de ce iubeşte? Nu-ţi pot spune de ce. Pur şi simplu. Începând cu clipa în care a intrat în viaţa mea… nu l-am mai văzut ieşind. Îmi schimbase viaţa. N-o mai puteam concepe fără el. Când am înţeles c-avea să iasă din ea, am fost nevoită, totuşi. Şi-atunci am înţeles că nu se putea petrece altfel. Era ceva aproape… cum să zic… nu normal, ci… Era în ordinea lucrurilor. Şi am acceptat să mă respingă. A fost greu. Dar nu era decât tristeţe. Iar tristeţea a sfârşit prin a trece.

Citisem o frază de Proust, în *Timpul regăsit,* mi se pare, despre faptul că tristeţea trece cel mai repede, Proust o spune mai bine ca mine, evident. O s-o caut. O copiasem şi o pusesem în portofel, trebuie să mă uit dacă e tot acolo.

— Iar lucrurile s-au complicat din cauza menţiunii „născută din tată necunoscut” de pe actul meu de naştere. Pentru că asta n-ai mai putut suporta. Acceptaseşi să fii respinsă, dar n-ai acceptat să fiu şi eu.

— Nu puteam. Nu vedeam de ce. Mi se părea nedrept. Fals.

— Poate, dar făcea parte din program. Dacă-i purtam numele şi dacă eram recunoscută, nu mai exista separaţie, între mediile voastre. Între voi. Or, el avea misiunea să păstreze mediile perfect etanşe. Şi să te înfunde pe tine. Pentru că exista tot mediul lui, nu-i aşa?, care-l ţinea de mână şi-l bătea pe umăr. Dar tu te-ai încăpăţânat. Găsind sprijin în dispoziţii juridice. Ai vrut ca menţiunea aceea să dispară şi să apară pe livretul meu de familie că el mi-e tată. Şi că aparţineam deci pe jumătate mediului său.

— Da, pentru că ăsta era adevărul.

— Nu ştii că oamenii ăia n-au nicio treabă cu adevărul? Absolut niciuna.

— Crezi?

— Da. N-au nicio tangenţă. Nu e problema lor. Adevărul este ceea ce decretează ei. Nu ceea ce este.

— Tot ce se poate.

— Ai cheltuit ani de energie, a durat mult, ai reluat problema de mai multe ori. Şi ai crezut că folosise la ceva, fiindcă el a sfârşit, după moartea tatălui lui, prin a-ţi promite c-o să mă recunoască.

— În ultima clipă, a făcut din nou un pas înapoi. A trebuit să-mi reiau toate argumentele, de la început, şi să-l conving din nou.

— Iată. În cele din urmă, îl convingi. Bun. Şi mergeţi la biroul stării civile de la primăria din

Châteauroux. Starea mea civilă se schimbă. În sfârşit. Gata. Iar eu sunt recunoscută drept fiica lui.

— Oricum erai fiica lui. Eşti fiica lui.

— Iată. Doar că asta era împotriva logicii taberei lor. Împotriva a ceea ce voiau ei. Deci, ce putea face? Ei bine, a găsit. A ignorat interdicţia fundamentală pentru ascendenţi, să întreţină relaţii sexuale cu copilul lor. Poate că era o interdicţie fundamentală, dar pe el nu-l privea. Nu pe el. Ca şi când nu era tatăl meu, iar eu nu eram fata lui. El era mai presus de asta, mai presus de tine, de noi şi de regulile sociale într-un mod general. Inclusiv faţă de regula socială fundamentală, deci cât se poate de superior. Să nu recunoşti o interdicţie care li se aplică tuturor este distincţia supremă. Îţi dai seama! Câtă clasă! Iar pentru el asta a fost modalitatea ultimă, imparabilă, de a anula recunoaşterea. Care depăşeşte cu mult analiza de sânge. Era negarea sistematică. Schimbarea punctului de vedere. Interdicţia fundamentală, aici, nu mai este cea a relaţiilor sexuale între ascendenţi şi descendenţi, ci cea a mezalianţei. Aşa, se păstra mereu scindarea: pe de o parte, tu, iar pe de altă parte, el. Fiindcă aşa ceva trebuia menţinut cu orice preţ, pentru ei asta era regula fundamentală. El, în lumea lui superioară. Şi tu, în lumea ta inferioară. Având-o, în plus, în acea lume inferioară, ca să te înjosească şi mai mult, ca să te facă să cazi în josul prejosului de pe fundurile străfundurilor, ca bonus, pe fiica ta, violată de tatăl ei, iar tu, mama care nu vede nimic, imbecila, tâmpită, idioata, ba chiar complicea. Mai cobori câteva grade pe scara respectabilităţii, mai jos de-atât oricum nu se poate. Nu există mai prejos de-atât. Sunt sigură că asta este, mamă.

— Poate. Dar, oricum, s-a făcut vinovat de ceva foarte grav.

— Ai impresia că o interdicţie, fie ea fundamentală, avea să-l transforme într-un proscris în mica lui societate? Pe când el e convins de

superioritatea lui? Iar ei, la fel. Nu. Deci, el nesocoteşte acea interdicţie ca să te facă să înţelegi, *in extremis,* întrucât te încăpăţânezi să-i vâri sub nas că sunt fiica lui, că nu merge aşa, nu la ei, te face să cobori cu o treaptă mai jos. Tu te cobori. În lumea lor n-ai un copil cu o evreică, mai ales dacă ea nu are bani şi n-ai nimic de obţinut de pe urma ei. În afară de găoază. Iartă-mă. Nu vorbesc niciodată aşa, nu sunt cuvintele mele, ştii doar. El rămâne stabil şi-şi asigură rangul, iar tu cobori. În logica lor, punctele pe care le-ai marcat nu sunt recunoscute. Toate punctuleţele tale juridice. Ieşirea ta din tunel, ei bine, nu dă nicăieri. Sunt puncte anulabile, negative, de fiecare dată când tu ai avansat un pion pe tabla de şah, el a găsit un mijloc să te facă să dai înapoi. Iar ceea ce-a făcut cu mine este ultimul mijloc pe care l-a găsit, la sfârşitul cursei, ca să-ţi trântească uşa în nas, dându-ţi, ca bonus, o învârtire suplimentară a cheii în broască. Tactic, e o lovitură magistrală. O lovitură de maestru. O apoteoză. Şi e o lovitură definitivă. După asta nu mai e nimic de făcut. Un proces? Nu stă în picioare. Nimic mai simplu pentru un tip ca el să nu recunoască nimic. Să facă pe deturnatul. Atingerea la viaţa privată, inşii atacaţi. Negaţioniştii asumaţi. De altfel, tu n-ai făcut nimic. N-ai făcut plângere, n-ai zis nimic, n-ai făcut nimic.

— Am făcut acea infecţie şi am fost internată în spital…

— Ce fel de infecţie era?

— A trompelor.

— Ca din întâmplare. A trompelor. Tocmai încetaseşi să mai fi trombonită. Deh!!

— Aha. Aşa pare?!

— Da.

— În orice caz, eu eram în spital şi în acel sfârşit de săptămână dintr-odată n-ai mai mers să te vezi cu el la Paris, pentru că doar ce mă internasem…

— Ştiu, mi-ai tot repetat-o. Dar, în sfârşit, o infecţie şi o internare nu ţin loc de cuvinte. Ar fi fost mai bine dacă mi-ai fi putut spune ceva.

— Probabil nu eram în stare să fac altcumva.

— E în regulă, mamă.

Mi-am pus mâinile peste mâinile ei. Am rămas aşa mai mult timp. Fără să spunem nimic, de o parte şi de cealaltă a mesei. Mâinile îi erau calde.

— Te simţi bine? Nu e prea dură, mamă, discuţia asta? Oricum, ne-am descurcat. Iar viaţa nu ni s-a sfârşit. Eşti frumoasă, mamă, să ştii. Încă eşti superbă.

— E drăguţ din partea ta.

— Nu. E-adevărat.

— Mă vezi prin ochii tăi…

— Te simt tensionată. Eşti? Poate e din cauza tuturor lucrurilor ăstora la care n-ai niciun chef să te gândeşti.

— Nu e doar asta. Vezi tu… Cum să-ţi spun? Mi-ar fi plăcut să păstrez intactă amintirea momentelor plăcute cu el. Am avut momente foarte bune. Am petrecut momente bune amândoi, să ştii. Am avut parte de clipe minunate. Cu adevărat. Am avut momente… cu adevărat frumoase. Un sfârşit de săptămână în regiunea Creuse. O săptămână minunată la Beaulieu-sur-Mer. Dar, cu ce s-a petrecut după aceea cu tine, n-a mai fost cu putinţă să le păstrez ca amintiri frumoase. Aş fi vrut. Dar, iată. Asta este. Şi, din clipa în care n-am mai putut păstra amintirea momentelor foarte bune pe care le-am avut, am preferat să nu mă mai gândesc deloc la el şi nici la ce-am trăit împreună. Am avut momente bune. Foarte bune. Au existat lucruri frumoase. Mi-ar fi plăcut să le pot păstra amintirea. Dar nu se mai poate. Mi-ar fi plăcut să pot păstra în mine, în minte, câteva lucruri frumoase.

Şi-a ridicat geanta de pe jos, a scotocit în ea şi a zâmbit. Ţinea o hârtiuţă.

— Ia uite. Am adus fraza din Proust: „Nu mai rămăsese nimic din simţământul care, în acel an îndepărtat, nu fusese pentru mine decât o îndelungă tortură. Căci există în această lume, în care totul se uzează, în care totul piere, ceva care se năruieşte, care se nimiceşte încă şi mai deplin, lăsând încă şi mai puţine urme decât frumuseţea: suferinţa”[14]. Când am citit-o, mi-am zis: „aşa este”.

— Îţi aminteşti când l-am întâlnit pe tata la Strasbourg?

— Nu. Nu prea bine.

— Nu-ţi aminteşti hotelul? Camera de hotel în care l-am văzut eu prima oară?

— Nu.

— Nu ţii minte niciun detaliu? Pereţii galbeni?

— Nu. Nimic.

Ea m-a privit, cu un aer stânjenit.

— Nu-ţi aminteşti nimic?

— Nu, nimic. Ştiu că am petrecut acolo o noapte. Că aveam două camere pe acelaşi culoar. C-a venit la mine, seara.

— Te-ai bucurat c-a venit?

— Da, dar a plecat. Nu foarte târziu. N-a rămas toată noaptea. Ne reluasem relaţiile. Mai precis în seara aceea. Dar, imediat după, s-a întors la el.

— Însă clipa în care m-am aruncat în braţele lui ţi-o mai aminteşti? Prima oară, în cameră? Mai ţii minte?

— Nu, parcă mi s-a pus o ceaţă peste amintiri. Nu mai ţin minte nimic.

— Dar prânzul de după, în bufetul gării, ţi-l aminteşti?

— Nici prânzul. Şi peste el e ceaţă.

— Ne sfătuise să comandăm varză murată. De asta îţi aminteşti? Nimic? Cum eram aşezaţi, tot nimic?

— Nu-mi amintesc.

— De nimic?

— Îmi amintesc de prima oară când ai vorbit cu el la telefon, la Toul, te marcase mult să-i auzi vocea. Te buşise plânsul la telefon. Pentru că-l auzeai.

— Când anume?

— Destul de repede. Ai vorbit, apoi i-ai auzit glasul. Şi atunci ai avut o reacţie. O emoţie. Brusc ai izbucnit în lacrimi. Nu mai puteai vorbi. Apoi ţi-ai revenit. N-aţi discutat prea mult.

— Ţi l-am dat înapoi la telefon?

— Da.

— Şi ce v-aţi spus? Îţi aminteşti?

— Probabil am discutat cu el despre apropiata mutare la Reims…

— Dar dăţile trecute? Gérardmer, toate astea… ţi le mai aminteşti?

— Da. Ceva mai bine.

— Eu nu, cum a fost?

— Erai micuţă. Cât să fi avut? Patru ani. Îţi plăcea, erai fericită să fii cu el, îi spuneai „tată”. A existat şi Lons-le-Saulnier. Ţin minte că te plimbai cu noi. Nu-mi amintesc multe lucruri. Ţin minte că petreceam ziua împreună, că ne plimbam toţi trei.

— Dar tu te bucurai?

— Mă bucuram, oare? Presupun că da. Ca de fiecare dată când l-am văzut.

— După întâlnirea de la Strasbourg, a venit să ne vadă la Gérardmer… Weekendul următor… îţi aminteşti?

— Bineînţeles.

— Cum a fost atunci, pentru tine? Fiindcă atunci a început totul.

Privirea i s-a înăsprit. Şi-a strâns buzele.

— Era doar începutul. Nu mare lucru, dar era ceva. De data aceea pentru tine cum a fost? Spune-mi.

— Mă bucuram, ca de fiecare dată când îl vedeam. Şi mă întristam în momentul plecării. Eram amândouă dinapoia maşinii, ne uitam cum

pleacă. Ai înţeles că eram tristă. Şi ai avut un gest de afecţiune faţă de mine.

— Ce-am făcut?

— Nu mai ştiu. Dar ai avut un gest de afecţiune.

— Nu mai ştii care?

— Cred că m-ai atins pe braţ.

S-a întors la Montpellier după câteva zile. Am început să ne telefonăm mai des şi cu mai multă regularitate.

— Alo?

— Eu sunt, mamă. Te deranjez?

— Un picuţ. Am invitaţi.

— E în regulă, nu aveam nimic special. Să ai o zi bună, mamă. Te îmbrăţişez.

A doua zi, mi-a scris un mail.

> *Mi-a părut rău că n-am putut să vorbesc cu tine ieri, dar mi-era peste mână. Ziua a fost simpatică. Altminteri, fără nicio schimbare, zilele continuă să se scurgă ca şi până acum.*
>
> *Când ţi-am citit manuscrisul, am observat câteva mici detalii pe care aş putea să ţi le comunic. Te interesează? Faci cum vrei după aceea. Nu e nimic foarte important.*
>
> *Mă gândesc mult la tine. Zilele astea, mi-a revenit în minte rue de l'Indre, mai ales drumeagul, grădina, castanul cel mare. M-am revăzut culegând cireşe. Aducând câte un braţ de flori de liliac. Era o formă de libertate de care nu-mi dădeam seama. Dar gata cu nostalgia, e astăzi şi acum.*

Romancieră, autoare de proză scurtă
și de teatru, CHRISTINE ANGOT
(n. 1959) a debutat în 1990 și este
recunoscută pentru scriitura ei lipsită
de prețiozitate, pentru tenacitatea
stilului simplu, aparent fără
ascunzișuri, dar care adeseori
reușește să surprindă traume
personale. Autoare a mai multor
romane, dintre care amintim *Sujet
Angot* (1998), *L'Inceste* (1999),
Rendez-vous (2006, câștigător al
Premiului Flore în același an), ea se
numără printre cei mai proeminenți
scriitori francezi contemporani.

Coperta seriei: Radu Răileanu
Pe copertă:
© Time Life Pictures/Getty Images/Guliver

21 lei

BIBLIOTECA POLIROM — ACTUAL

„*O iubire imposibilă* este romanul unei eliberări. E vorba despre o emancipare atât de abruptă, încât până şi textul sfârşeşte prin a-şi câştiga independenţa faţă de autoare. Acolo unde ea conchide asupra blestemului social care îngrădeşte destinul lui Rachel Schwartz, cititorii închid cartea cu un sentiment cu totul diferit. Sub ochii noştri, Rachel nu e eterna victimă a celor dominanţi, nu este nici fiinţa fragilă care se zdrobeşte de zidul societăţii burgheze. Pagină după pagină, Christine Angot i-a redat puterea de a trăi şi de a lua hotărâri. Iată splendida generozitate a acestei scriitoare: creează texte mai puternice chiar decât ea însăşi."

Le Monde

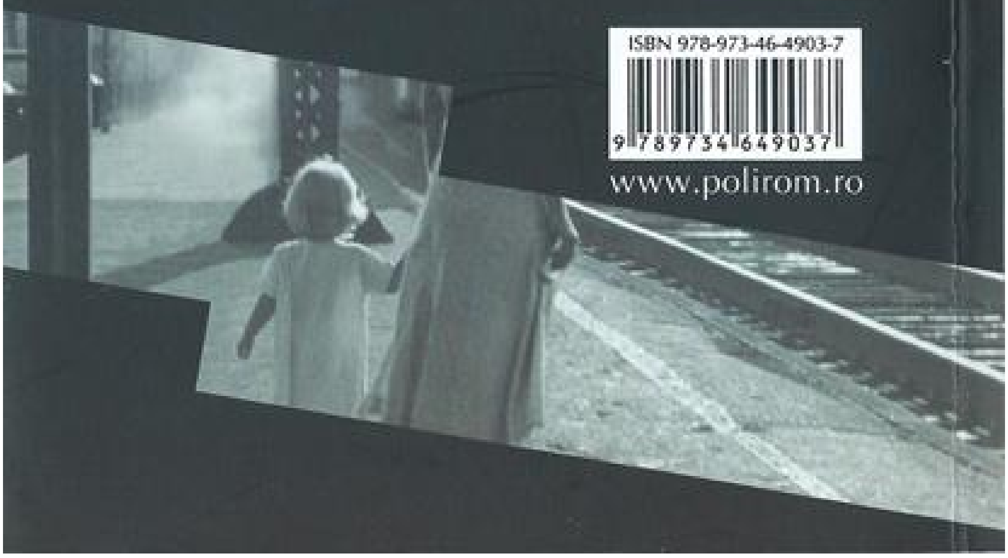
„Pentru a înţelege pe cineva, fie el chiar şi un personaj, nu este obligatorie empatia, antipatia e suficientă; perspicacitatea se dezvoltă şi atunci când ura te înnebuneşte. Mama din roman simte o rămăşiţă de iubire pentru tatăl copilului ei, dar e o rămăşiţă, poate o relicvă. Ruşinea care o covârşeşte vine din faptul că n-a ştiut să-şi apere fiica. Societatea nu iartă femeilor aşa ceva. Slăbiciunea unui bărbat emoţionează. Lipsurile unei femei aduc ruşine. Intervine clişeul mamei complice. Vă spun, există un singur lucru, şi-acela e literatura. Nu există adevăr în afara literaturii. În poliţie, în educaţie există frânturi de adevăr. Aşa cum se exprimă Lacan: «Spun întotdeauna adevărul, nu tot...». Ei bine, noi, scriitorii, îl spunem, îl spunem tot."

Christine Angot

ISBN 978-973-46-4903-7

9 789734 649037

www.polirom.ro

{1}. Ecaterina din Alexandria, care va fi numită Sfânta Ecaterina, este cunoscută pentru a fi refuzat căsătoria, dedicându-se lui Hristos.

{2}. *Les Vacances de monsieur Hulot {Vacanţa domnului Hulot)* este un film francez realizat de Jacques Tati şi lansat în 1953.

{3}. În orig., *HLM* (abreviere de la *habitation à loyer modéré,* locuinţă cu chirie moderată).

{4}. În orig., *zup* (abreviere de la *zone à urbaniser par priorité,* zonă de urbanizat prioritar).

{5}. Versuri din poemul „Ce siècle avait deux ans" („Veacul avea doi ani"), din volumul *Feuilles d'automne (Frunze de toamnă),* I.

{6}. Abreviere de la *Comité paritaire du logement de la région de Reims* (Comitetul paritar al locuinţei pentru regiunea Reims), înfiinţat în 1947 pentru a face faţă crizei locuinţelor, care ameninţa să afecteze dezvoltarea industriei.

{7}. Abreviere de la *Caisse Primaire d'Assurance Maladie,* Casa Primară de Asigurări de Sănătate.

{8} În orig., MJC (abreviere de la Maison des Jeunes et de la Culture).

{9}. Produs al societăţii PastaCorp, cu griş din grâu dur şi tapioca.

{10}. Versuri din refrenul cântecului *„On na pas tous les jours vingt ans"* („Nu ai tot timpul douăzeci de ani"), lansat în 1935 de Berthe Sylva şi interpretat de-atunci de mai mulţi cântăreţi.

{11}. În orig., CHU (abreviere de la Centre Hospitalier universitaire).

{12}. *Le Marché des amants,* roman de Christine Angot, publicat la Editura Seuil în 2008.

{13}. Supranumele modelului Citroën Traction Avant, automobil produs între anii 1934-1957.

{14} Marcel Proust, *Plecarea Albertinei,* Traducere, cuvânt-înainte şi comentarii de Irina Mavrodin, Editura Univers, Bucureşti, 1999, p. 274.

Table of Contents